

GÖRÜNMEZİN GÖRÜNÜR ŞEKLİ

İÇİNDEKİLER

Bu tablo geçicidir (kitap A 5 olacaktır)

Önsöz.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Giriş.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Doğadaki Fenomenler üzerinde derin düşünmemiz, bizleri Tanrı'ya götürür:	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
<i>Ulûhiyet hakkında gerçeği yansıtmayan inançlar:.....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
<i>Bahai İnançında Tanrı kavramı ve yaradılışın gayesi:.....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
<i>Varlığın veya yaşamın nedensel Amacı: .....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
<i>Bahailer Allah'tan korkarlar mı? .....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
<i>Tanrı'nın ispatı: .....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
<i>Tanrı'yı tam olarak tanıyamayız!.....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
<i>Tevhit.....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
<i>Tanrı Emrinin Mazharı.....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
<i>Bahai Dininde Tevhit inancı.....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
<i>Dinin Gereği:.....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
<i>Tanrı'nın Tenzih ve Takdisi (Münezzeh ve Mukaddes- arınmışlık-).....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
<i>Tanrı ile görüşme (Lika'ullah).....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
<i>Yol Ehli ve İrfanın Gerçeği.....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
Hz. Abdalbaha mufavezat kitabında Mazhariyet hakkında buyrukları.....	Hata!
	<i>Yer işareti tanımlanmamış.</i>
<i>Tanrı'nın Gelişi.....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
<i>Din, Akıl ve Duygumuz:.....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
<i>Algının kusurlar:.....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
<i>Varlık Mertebeleri: .....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
<i>İlahi Mazharların ruhları ezeli ve ebedi oluşu .....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
<i>İlahi Mazharların üç makamı: .....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
<i>Tasavvuf ve yeni anlayışımız.....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
<i>Tanrı'ya tapmak ve putperestlik.....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
<i>Tanrı'ya Yakınlık veya Uzaklık .....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
<i>Maddi yaşamın amacı: .....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
<i>Dinlerin Özü Birdir:.....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
<i>İsim ve sıfatların tezahür ettiği yer:.....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
ZUHUR.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
<i>Tanrı Mazharların Birliği .....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
<i>Tanrı Mazharı, Zuhur, Tecelli.....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
<i>Yevmu'llah – Tanrı'nın Günü .....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
<i>İnsan Ruhı:.....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
<i>Ey Selman! .....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
<i>Prof. Dr. Auguste Forel Levhi.....</i>	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
“ Ekselansları <u>Mustafa Kemal Paşa</u>	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>

ÖNSÖZ

Beşerin var oluşundan bu yana insanlar ulûhiyet caddesinde yürümektedir, ancak zaman ve mekâna göre ve insanlığın gelişmesi ve kapasitesine uygun bir biçimde bu caddenin uzunluğu aynı istikamette olmakla birlikte eni sürekli olarak genişlemektedir. Ulûhiyet inancındaki aşamaları bir tohuma benzetebiliriz; yani bir tanede her zaman gövde, yaprak, dal ve meyve saklıdır. İlk bakışta bunlar görünmez fakat zamanla bu gizli olanlar ortaya çıkar. Ulûhiyet anlayışı, bu asırda, Bahai inancının doğuşuyla yepyeni bir aşamaya girmiş bulunmaktadır. Artık insanlık âleminin ergenlik çağına ayak basmış olduğuna ve ulûhiyet ağacının meyve verme zamanının geldiğine -araştırdığımız takdirde- tanık olmaktayız.

Toplumda araştırılması gereken en önemli konuların başında ulûhiyet kavramı gelmektedir. İnsaf gözüyle konuyu incelediğimizde, toplumda büyük çoğunlukla ulûhiyet ve Tanrı kavramı hakkında sağlıklı ve doğru bilgiye sahip olunmadığı ortaya çıkar. Aşağıdaki iki örnek, konuya açıklık getirebilir:

- Tanrı'ya inananların bazıları, gayp olan, yani görünmeyen, algılanmayan ve her isim ve sıfattan arınmış olan Tanrı'yı, kendi kafalarında şekillendirerek, tasarımlarında o sonsuzluğu, sınırlandırılmış bir varlık olarak yaratmakta, ayrıca Tanrı birliği adı altında (*tevhit*) kendi anlayışlarına göre farklı farklı Tanrılara inanmaktadırlar.
- Öbür tarafta, Tanrı'yı reddedenler de reddettikleri şeyin Tanrı olmadığı farkında değillerdir.

Bu yanlış anlayışın incelenmesi ve aydınlanması maksadıyla bu eser hazırlanmıştır. Ayrıca bu incelememizin eksenini "Mazhariyet - Görünürlük" kavramıdır. Mazhar ve onun sıfat hali olan "Mazhariyet" zuhurun görüldüğü veya doğuş yeri anlamındadır. Zuhur ise Tanrı'nın tecellisi veya görünür halidir. Başka bir ifade ile görmeyen Tanrı'nın görünür şekline Tanrı'nın Zuhuru denilmektedir. Yani ilahi elçiler her asırda Tanrı'nın zuhurudurlar.

İlahi sözlerden ve Bahai düşünürlerden; Dr. Davudi, Dr. Saidi. Dr. Moşrefzade ve Sayın Bahtaver'in ders notları ve kitaplarından bu eserde azami bir şekilde yararlanılmıştır. Kendilerine ve iki değerli öğretmen, Saliha Celme'ye ve yazar Mehmet Okur'a kitabın Türkçesinin düzeltilmesi için teşekkür borçluyum.

İnsaf ve düşünce ehline bu araştırmanın yararlı olabilmesi dileğiyle...

GİRİŞ

İnsan; doğa kitabını her zaman merak edip aramıştır. Doğadaki bu yüce ve şaşkınlık yaratan düzeni kuranı ve varlık âleminin yaratılışının hikmetinin ne olduğunu merak etmiştir. İlk çağlarda, tabiattaki güçlere doğru yönelerek onları Tanrı olarak kabullenmiştir. Sonraki çağlarda, çok Tanrılı inanç yaygınlaşmış ve böylece çok Tanrılık devri oluşmuştur. İnsanlığın ilk dönemlerinden beri beşer, illiyet (nedensellik) aslının takipçisi olmuş ve tesadüfi olarak oluşmasından her zaman şüphelenmiştir. Fakat geçmişte ergen olmayan insan aklı, Tanrı irfanı yolunda mantıklı ve daha doğru bir biçimde ilerleyerek olgunlaşmadığından, çaresizlikle doğada bulunan güç sembollerine sığındı veya bağlandı, yani esas nedenine ve yaratana yönelmesi ve bağlanması yerine doğadaki yaratılmış olan güçlü varlıklara tapmaya ve yüceltilmesi tarafına gitti. Bu düşüncedeki sapmalar, onun ham olan şuur ve çocuksu aklından kaynaklanmıştı ve zamanla ortaya çıkan filozofların ve ilahi mazharların eğitimiyle giderek ıslah olup artık Tanrının birliği (*Tevhit*) inancı şeklinde gelişti. Bahai inancının doğuşuyla İlahiyatta devrim niteliğinde gelişmeler ortaya çıktı. Gerçeklik Güneşi doğmuş ve insanlık, bu konuda ergenlik çağına artık ayak basmış oldu.

Doğadaki olaylar üzerinde derin düşünmemiz, bizleri Tanrı'ya götürür:¹

Madde: Doğadaki en ufak zerre atomdur. Atomlar; belirli ve bilinçli bileşimlerle molekülleri meydana getirir ve moleküllerden de madde oluşur. Kimya bilgini John Dalton diyor ki; “ Ne zaman ki sütlü kahve yapmak istersem, canımın istediği ölçüde süt ile kahveyi karıştırırım, elde edilen şey olur sütlü kahve! Fakat CO₂ (karbondioksit) için illa 12 gram kömür ve 32 gram oksijeni birleştirmem gerekir veya su elde etmek için mutlaka bir oksijen ve iki hidrojen karışımı gerekir” Doğada sabit ve genel kurallar vardır. Varlıkların en küçüğü atom ve örneğin en büyüğü olan güneş, hepsi bu kanunlara tabidir.

Hareket: Doğada ne varsa hareket halindedir. Bir an bile bu hareket durursa dünyanın dengesi bozulur. Doğada görünürde hareketsiz gözükken varlıklar da düzenli hareket halindedir. Örneğin cansız olarak görülen maddelerdeki küçücük atomun çekirdeğinin çevresinde kendi yörüngesinde, elektronlar saniyede bin kilometre hızla dönmektedir. Bu elektronlar onlarca da olabilir. İşte sakin ve durgun görünen cisimlerdeki elektronların bu şaşırtıcı hareketini artık bilim ispat etmiştir. Bu hareketlerin kaynağı, bir müharrik, yani hareket ettirene gereksinimi kanıtlamaktadır.

Düzenin Esası: Düzen; maddeye hükmeden kanunun neticesinden ortaya çıkan bir özelliktir. Başka bir ifade ile kanun bir ağaca benzetilirse, düzen onun meyvesidir denilebilir. Doğadaki her varlık, ister basit ister karışık veya ister mutasyona uğramış olsun her varlığın bileşim veya ayrışmaları özel ve sabit bir düzene tabidir. Bu düzen, kendi kendine var olmayan kural ve kanunlara tabidir. Kanunun gereği akıl, irade ve amacın bulunmasıdır.

Bilim doğadaki her şey için bir neden aramaktadır. Yukarıdaki üç esasın nedeni üzerinde niçin derin düşünmeyelim. Amaç ve irade birbirlerini tamamlayan iki unsurdur. Her nerede bir gaye varsa orada bir iradenin söz konusu olduğu muhakkaktır. Henry Puan da Care, karga ve daktilo örneğinde bu konuyu çok güzel açıklıyor: “Açık bir daktilonun üzerine bir karga konarsa, gagasıyla daktilonun tuşlarına gelişi güzel basarsa çıkan yazılar acaba Shakspeare'in şiirleri olabilir mi?” diyor.

Ulûhiyet hakkında gerçeği yansıtmayan inançlar

Bu bölümde sadece başlıkları görelim, ilerdeki bölümde konuya daha genişçe değineceğiz.

1- Vahdeti Vücut: Hak batın (öz, iç, gizli) ve halk zahirdir (görünen). Yani ikisi birdir.

2 - İnsanda Tanrı'nın hululü *girmesi*:

- Hıristiyanlar, Hz. İsa'nın buyruklarını anlamadıklarından Hıristiyanlık irfanında sapmalar oluştu ve teslis (üçlü) Peder-oğlu-Ruhu'l Kudüs yoluna yanlış olarak girmiş oldular.
- Budist'lerin inancında da benzer patolojik inanışlar yerleşmiştir.

3 - Cismani Miraç: Tanrı'ya mekân belirtmenin, Tanrı'nın gökte özel bir mekânın bulunmasının, ilâhlık ve noksansızlık özelliği ile bağdaşması mümkün değildir.

Hıristiyanlıkta de miraca benzer bazı inançlar mevcuttur. Örneğin günlük namazda "Gökte bulunan Ey Peder!" derken, Tanrı'nın yerini gökte bilirler.

İnsanların inanç sistemi sürekli gelişme halinde olmuştur. İnsanlar gerçeği algılayamamalarından efsane yoluna sapsmışlardır. Örneğin Yahudiler Tanrı'nın Musa ile Sina dağında konuştuğuna inanırlar. Hıristiyanlar da Tanrı'nın Sina dağından göğe yükselmiş olup orada mesken tuttuğuna inanırlar. İslamiyet'te de Müslümanların bir kısmı Hz. Muhammed'in cismani olarak miraca çıktığına ve gökte meleklerin huzurunda Tanrı'yla müşerref olduğuna inanırlar. Buna karşın, İslamiyet'te bazı büyük âlimler, miracın cismani değil ruhani olduğunu kabul ederler.

Bu günkü bilim, artık göklerin boş bir fezadan ibaret olduğunu tespit etmişlerdir. Tanrının mekânının fiziksel olarak göklerde olduğu inancının bilimsel olarak doğru bir temeli olmadığı bilinmektedir. Bakınız bu yüzden Freud; "Tanrı düşüncesi, zihindeki bir iç tasavvur olduğu ve dış gerçeğin olmadığı" şeklindeki ifadesini bu inançların karşılığı olarak söylemiştir.

Bahai İnancında Tanrı kavramı ve yaratılışın gayesi

Tanrı, insanların ulaşamayacağı ve hatta zihinlerde net ve açık bir betimlemesi olamayan bir mertebede yer almaktadır. Tanrı'nın gücü, sevgisi ve adaleti dendiği zaman, bu kavramlar, yani güç, aşk, adalet bizim sınırlı deneyim ve anlayışımızdan kaynaklanmaktadır.

Doğada hiçbir nesnenin özüne bilim ulaşamaz, ancak varlıkların özelliklerini anlayabilir. Bir çiçeğin kokusu, rengi ve şeklini tabidir ki anlamamız mümkündür. Fakat çiçeğin özü ve mahiyeti meçhuldür. Hz. Abdülbaha Mufavezat kitabında buyuruyorlar:²

"Bil ki; irfan (anlamak, bilgi sahibi olmak) iki türdür: Bir şeyin zatını veya onun sıfatını (özellikleri) tanımaktır. Bir şeyin zatı, onun sıfatlarıyla tanınmış olur, yoksa meçhuldür."

Yaratılış âleminde hiçbir şeyin özünü anlamazken yaratanın özünü veya zatını nasıl anlayabiliriz!

Yaşam, ana rahmindeki bir ceninin düzenli gelişmesi gibi, bu dünyada da ruhani gelişme yolunda ilerleme kaydeden bir süreçtir. Bu ruhani gelişme sürecinde insan, Tanrı ile toplumla ve kendisiyle olan ilişkileri öğrenir ve geliştirir. Hz. Bahauallah bu hususta buyuruyor:³

"Tanrı'nın elçilerinin gönderilmesinde iki gaye vardır; Birincisi insanları, cehalet karanlığından kurtarmak ve bilgelik ışığına kılavuzlamaktır. İkincisi ise insanlığın refah yollarının tanınması ve bilinmesidir."

Varlığın veya Yaşamın Nedensel Amacı⁴

İnsanların birçoğu yaşamının özüne hiç bakmadan ve gerçek anlamını düşünmeden hayatlarına devam etmekte. Onların yaşamları çok doğal olarak aktiviteler ile doludur. Evlenirler, çocukları olur, bir iş ve ticaretle uğraşırlar, ilmin peşine giderler, sanata yönelirler veya çok usta bir müzisyen olarak yetişirler. Bu işlevleri neden yaptıklarını algılamadıklarından belirgin bir amaç gütmemektedirler. Fakat tüm ilahi dinler, insanlara yaşam amacında rehber olup hayatın felsefesini ve gayesini tayin eder ve öğretir. Ruhaniyetten mahrum olan insanların birçoğu kendilerini düşünen bir hayvan olarak kabul etmektedirler. Hz. Bahauallah buyuruyor:⁵

"Yaratılışın amacı, Hakkın irfanı ve Onunla olan görüşme olmuştur ve olacaktır. Çünkü tüm ilahi kitaplarda ve kutsal Rabbanî sahifelerde örtüsüz olarak bu tatlı konu ve yüce amaç, açıklanmış ve anılmıştır."

Bu günkü fizik bilimi güneşin bizzat hararetinin 15 Milyon derece olduğunu hesaplamıştır. Bizim bedenimizin harareti ise 36- 37 derecededir. İnsanlarda vücut ısısı 4-6 derece

yükseldiğinde, kalp durur, akciğer çalışmaz ve ölüm gerçekleşir. 5-6 dereceye tahammül edemeyen bir vücut 15 Milyon derecelik hararete nasıl dayanabilir? Bu bir örnektir, Hz. Ali'nin⁶ Tanrı'nın özüne ulaşmak açısından "Yol kapalı, talep reddedilmiştir" ifadesinin hikmeti işte budur. Nasıl ki güneşin ışınları ultraviyole şeklinde hepimizin yaşam kaynağı ise, ulaşamadığımız Tanrı'nın elçileri de ruhani âlemimizde yaşam kaynağımızdır. Hz. İmam Hüseyin "Rabbu'l Arz, İmamul Arz"⁷ yani; "Yeryüzünün Rabbi, yeryüzündeki İmamıdır" diye buyurmuşlardır. Bu buyruğa göre Tanrı'ya giden bir yol ancak elçilerin kanalıyla mümkün olabilir.

Bahailer Allah'tan Korkarlar mı?

Bu soruya yanıt vermeden önce "korku" kelimesi üzerinde biraz duralım. Arapçada korku anlamının karşılığında genellikle iki kelime kullanılmaktadır. Bu iki kelime kendi yerinde farklı farklı anlamlar taşır.

Arapçada haşiyet ve cübn olarak kullanılan iki ayrı kelimenin, ayrı ayrı Türkçe karşılığı olmadığından çaresizlikle ikisinin Türkçe karşılığı "korku" olarak kullanılmaktadır. Yaygın olarak kullanılan korku anlamı, emniyetsizlik ve fizyolojik olarak tehlikelerden korunmak demektir, başka daha hassas ve zarif bir kelime ise "Haşiyettullah"tır. Yani bu haşiyet, Tanrı'dan korkmak, Tanrı takvası veya Tanrı'dan çekinmek, O'nu üzmemekten kaçınmak anlamındadır. Evet, biz Tanrı'dan korkuyoruz; çünkü O'nu seviyoruz ve O'na karşı aşkımız var ve O'nu sayarız. O'nun dostluğunu ve rızasını kaybetmekten korkarız. Tanrı'nın lütufları herkesi kaplar ve tüm kullara karşı ister itaatkâr, ister isyankâr olsun sevecendir. Bütün kullarını sever ancak kul itaat etmediği takdirde, kendini Tanrı sevgisinden mahrum eder ve kendine zarar verir. Yoksa bu kulların itaatsizliklerinden dolayı Tanrı'nın eteği kesinlikle leke tutmaz. Böyle bir Tanrı'dan korku olur mu? Tanrı'ya hitaben Hz. Bahauallah buyuruyorlar:⁸ "Sen öyle bir güçlüsün ki; bağışın varlık âlemini var etti, kulların hatalarından ötürü bağışın kesilmedi."

Yine buyuruyor:

"Sen öyle bir Kerimsin ki; varlık ehlinin isyanı, bağışlama melekûtunu engelleyemedi. Rahmetinden yağın yağmurlar her asi ve itaatkâr olanın üzerine yağmaktadır."

Kitabı Akdes'te⁹ Hz. Bahauallah " ̣Emirlerime Cemalimin aşkına uyunuz" diye buyurmuştur. Bakınız iyi bir evlat, anne babanın emirlerini ve öğütlerini onlara olan saygısı için uygular ve dinler, çünkü onları sever ve onların üzülmeye gönlü razı olmaz. Korkusu, anne-babanın üzülmeye ve razılıklarının azalmasıdır. Anne çocuğuna âşıktır, onun için hiçbir fedakârlıktan çekinmez, bunun karşılığı evlat da anneyi hoşnut etmek ve gönlünü kırmamak gayretinde olmalıdır. Hz. Bahauallah Kurdun oğlu Levhinde şöyle buyuruyor:¹⁰

"Doğrulukla söylüyorum, dünya insanları için, en büyük korunma ve en uygun kale Tanrı korkusudur (Haşiyettullah). İşte odur tüm insanların korunması için en büyük sebep."

İnsanın hamurunda veya başka bir ifade ile insanın kimyasında Yaratanı tanımak ve sevmek özelliği vardır. (*Bahai küçük namaz: "Ey Tanrım: Seni tanımak ve Sana tapmak için beni yaratmış olduğuna tanıklık ederim."*)

Prof. Nusret Pezeşkiyan¹¹ (*Dünyada Pozitif psikoterapi ekolünün babası*) diyor ki; insan beyninin sağ lobunda sevgi ve sol lobunda araştırma özelliklerini taşıyan merkezler bulunmuştur. Bu iki faktörü yani, irfan ve sevgi hakkında Hz. Bahauallah namaz duasında, insanların yaradılış gayesi, Tanrı'nın irfanı (*tanıma*) ve O'nu sevmek olduğu şeklinde beyan buyurmuş; "Ey Tanrım! Seni tanımak ve Sana tapmak için beni yaratmış olduğuna tanıklık ederim."

Bu son bilimsel görüşe göre Tanrı ile ilgili araştırma ve O'nun irfanından sonra O'nu sevmek, insanların yaradılışında vardır fakat bu genetik özellik eğitim ve bilgi ile pekiştirilebilir. Bahai görüşüne göre de insanın yaradılışının gayesi Tanrı'yı tanımak ve O'nu sevmek veya O'na ibadet etmektir. Bahailere göre, her ne kadar Tanrı'nın zatı anlaşılmazsa da, O'nun varlığı ispata

muhtaç değildir. Çünkü herkes, biraz samimiyet ve iç arılıkla Tanrı'nın varlığını hissedebilir. İç duygu Tanrı'nın varlığında büyük bir dürtüdür.

Herkes bildiği yollardan Tanrı'nın varlığına ulaşabilir, yani Tanrı'nın varlığına doğru, bireylerin sayısına göre yolları vardır.

Tanrı'nın ispatı

Bahai eserlerinden faydalanarak, Tanrı'nın yokluğunu delille ispat etmek isteyenlere yönelik aydınlatıcı yedi delili aşağıda görelim:¹²

1- Çevremize dikkatle baktığımızda, örneğin masa, sandalye, kitap, televizyon gibi eşyaların hepsinde ortak bir özellik vardır. O da, yaratıcıyı bizzat kendileri değil, başka bir yaratıcısının olmasıdır ve hiç birisi yaratıcısını tanıyıp idrak edemez. Aynı şekilde dünyayı bir bütün olarak göz önüne alırsak onun da bir yaratıcısı vardır. Yaratıcının varlığını fark etmemizle birlikte, ne olduğunu bilmemiz mümkün değildir.

2- Biz doğada mükemmel bir düzen görmekteyiz. Düzen olan her yer de, bir amacın varlığının kanıtıdır. Bu düzenin olması bir hedefe yöneliktir. Tesadüfen bu düzen yan yana gelemez. Nerede düzen varsa bir irade, amaç ve bilgi söz konusudur.

3- Felsefede, her şey başka bir şeyin oluşmasına neden olursa; birinci neden (*illet*) veya etkilenen ve ikincisi ise malul veya eser diye adlandırılır. Örneğin, ressam illettir ve resim ise maluldür. Marangoz illettir ve masa ise maluldür. Düşünürlerin ve araştırmacıların görüşü, dünyada her şey birbirlerini etkileyen hem nedendir (*illet*) ve hem de maluldür. Fakat o noktaya varırsanız ki, illetler son bulur ve o noktada da nedenlerin nedeni söz konusu olur; işte o nedenlerin nedenine Tanrı adı verilir. Hz. Abdülbaha buyuruyorlar:¹³

“ Bir hareketlendiren olmazsa kesinlikle hareket ve harekete gelen de olmaz. İlet olmadan malulün olması mümkün değildir.”

4- İnsanların var oluşundan beri “dünya nasıl var olmuştur?” sorusuna düşünürler tarafından üç cevap verilmiştir:

Birinci şekil- Dünyanın var oluşu tesadüfen olmuştur, başka bir ifade ile tesadüfidir deniliyor. Bu iddianın doğru olmadığını söyleyebiliriz. Bu gün tesadüfün bilimsel izahı ihtimaller kanunlarının içinde değerlendirilir. Tesadüf bir veya birkaç olayın bağımsız illetlerden meydana gelmesi hadisesidir. Örneğin; Birisi bir duvarın dibinden geçerken damdan bir taş yuvarlanıp, adamın başına düşer ve kafası yaralanır. Her ne kadar adamın duvar kenarından geçmesinin ve taşın yuvarlanıp başına düşmesinin ve yaralanmasının her birinin bir nedeni varsa da, bu olayın bir sefere mahsus oluşmasına tesadüf diyebiliriz. Eğer bu olay düzenli olarak her seferinde meydana gelirse artık tesadüf denilemez. Bir maymun düşünelim bir odada, masa üzerinde, daktilonun tuşlarına rastgele basar. Daktilodaki kâğıt üzerinde “GÜL” kelimesini yazılı olarak görürsek, ihtimaller kanunlarına göre: maymunun böyle bir rastlantıyı gerçekleştirmesi ihtimaller hesabına göre neredeyse imkânsızdır. Daktiloda 100 harf (toplam tuşları) bulunduğunu var sayalım, birinci harf yani G harfinin yazılması için ihtimal yüzde birdir. Ü harfinin G harfinin yanına gelmesi ihtimali on binde birdir. L harfinin G'nin yanına denk gelmesi ise ancak bir milyonda bir olur. Şimdi dünyanın ve hatta koskoca kâinatın tesadüfen oluşmasının ihtimaller kanununa göre imkânsız olduğu apaçıktır.

İkinci şekli- Felsefede, ilzami (*zorunlu*) bileşim denir. Bu bileşimde zorunluluk özelliği ondan ayrılmaz. Doğada var olan her nesnenin doğal özelliği birleşimidir, yani birleşme özelliği ondan ayrılmaz bir kuraldır ve bu bileşimin ayrışımı olmaması gerekir. Örneğin ateşin özelliği yakmak ve yanmaktır, yani ateşin ayrılmaz özelliği yakmaktır. Ayrılmaz özelliğine göre yakma özelliği olmayan bir ateş, ateş değildir. Böylece zorunlu bileşimin gereği ayrışımın olmamasıdır, dolayısıyla bileşimin (*terkibin*) gereği hep bileşim olarak kalmalıdır, Bileşimde ayrışma olmamalıdır.

Üçüncü şekil- Varlığın bileşiminde üçüncü şık kalıyor, o da iradi bileşimdir, yani bileşim

Güçlü Tanrının iradesiyle mümkün olmuştur.

5- Her sınırlılık ve noksanlık, dikkatle incelendiğinde sınırsızlığın ve kemalin varlığına bir işaret ve delil olduğu anlaşılıyor. Güçsüzlükten ve zaaftan güç ve kudretin varlığı, bilgisizlikten bilgi kaynağı ve karanlıktan aydınlığın varlığı anlaşılabilir. İnsan kendinde gördüğü noksanlardan, Tanrı'nın mükemmelliğine tanık olur. Hz. Abdülbaha buyuruyor:¹⁴

“Tüm mevcut olan yaratıklar sınırlıdır. Bu sınırlılığın bizzat varlığı, bir sınırsızın gerçeğinin mevcudiyetine bir delildir. Çünkü sınırlının var oluşu bir sınırsızın olduğuna işarettir.”

İnsanda hâkim olan güç insan ruhudur. İnsan ruhu insan vücuduna bağlıdır ve hayvanda olmayan bir güçtür. Fizyolojik olarak değişik organların koordine çalışmasını sinir sistemi ve beyin temin eder. İnsan ruhunun özellikleri akıl, şuur, aşk, irade ve vicdan her ne kadar beyine bağlı ise de kaynağını ruhtan alır. Bu ruhani fonksiyonların tümü beyindedir denilemez. Çünkü bazı memeli hayvanlarda da beyin birçok yönüyle insan beynine benzer. Anatomik, biyokimyasal, hormonal ve hatta elektriksel olarak insan ve hayvanlar arasında bariz fark yoktur. Bazı araştırmacılar insan beyninin korteksi (*kabuğu*) hayvandan bir az kalındır demişlerse de, beyin anatomisini inceleyenlerin iddiası, bu korteks kalınlığının insandan insana benzer farklılıklar göstermiş olduğudur. Bu bilgilerin ışığı altında anlaşılıyor ki bedensel olarak insan ve hayvan arasında bir fark yoktur, hatta hayvanlarda bazı organlarda üstünlük te görebiliriz. Bütün organlar hatta hayvandaki beyin, insan yapısına benzerse ve akıl, aşk, irade, şuur ve vicdan beynin fonksiyonlardan olursa, memeli hayvanlarda da aklın hükümran olması gerekirdi. Öyleyse akıl her ne kadar beyinle irtibatlı ise de, aklın ruhun fonksiyonu olduğu açıktır.

İnsan vücudunun koordinasyonu veya hâkimiyeti nasıl santral sinir sistemi ve ruhun hâkimiyeti altında ise, tüm yarattık âlemi de bir gücün hâkimiyeti altındadır ve o güce, Tanrı denilmektedir.

7- Tabiatı bütün olarak kabul edersek (*küll*), insan da doğanın bir parçasıdır (*cüz*). Başka bir ifade ile insan tabiattan olduğuna göre insanda bulunanın tabiatta da bulunması gerekir. Çünkü bilimsel bir kuraldır ki; “cüz’de ne varsa küllde de olması gerekir”. Örneğin denizden alınan bir damlada bulunan maddeler, mutlaka denizde de olması gerekir. Yani parçada olan bütünde de vardır. Şimdi insan göz önüne alındığı zaman bakıyoruz, insanda (*cüz*) bulunan bazı özellikler doğada (*küll*) yoktur. Örneğin akıl, şuur ve irade tabiatta yoktur; yani tabiatta bulunmayan bu özellikler, tabiatın dışındadır veya üstündedir demektir. Hatta insanda olan bazı özellikler tabiatta bulunamayan faktörlerdir. Örneğin ruh ve akıl tabiatüstüdür. İlahi bir feyiz sonucu olduğundan gelişmesi ve ilerlemesi için o güce (*Tanrı’ya*) ihtiyacımız vardır demektir. Esas tabiatüstü güç ve bütün feyizlerin kaynağı Tanrı olarak adlandırılmıştır. Hz. Bahauallah buyuruyor:¹⁵

“Her olayın başında Yezdan’ın (*Tanrı’nın*) adı vardır. Ey Tanrı’ nın Dostları! İhtiyacı olmayan biricik Tanrı’nın çağrısını can kulağıyla dinleyiniz, ta ki sizleri, sıkıntılardan ve karanlıkların bağlarından kurtarıp daimi aydınlığa kavuşturursun...”

Yine:

“ Sen, tek bir kelimenle varlığı var eden bir Sultansın. Sen öyle bir Kerimsin ki; kulların davranışları; Seni başıştan men edemedi ve kereminin ortaya çıkmasına engel olamadı.”

Tanrı’yı tam olarak tanıyamayız!

İlmi temellere dayanarak Tanrı'nın varlığını anlarız fakat Tanrı nedir sorusuna gelince, herkes şaşırıp durur. Biz hepimiz O'nun yapıtımız. Nakış ressamından nasıl bihaberse, bizim de bizi yaratanın mahiyetinden olduğu gibi haberdar olmamız olanaksızdır. Hz. Bahauallah buyuruyorlar:¹⁶

“Varlıkların vasfıyla tanınmanın mümkün olmadığına ve onların anmalarıyla vasıflanmanın olanak dışı olduğuna tanıklık ederim. Dünyadaki algılar ve ümmetlerin akılları kutsal eşliğime gereği gibi yol bulamaz ve algılayamaz...”

Her maddi varlık mekân ve zaman sınırları içinde yer alır. Yani; uzunluk, genişlik, yükseklik ve zaman olarak dört boyut cisim veya madde için gerekli kavramlardır. Tanrı madde olmadığına göre zaman ve mekân kavramı dışında kalmaktadır. Zaman açısından Tanrı

“kadimdir” denmesi, ne ilki ve ne de sonu var anlamındadır.

Hz. Abdulbaha buyuruyorlar:¹⁷

“Ulûhiyetin gerçeği ve birlik zatının mahiyeti sırf noksansızlık ve paklıktır. Yani her çeşit övgüden arınmış ve temizdir. Mevcut olan en yüce vasıfların tümü o makamda sanıdan başka bir şey değildir.” “Bilinmeyendir, yücedir ve idrak edilmez ve zatının mahiyeti vasıflandırılmaz...”¹⁸ “Akıllar; algılamanın en yüksek zirvesine ulaşsa bile, algılamanın en son noktası ancak halk âlemindeki onun eserleri ve sıfatlarının görünmesi olabilir yoksa Hak âleminde değildir. Çünkü birlik Hazretlerinin sıfatları arınmışlığın en yüksek mertebesinde. Yani akıllar ve algılamalar o makama yol bulamaz” “Yol kapalıdır ve istek de reddedilmiştir.”¹⁹ “İnsan varlığının teferruatı olan algılaması, Hazreti Yezdan’ı anlayamaz. Böylece o ulûhiyet gerçeği tüm algılardan saklı ve tüm insanların akıllarından gizlidir ve o makama yükselmesi de imkânsızdır. Görüyoruz ki; alt seviyede bulunan üst seviyenin gerçeğini algılamaktan acizdir. Örneğin; taş toprak (*meder*) ve ağaç her ne kadar mertebesinde yükselirse yükselsin, onun insan gerçeğini algılaması mümkün değildir. Görme gücünü, işitme gücünün ve diğer duyularını hayal bile edemez. Hâlbuki hepsi yaratılmış olanlardan olmasına rağmen, nasıl olur da yaratılmış olan insan kutsal zatının gerçeğini anlayabilir? O makamda algılamanın da yolu yok, söz için de meydan yok ve işaret etmeğe bile izin yoktur. Toprağın bir zerresinin pak olan cihanla ne işi olabilir, sınırlı aklın sınırsız âlemle ne alakası olabilir...”

Tevhit (*Tanrı Birliği*)

Tevhidin gerçeği ve algılaması mutlak değildir, görecelidir, En bariz örneği ilimdir. Bilindiği gibi ilim sürekli gelişme ve ilerleme içindedir, yani her zaman görecelidir. Zaman ve mekâna göre gelişir ve sürekli ilerler. Böylece anlaşıldığı gibi ilim mutlak değildir, yani ilimin tümü olduğu gibi ortaya birden çıkmamıştır. İnsan aklının inkişafıyla gelişmektedir.

Dinlerin gerçeği özellikle Tanrı birliği anlamına gelen “Tevhit” de mutlak olmayıp nispidir. Bahai inancında öğrendiğimiz ve gerçeğine ulaştığımız dinlerin inkişafı aynen insanın çeşitli aşamalardan geçen gelişmesine benzer. Süt dönemi, emekleme, yürüme, okul öncesi, ergenlik öncesi ve ergenlik dönemlerinin oluşması göreceli bir gelişme sürecidir, Yani çeşitli dönemlerdeki insan görünürde her ne kadar farklılık gösteriyorsa şahıs aynıdır (*tevhit- birlik âlemi*).

Kutsal kitaplara göre ruhların yaradılışından sonra Tanrı, insan ruhlarıyla bir bezm veya toplantı oluşturur. Bu Elest bezminde insan ruhlarına Allah sordu²⁰ “ Ben sizin Rabbiniz değil miyim?” Hepsi “Kal’u Bela” yani “Evet dediler.” Bu vesile ile Tanrı ile insan ruhu arasında bir ahdi misak (*ruhani sözleşme*), başka bir ifade ile “Evet” demeleriyle Tanrı’ya teslimiyet oluşarak onay verip iman ettiler. İki manevi varlık olan Tanrı ile insan ruhu arasında bilindiği şekliyle konuşma, olacak bir şey değildir ancak sembolik ve mecazi anlamda ele alındığı zaman anlaşılıyor ki, Tanrı’yı temsil eden ilahi elçilerin her asırda zuhur döneminde, insan ruhlarıyla sözleşmenin tazelenmesi söz konusu olur. Yani bu ilahi zuhurların kabulü ve “Evet” denmesi Tanrı ahdi misakına bağlı olmak anlamındadır. Asrın Elçilerine onayını tazelemek, Tanrı irfanına ulaşmak demektir.

Ulûhiyet yolundaki anlayış ve gelişim zamanla değişti. İlksel toplumlar korkudan, doğanın varlıklarına Tanrı olarak inanmışlardır. Her ne kadar korku faktörü önem arz etmişse de insanın zatında Rabbine karşı bir çekiş ve meyil her zaman değişik derecelerde var olmuştur. Bu aşamada Tanrı inancında her ne kadar korkunun rolü olmuşsa da, gerçek neden, doğa ve olağan üstü bir güce içten ve ruhi bir çekişin bulunmasıdır. Sonraki aşamada insanlar çok Tanrılılık dönemine girdi. İnsan âleminin daha gelişmesi ile çok Tanrılılık, tek Tanrılılık haline dönüştü. Bu değişimin esas nedeni ilahi öğretmenler ve rahmani zuhurlar oldu. Tevhit devresi Hz. İbrahim, Hz. Musa, Hz. İsa ve Hz. Muhammed’in öğretileriyle daha net ve daha açık anlaşıldı.

Hz. Bab’ın zuhuruyla ilahiyatta büyük devrim yaratıldı. Hakikat Güneşi olarak vasıflandırılan Hz. Bahau’llah’ın doğuşu sabahın şafak vakti olarak müjdelendi. Hz. Bahau’llah’ın zuhuruyla böylece tevhidin günü doğmuş oldu.

Gece karanlığı, gündüz ise ışığı temsil etmektedir. Tüm kutsal kitaplarda bir günün doğmasından bahsedilmiş ve insanlara böyle bir gün için hazır olmaları öğüdü verilmiş ve hatta o günün Yevmullah veya Tanrı günü olarak bir özelliğe sahip olacağını müjdesi de verilmiştir. Zümer suresi, ayet 9'da "O gün, Rabbin ışığı ile dünya aydınlanacaktır." Tevrat, İncil ve Kur'an'da o günde Rabbin geleceğinden söz edilmiştir. Hz. Bab da o günün doğacağını ve çok yakında o ilahi güneşin zuhur edeceğini haber vermiş, toplumun hazır olmasını vurgulayıp böylece ilahiyatta çok önemli ruhani bir devrimin nedeni olmuştur.

Dinlerde Tevhit İnancı

Tanrı'nın birliği İslamiyet'te iki ana sebebin etkisi altında önem arz eder. Birincisi, Araplarda çok Tanrılılık ve çeşitli putlara tapma yaygın bir inançtı. Çoğunlukla her kabile, hatta her bir ailenin ayrı ayrı putları vardı. Bu tür Tanrı inancının, aynen Buda dininde halen mevcut olduğu gibi. Araplarda bu çok Tanrılı inanç, esasta bu putların halk ile Allah arasında şefaathiler veya vasıtalar şeklinde bilinirdi, yoksa Araplarda Allah inancı yoktu anlamına gelmezdi, çünkü Hz. Muhammed'in babasının adı "Abdullah" yani Allah'ın kulu idi. Yanlış bir Allah inancı oluşmuştu, yoksa Allah inancı yoktu diyemeyiz. Ancak putları Allah'a şefaathçi ve aracı olarak kabul ederlerdi. "Onlar, bizi Allaha yaklaştırsınlar, kulluk ediyoruz" ²¹ derlerdi. Hz. Muhammed bu hatalı inancın düzeltilmesi için "La ilaha illallah" yani Allah'tan başka bir ilah yoktur diye buyurdular.

İkinci neden ise, Hıristiyanların görüşü idi. Yani, baba ve oğlunun bir oluşunun inancı görünen anlamında desteklenmedi ve böylece müminleri tek olan Allah'a davet etti. Fakat zamanla inançta yozlaşmalar olunca, Hıristiyanlıkta yanlış yorumlar ortaya çıktı.

Tasavvufta da Hakkı ve halkı bir görenler olmuştur. Başka bir grup "Ne ararsan kendinde ara... ne gökte, ne de yerde....." yani Tanrı'nın noksanzlık ve paklık aslından uzaklaştılar. Başka bir görüş ve tevhit anlayışı da şudur; Doğada mevcut olan her şey Tanrı'nın bir parçasıdır (O'nun bir eseri ve özelliğidir denmiyor, O'nun bir parçasıdır diye iddia ediliyor) İşte burada "vahdeti vücut" tezi ortaya çıkar. Bu durumda öyle bir hal ve iddia ortaya çıkar ki, bazıları kendini Tanrı bildiler ve bu iddiadan dolayı darağacına çekildiler. Vahdeti vücut inancı o aşamaya gelmiş ki, Tevhidin (Tanrı birliği) ilk gerçek anlamıyla hiç uyumluluğu kalmamıştı. Bir grup ise Tanrı'ya öyle bir imaj yaratmışlar ki, insan tipi bir Tanrı'yı tasarlamaktalar. Başka bir grup, hayır ve şerri Tanrı'dan bilirler yani her olayda Tanrı'nın parmağı olduğuna inanırlar. Bahai inancı noksanzlık ve temizliğin aslına önem verir ve Tanrı'dan şer kaynaklanmadığını kabul eder.

Tanrı Emrinin Mazharı

Bahai Dini; yeni bir kültürü, yeni bir dünya görüşü ve yeni bir anlayışı bahşetmiştir. Bunlardan en önemlisi "Mazhar" kelimesidir. Mazhar kelimesinin karşılığı, Farsçada "peygamber" ve Arapçada nebi veya resuldür. Türkçesi "elçidir". Bu terimler Allah tarafından gelen birinin hüküm vermesi, yani bunu yap şunu yapma gibi emirleri vermesiyle birlikte, Mazharın bir değer anlamı, varlık âleminde ilahi tecellinin en yüce ve en yüksek derecede temsil edilmesi anlamına gelir. Başka bir ifade ile Mazhar, Tanrı'ya giden veya O'na yaklaşmak için tek yol olduğunu bize öğretmektedir. O'nu tanıyan (Mazharını) Tanrı'yı tanımış olur, O'nu tanımayan Tanrı'yı da tanımamış olacaktır. Sonuç olarak insanın yaradılış gayesi, Tanrı'yı temsil eden yaşadığımız çağda zuhur eden bu yeni Mazharının irfanına erişmektir.

İslamiyet'in çeşitli mezheplerindeki inançlarda bazı farklılıklar olmasına rağmen tüm iman edenlerin müşterek inancı 1) Tevhit 2) Nübüvvet 3) Muaddir.

Bu üç esas inancın birbirlerinden bağımsız ve ayrı ayrı oluşu daha ziyade Hıristiyanlık inancına reaksiyon olarak vurgulanmaktadır. Ruhani anlamını anlamadan, Hıristiyan âlimlerin farklı yorumlarından kaynaklanan, birbirlerine karışan Peder, Oğlu ve Ruhul kudüs üçlüsü (Teslis) inancının tersine tevhit, nübüvvet ve muad, İslam'da tamamen birbirlerinden ayrı olarak ele

alınmaktadır. Hz. İsa'nın maksadının, bunların birliğinin fiziksel değil, ruhani birlik olduğunu özellikle sembolik anlama geldiğini belirttiği, insaf ve araştırmaya meyilli olan herkes tarafından rahatlıkla Kutsal kitapta görülebilir. Hz. İsa inananların, Ruhul Kudüs'ten doğduklarını söylüyor. Hâlbuki onlar hepsi de annelerinden doğmuşlardır. Hatta bazı yerlerde İncil'de inananlara Tanrının oğulları olarak hitap ediyor. Burada doğuş ve oğul ifadeleri cismani olmayıp ruhani anlamda kullanılmıştır. Hıristiyan din adamları “oğul pederdedir ve peder de oğuldadır” sözünde peder ve oğul, yani Tanrı ve İsa Mesih'i bir bilirler. Bu hususta binlerce araştırma ve kitap ortaya çıkarmalarına rağmen halen bu problemi çözememişlerdir. Tevhit ve nübüvveti bir bilirler ve bu evhamdan kurtulmuş değillerdir. Hâlbuki İncil ve Hz. İsa'nın maksadının ve din adamlarının anlayışının ayrı ayrı şeyler olduğuna tanık olmaktadır. Kur'an, halen elde mevcut İncil ve Tevrat'ı tasdik etmiştir (*Lema fi ma beyni yedeh-“Elinizde bulunan Tevrat'ı tasdik ederek indirdiğimiz Kur'an'a inanın*)²² ve doğruluğunu bildirmiştir fakat İncil ve Tevrat'taki konuların ayrı, Yahudi ve Hıristiyan ulemanın anlayış ve yorumlarının da ayrı olduğunu görmekteyiz.

Bahai Dininde Tevhit inancı

Bahai inancı varlık âleminin üç âlemden ibaret olduğunu kabul eder:

1. Hak âlemi - tenzih âlemi (isimlerden ve sıfatlardan arınmış âlem).
2. Emir âlemi - Ruhul kudüs veya Tanrı Mazharının âlemi.
3. Halk âlemi - yaratılış âlemi.

Bahailer Tanrı'yı gayp, yüce ve idrak edilemez olarak bilirler. Betimlenemez olduğuna, sıfatlardan da arınmış olduğuna inanırlar.

İsimler ve sıfatlar şeklinde bir Tanrı'nın ortaya çıkmasını, O'nun zatı ve özü değil, Emir âleminde görünmesi olarak bilirler. Tanıyabileceğimiz Tanrı, ancak O'nu temsil eden ilahi mazharlarıdır. Başka bir ifade ile Bahailer İlahi mazharları Tanrı'nın kendisi olarak değil O'nun tecellisi olarak zuhur ettiklerine inanırlar. Bahai inancı Tanrının tenzihini kesinlikle kabul eder.

Dinin Gereği²³

Hayvanlarda genellikle “içgüdü” hareketlere ve davranışlara hâkim olup yol gösterici olur. Tıpkı bir makine gibi her şey belirli bir düzen ve program içinde çalışmaktadır. Böylece hayvan planladığı gibi değil mecburi olarak içgüdünün hüküm verdiği biçimde davranmaktadır. Hayvanlarda hayır ve şer söz konusu değildir, doğal olarak eğitim de gerektirmez ancak insan işe karışırsa eğitim kısmen etkili olur.

Hayvanlarda amaç genellikle tek olmasına karşın, insanda maksat ve gayeler (*amaçlar*) çoğunlukla farklılık arz eder. İşte farklı gayeler arasında birisinin diğerine tercihi söz konusu olur. Seçme artık anlam kazanır. Gayeler arsında birinin ötekine önceliği söz konusu olur. Nereye gideceği ve ne yapacağı konusunda iradesini kullanabilmektedir. İnsanların karşısında artık eşya, değerlere dönüşür. Eşya, birbirleriyle bağlantısı olduğundan, elde edildiği değerler de birbirleriyle irtibatla olmaktadır. O zaman değerler zinciri veya silsilesi ortaya çıkar. Bu değerler zinciri içinde doğru ve uygun bildiğini beğenmek koşuluyla seçer, yani burada çeşitli alternatifler içinde bir seçim söz konusu olur. Seçimden sonra araçları seçilen amaca doğru düzene koyar.

Hedefin belirlenmesi ve bu amaca ulaşması için düzenlenen araçların seçimi insanları hayvanlardan ayırt etmektedir. İçgüdünün yerini artık akıl almaktadır. İnsanın şerefi, mevcut olan aklındandır. Fakat aklın görev ve işlevi, araçların seçimi, düzenlenmesi, arka arkaya dizilmesi ve hazırlıkların düzenlenmesi neticesinde bireyi amacına ulaştırmaktır. Öyleyse insanda aklın işlevi, amaca ulaşmak için araçları uygun bir biçimde düzenleyip hedefe varmaktır. Bu şekilde akıl, araç ve gereç olarak kabul edilir. Akıl, tali işlerde çalışır ve genel hedefe varmak için genel çözümler üretir. Fakat aklın esas gayelerin seçiminde büyük rolü yoktur. Bunun kanıtı açıkça şudur ki; seçilmiş olan amaç ne olursa olsun akıl için bir önem arz etmemektedir. Örneğin birinin amacı hırsızlıktır. Bu hırsız aklını kullanır ve aklından azami yardım alır. Başarılı bir hırsız, aklını en iyi kullanan hırsızdır. Bir katilin, bir teröristin seçtiği hedef için akıl hizmet eder. Akıl için amaç ne olursa olsun, hedefe ulaşması için samimi bir şekilde yardımcı olur. Akıl, şerefli bir doktorun, bir öğretmenin ve bir tüccarın hizmetinde de olabilir. Akıl için doğru veya yanlış amaçların seçiminde bir fark yoktur. Amacı da nereden seçilirse seçilsin, akıl için bir önemi yoktur.

İnsanlarda önemli amaçların belirlenmesi, onun eşyalara veya konulara verdiği değerlere bağlı olabilir. Yani her şeye bir değer biçilir ve o değerlere uygun hedeflerin seçimi söz konusu olur. Değerlerde farklılık olduğundan herkes için seçme ve amaçlar da farklılık gösterir. Hâlbuki akıl amacın seçiminde yeterli olsaydı tüm akıllılar tek hedefi takip eder aynı yolun yolcuları olurlardı.

İyilik ve kötülük doğal olarak belirlenmemiştir. Tabiat, bize iyilik ve kötülük yolunu gösterseydi, seçilen hedefler de belirli olurdu, yani tabiata göre iyilik ve kötülük belirlenmiş olur, artık onun seçimi söz konusu olmazdı. Böylece insan da mükemmel bir hayvan olurdu ki, amacı belli olup seçim ve iradeli davranışlara da ihtiyaç olmazdı.

Dikkat edilmesi gereken bir konu da, herkes için iyilik ve kötülük aynı değildir. Birinin iyi bildiği bir iş, başkası için kötü bilinir veya kötü olarak bilinen bir şey, bir başkası için iyi olarak kabul edilir. İyilik ve kötülük hükmü herkesçe aynı değildir. Aynı olsaydı o zaman amaç farklılıkları ve değişikliklerinin bir anlamı olmaması gerekirdi.

Bazı insanlar “Benim aklım iyilik ve kötülüğü ayırt eder ve yaşamın yolunu doğru bir biçimde gösterir” iddiasında bulunurlar. Peki, akıl yolu gösterirse, bu yolun gideceği ve bulabileceği amacın seçiminde de acaba yeterli midir? Eğer cevap evet ise, o zaman aklın hükmüyle akıl sahibi olanların amaç seçiminde bir ihtilaf ve farklılık beklememiz gerekirdi. Hâlbuki hiç de böyle değildir, hepsi de akıllı, fakat farklı amaçlara sahiptir. Hatta birbirleriyle zıt amaçların sonucunda çatışmalarına şahit olmaktayız. Değerler zincirindeki farklılıkların, teşhiste ve ona bağlı amaçta farklılıkların ciddi ve anlamlı ayrımlarının ortaya çıkmasına neden olduğuna herkes şahittir. Bu ortamda bir grup benim işim doğrudur, başka grup, sizin değil bizim işimiz doğrudur diye iddialarda bulunurlar. Hangisi doğru veya kim kime tabi olur ve doğruyu bulur? Hal böyle iken, bu karşı karşıya gelmelerin, bu zıtlıklar arasında uzlaşmayı kim kurar ve birleştirici güç nerededir? Kimin teşhisini ölçü olarak almak gerekir? Çözüm yolu bulunmayan böyle bir ortamda, kuşkusuz hükmedici faktör güç olur, yani kim görünüşte güç sahibi ise o kazanır ve hükmeder. Başka bir deyimle yaşam artık hayvani yaşama döner. Öyleyse, iyilik ve kötülüğün tanımı için bir ölçü olmalıdır ki; o ölçüye göre akıl, araçları doğru amaca varmak için düzenleyebilsin. Bazıları, bu yol gösterici faktörün daha güçlü bir akıl, örneğin hekimlerin ve filozofların akli olabilir, derler. Bu iddia da yeterli olmamıştır çünkü filozoflar arasında da zıt fikirler olması, Eflatun ve öğrencisi Aristo'nun ihtilaf ve kavgaları açık bir örnektir. Günümüzden başka bir örneğe, televizyon kanallarında yakın zamanda şer'i bir hüküm hakkında iki uzman profesörün zıt görüşlerinin çarpışmasına çoğumuz şahit olmuşuzdur.

Sonuç olarak hedeflerin veya gayelerin belirlenmesinde, iyilik ve kötülüğün tanımlanmasında, akli kılavuzlayan ve değerler zincirini doğru olarak tayin eden daha üstün bir güç gerekmektedir. Çünkü akılların her birisi, belirli bir yolda, ayrı ayrı bir ortamda ve belirli ve sınırlı zaman ve mekânda farklı şartlarda yürümektedir. Bu yüzden bu çeşit akla “cüzi” veya tali akıl” denilmektedir. Böyle bir durumda, her türlü hal ve şartlarda tüm zaman ve mekânlarda kavrayıcı, her yöne ve duruma vakıf olan, hedefleri tayin eden bir “Küllü akıl”a ihtiyaç vardır. Eğer üstün olan küllü aklın hükmünü kabul etmezsek, geleceğimiz ne olur? Tabidir ki, hedeflerde ihtilaf, değerler zincirindeki karmaşa ve karşı karşıya gelmeler oluşmakta ve herkesin kendi aklının özgürce verdiği değerler sonucundan seçilen hedeflerin hizmetine girmesiyle ne olur? Bu meydana artık, ihtilaflar, ayrılıklar, kavga ve dövüşler ve karmaşa kaçınılmaz olur.

Öyleyse bu küllü aklın varlığını kabul edelim, yani bu üstün ve toparlayıcı aklın lüzumuna inanarak başka bir deyimle, cüzi’ aklımızın kâfi gelmediğini ve bu üstün ve mükemmel küllü akıl ile iletişimde olunmasını kabul ettiğimiz noktada kendimizi mütedeyyin (*dindar*) bir şahıs olarak bilmeliyiz. Yani din; kendi cüzi aklımızla küllü akıl arasında iletişimin sağlanması, dolayısıyla değerler zincirinin gerçek değerini bulmak ve sonuçta hedef ve gayelerin seçiminde bir yol göstericinin varlığını kabullenmekten başka bir şey değildir.

Aklın teşhisi ne kadar isabetli ise veya ne kadar doğruya yakınsa, gene de uygulamaya

gelince yeterli olmayabilir. Neden? Cüzi aklımızın teşhisi bazen doğru ve makbul olmasına rağmen, akılcı isabetli ve yerinde kararlar almış olmakla birlikte, o doğru iş ve kararı uygulamayız. Çünkü aklın hükmüyle doğruluğu ispat edilmiş şeyleri bazı insanlar uygulamazlar, yani aklın hükmü her zaman uygulamanın garantisi değildir!

Sokrat “ Takva ilim anlamındadır” demişti. Yani, her bir kimse iyiliği ve kötülüğü biliyorsa, o iyiliği yapar ve kötülükten el çeker. Başka bir ifade ile bilim, iyiliği ve kötülüğü ayırt edebilmedir. Kötülük yapanlar, yaptıklarının kötü olduğunu bilmezler, keza iyiliği bilen birisi mutlaka iyiliği yapar. O zaman takva bilmektir, ilimdir. Burada bildiğimiz gibi ilim aklın ürünüdür veya hükmüdür. Öyleyse akıl takvadır denilebilir. Bu akıl külli akılsa doğrudur, fakat bu takvayı cüzi’ akıl diye kast etmişsek bu doğru olmaz. Neden?

Aklından mayalanmış bir tabibin ilmi “sigaranın ne kadar zararlı veya kötü olduğunu” herkesten daha iyi bilir ve hatta görür. Eğer “İlim ve akıl” takva anlamında olsaydı, o zaman hiçbir tabibin sigara içmemesi gerekirdi, alkollü içkiler içmemesi lazımdı ve aşırı yağlı, şekerli ve benzeri maddeleri kullanmaması gerekirdi. Hâlbuki hiç de böyle değildir. Öyleyse insanın cüzi’ aklının teşhisi, her ne kadar doğru ve isabetli ise de icraatın garantisi değildir ve yaşamdaki amaçların seçiminde kâfi gelmez. Aklın görevi, seçilmiş amaca ulaşabilmek için araçları düzenlemek ve hedefin ne olduğuna bakmasızın ona ulaşmaya çalışmaktır. Akılımız amacı belirtmişse de yaşamda illa o hedefin seçilmesi gerekmiyor.

Menfaatini gözetken akıl birçok zaman iyilik ve kötülüğü, kâr ve zarar şeklinde değerlendirir. Yüzlerce örnekten bir tanesini görelim: Mali durumu iyi olmayan ve üniversiteye hazırlanan bir çocuğunu okutabilmek için babası epeyce bir rüşvet alır. Bu rüşveti meşru ve haklı göstermek için; “Ben bu parayı aldım ve çocuğumu yurt dışında okumaya gönderiyorum, okuduktan sonra tahsilli bir birey olarak memleketime yararlı olacak ve birçok kimsenin ekmek yemelerine katkıda bulunacaktır. Böyle hayırlı bir sonuç uğruna aldığım rüşvetin neresi kötüdür?” der. Bu sav tabidir ki; akıllı bir bireyin ürünüdür. Her akıl kendine göre iyilik ve kötülüğü, kendi lehinde yarar ve zarar şeklinde yorumlar ve her günahı mubah kılabılır.

İyilik ve kötülük külli akıl sayesinde ortaya çıktığında ve insanlar da ona bağlandığında, o zaman imandan bahsederiz veya genel olarak din kavramı söz konusu olur.

İyiliğin ve kötülüğün kaynağının vicdan olduğunu söyleyenler de vardır. Vicdanın önemini göz ardı edemeyiz fakat vicdanın değişik derecelerinin var olduğu bilinmekte, ayrıca vicdanın şiddet ve zaafının herkeste aynı derecede olmadığı da açıktır. Bu hususta yorumlar öyle farklılık gösterir ki en kötü iş, en yararlı ve iyi işe dönüşür. İyi işler de bazı yorumlarla zararlı iş olarak yorumlanır. Sonuç olarak vicdandan çıkan hüküm de yoruma açıktır (*rüşvet örneğinde olduğu gibi*). Örneklerle görülüyor ki; uyumuş vicdan ancak iman suyu ile tazelenir ve canlı kalır.

Tanrı'nın Arınmışlığı ve Kutsallığı (*Tenzihi ve Takdisi*)

Tanrı'nın noksatsız ve pak oluşunun -vasıflandırmadan ve isimlendirmeden arınmış veya bunların üstünde olmasının- anlamı, Tanrının algılanmasının ve tanınmasının olanak dışı olmasıdır. Yani Hak, halkın algılama sınırının dışında veya üstündedir.

Vahiy kaynağı (*İlahi Elçiler*) bizim için Tanrı zatının kaymakamı mertebesindedir. Tanrı'nın yönü algılamamızın dışında olduğuna göre Tanrı'ya yönelmek ancak Tanrı Mazharına doğru yönelmekle mümkündür. Örneğin Kâbe'ye doğru yönelmemiz, Tanrı'ya sembolik olarak yönelmemiz anlamındadır.

Tanrı'yı mekânı olmayan olarak bildiğimize göre, elimizi kaldırıp “Ey Tanrım” veya “Ya İlahi” dediğimizde adres doğru mudur? Tanrı'nın fiziksel olarak göklerde yerleşmiş olduğunu ifade etmek acaba bir çeşit şirk sayılmaz mı? Ancak yükseklik ve yücelik bağlamında gök sembolik olarak göz önüne alınabilir.

Tanrı zuhurlarında kemale doğru aşamalar vardır. Ortaya çıkışı toplumun derecelerine göredir, yoksa özünde farklılık yoktur.

İnsanlığın ergenlik döneminde (*bu gün*) Tanrı ile görüşme vaat edilmiştir. Hatta kutsal kitaplarda Rabbin gelişinden söz edilmiştir. (*Kur'an - Lika'ullah*). Ankebut suresi ayet 23'te, Tanrı ile görüşme, imanın şartı ve onu inkâr edenlere de en büyük azap olarak ifade ediliyor. Tanrı'nın her çeşit vasıflandırma ve anlayışımızın üstünde olduğuna dair Şeyh Feriduttin Attar'ın çok güzel bir hikâyesi vardır.

Bakınız; Abu Said Abol'hayr Nişapurlu bir çiftçinin Tanrı hakkındaki sorusuna bin yıl önce, ne ilginç ve dâhiyane cevap almıştır. “Eğer batıdan doğuya kadar tüm yeryüzüne ve yerden göklere kadar tümünü darı (*kuşyemi*) ile doldurmuş olursan, aynı zamanda bir kuş yaratılırsa ve bu kuşa, senin rızkın her bin yılda bir tek darı olarak takdir edilmiştir dense, tüm darıları bu kuş bitirmeden Hakkı tanımak ve irfanına ulaşmak mümkün değildir ve asla kimseye nasip olamaz.” Bu hikâyeyi Mevlana Mesnevi' de en veciz bir şekilde dile getirmiştir ve böylece Tanrı'nın zatının algılanmasının beşerin tasavvurunun ve anlayışının üstünde olduğu vurgulanmıştır.

Hz. Abdülbaha buyuruyor:²⁴

“Ulûhiyet gerçeği son derece takdis ve tenzihtedir. Ulûhiyet gerçeğinin inişi ve çıkışı yoktur. (Nüzul ve suud). Hakkın halk âlemine inmesi mümkün değildir... Salt zenginlik ve sırf fakirlikle, kadim ve hâdisle, tam kudretle sırf acizlik arasında bir münasebet olamaz.”

Tanrı ile görüşme (*Lika'ullah*)

Tanrı ile görüşme veya Tanrı ile buluşma, sadece İslam dini ile alakalı değildir. Tevrat ve İncil'de de Rabbin gelişi ve Rab ile yüzsüze görüşme vaat edilmiştir.

Kur'an' da 20 yerde Allah ile mülakattan açıkça söz edilmiştir. Örneğin:

Ra'd 2, Ankebut 5, Ankebut 23

Bu konuyla ilgili, yani Tanrı ile mülakatı ve yüz yüze görüşmeyi aşağıdaki ifadelerle beyan buyurmuştur.

- Tanrı'yı göreceksiniz!
- Tanrı ile görüşmeye umutlu olunuz!
- Bu görüşmenin vakti gelecektir.
- Bu görüşmede şüphe etmeyiniz.
- Tanrı ile görüşmeyi inkâr eden, Tanrı rahmetinden mahrumdur ve en büyük azaba yakalanacaktır.

Kur'an'da 20 ayette “Lika'ullah”tan söz edilmiştir, hatta iki yerde, Tanrı ile görüşmeyi kabul etmeyen (*inkâr eden*) kimselerin İlahi rahmetten mahrum kalacağı ve en büyük azaba gireceği vurgulanmıştır. (Ankebud ayet 36)

Tanrı'nın bu husustaki açıklaması, İkan kitabında şöyledir.²⁵

“Likadan maksat, kıyamette, O'nun Emrinin mazharı ile görüşmedir.”

Yine Hz. Bahau'llah buyuruyor:

“İrfan ve algılama kapıları kapalı olduğu ve irfan mertebesi en nihayetinde kullara kapalı kaldığı için, Varlık Sultanının özel bağıcı olmak üzere, Birlik mazharını ve ebedi izzet kaynağını “Ben her şeyin üstünde görünen” ufkundan zahir buyurdu; ta ki tüm insanlar Gerçeklik ufkundan doğan Tanrı irfanı sayılan o güneşlerin irfanına ulaşabilsinler diye.”

Tanrı'nın zatı görünmezdir, yani özüne kimse erememiştir ve eremez.

Tanrı ile görüşme, yeryüzündeki kaymakamı veya O'nun temsilcisi ile görüşmesi anlamındadır. Bu görüşmeden maksat zahiri ve fiziki görüşme ise kuşkusuz mümkün değildir. Çünkü gözümüzün bir şeyi görmesi, madde olarak algılaması şarttır. Tanrı'nın da, maddeden arınmış olduğuna inanıyoruz. Yani bu görüşme maddeten imkânsızdır. Başka bir yönden konuyu incelersek, bu görüşmenin gereği, ya insanları Tanrı katına yükselecektir veya Tanrı kendi yüce katıdan bizim âleme inecektir. Böyle bir çıkış ve iniş de söz konusu olmadığına göre Tanrı ile doğrudan görüşme

olanak dışı olduğunda, dönemimizde O'nu temsil eden elçileriyle görüşme kast edilmiştir.

İkan Kitabında Hz. Bahau'llah yine buyuruyor:²⁶

“Şurası gerçek bilgi ve aydın fikir sahiplerine malûmdur ki, Tanrı'nın görünmez hüviyeti ve birliğinin Zâtı, meydana çıkma ve görünmeden, yükselip alçalmadan ve girip çıkmadan münezzehtir. O, her vasıf edicinin vasfından ve her idrak eyleyicinin idrakinden yücedir. O, Kendi bilinmez Zâtında mevcut olagelmiş ve Kendi görünmez varlığında mevcut ola gidecektir. "O'nu gözler idrak edip görmez, O ise gözleri idrak edip görür, O lâtif ve habîr'dir...”

O'nun ile yaratıkları arasında her hangi bir ilgi, bağ, ayrılık, bitişiklik, yakınlık, uzaklık, yönlülük ve işaret hiç bir veçhile mümkün değildir; zira göklerde ve yerde ne varsa cümlesi O'nun ağzından çıkan "ol" emri ile vücuda gelmiş ve meşiyetin kendisi demek olan iradesi ile mutlak yokluktan varlık ve görgü âlemine ayak basmıştır.

Suphanallah! Hatta yaratıkları ile O'nun Kelimesi arasında bile herhangi bir bağ veya ilgi bulunmamış ve bulunmayacaktır. Bu hususta:

‘Allah sizi Kendi nefsinden sakındırır’.

Açık bir burhan ve ‘Allah var idi ve On’uyla birlikte hiç bir şey bulunmuyordu’ ikna edici bir delildir. Bütün nebiler, vasîler, âlimler, arifler ve hakîmler O Cevherler Cevherini gereği gibi anlamaktan ve O Gerçekler Gerçeğini hakkıyla tanıyıp bilmekten âciz olduklarını ikrar ve itiraf etmişlerdir.

Varlığına başlangıç bulunmayan Zâtının tanınması böylece hiç bir veçhile mümkün olmadığına göre, ‘Rahmeti her şeyi aşmıştır ve Rahmetim her şeyi kaplamıştır’ gereğince, nurlu Kutsiyet Cevherlerini ruhanî ruh âlemlerinde, beşer suretinde, insanlar arasına göndermiştir; tâ ki Onlar, varlığına başlangıç bulunmayan O Zâtı ve eskiliğine sınır konulamayan Hüviyeti yansıtsınlar. Bu Mukaddes Aynalar, bu Hüviyet Doğuşları hep o Varlık Güneşinden ve Maksut Cevherinden işaret verirler. Bilgileri bilgisinden, güçleri gücünden, saltanatları saltanatından, güzellikleri güzelliğinden, zuhurları zuhurundandır. Onlar, Tanrı ilimlerinin mahzeni, Tanrısal hikmetin madeni, sonsuz feyzin kaynağı, zevalsiz güneşin doğuşu olmak vasfını taşırlar. Nasıl ki buyruluyor: ‘Senin ile onlar arasında bir fark yoktur; şu kadar var ki onlar senin kulların ve yaratıklarıdır.’ Bu makam: "Ben Oyum ve O ben" hadisinin işaret ettiği makamdır. Bu iddiamızı teyit eder mahiyette birçok hadisler de vardır fakat ben sözü uzatmak istemediğimden bunların burada zikrinden geri durdum.”

Yol Ehli ve İrfanın Gerçeği

Geçmiş birçok kavim ve milletler de, kendilerini tarikat ehli olarak adlandırarak Hakka giden yolda çaba sarf etmişler ve öylece Tanrı'ya daha iyi yaklaştıklarını ve Tanrı irfan yoluna daha yakın olduklarını düşünürlerdi ve böylece Tanrıya ulaşmak ve sevgiliyle buluşmak arzusunda idiler.

Sulûk (yol) ehlinin talep ve arzuları, Tanrı'nın bizzat mülakatı ve O'na yaklaşılmasıdır. Öyle ki; Hak ile halk arasındaki ayrılık kalsın, halk, Hakka erişip vahdetin oluşması tahakkuk etsin ve bu arzuları gerçekleştirsin.

Tarikat ehline göre bu yolculuk bazı adap ve uygulamaları gerektirir, özellikle bu yolda, bir yol gösterici, pir veya mürşide bağlı olmak zorunluluğu vardır ve nihayet bu talep seyrinde birçok vadileri kat etmek gerekmektedir.

Tarikatta, manevi aşk yolunda çileler çekmenin gerektiği inancı vardır. Hacı Bektaş'ın makamına girerken girişte sağ tarafta dar kapısı olan küçük bir oda görürsünüz. Bu odanın adı çilehanedir. Hakka ermek için epeyce çile gerekir. Dua ve niyaz etmenin şart olduğu inancı vardır. Bahai inancında Tanrı'ya olan aşk ve bu yolda talep ve çaba methedilmiştir. Hatta Hz. Bahau'llah, irfanî gerçeklerin anlatılması konusunda halkın anlayabilmesi için kavmin dilinden (*her peygamber kendi milletinin diliyle konuşur diye nazil olan ayetteki maksat, halkın anlayışdır*)

Hakka yönelmek için 4 vadi, 7 vadi ve Cevahir'ul Esrar adlı kitaplarında halkın alıştığı deyimlere yeni bir anlam giydirmişler ve irfani gerçeklerini açıklamışlardır.

Tarikat ehli öyle bir yol peşindeler ki; onlara hakikat şehrine rehber olsun. Şehir deyimi Tanrı kitabı ve O'nun Emridir. Yol bizi şehre veya amaca götürmek için araçtır, araç yüzünden amaçtan mahrum olmamak gerekir. Sıratın geçmişi ve Lika cennetine ermiş yolcuya ne mutlu! Hz. Bahau'llah buyuruyor:²⁷

“Ariflerin ulaştıkları en yüce makam, ancak O'nun tecelli etmiş olan ayetinin irfanıdır. Kendi katından elçileri gönderdi, kitapları indirdi, böylece onların irfanını, kendi irfanı olarak karar kıldı. Ariflerin tarikatta ulaşabildikleri makam ancak budur. İşte hiçbir kimsenin bundan daha üstün bir mertebeye ermesi mümkün değildir ve O'na doğru başka bir yol da yoktur”
Yine buyuruyorlar:

“Gayp olması bağlamında Kıdem zatı, zuhur ve açıklamasından arınmış olması kuşkusuzdur. İlahi Mazharın zuhuru ve Rabbani ilimlerin kaynağı olan günleri dışında kimse O'na ulaşamaz ve O'na erişmesi mümkün değildir. Bu gün Gerçeklik Güneşi başucumuza doğmuştur ve buluşma Kevseri akmaktadır. Birçoğu O'ndan mahrum ve susuz bir şekilde karanlık kuyusunda hayretler içinde başıboş görülmektedir!”

Yine buyuruyorlar:

“O kadar biliniz ki; zuhur mazharın dışında. O, gayp olan saklı zat kimseye görünmemiştir ve görünmeyecektir. Çünkü İlahi zuhur mazharları (*Elçiler*) ve Rabbani vahiy kaynakları eğer, O gizli hazineden haber vermeseydi, hiçbir kimse O'ndan haberdar olamazdı.”
Hz. Bahau'llah buyuruyor:²⁸

“Tanrı'ya yemin olsun ki; Bir zaman İsa Ruhullah, bir zaman Muhammed Resullulah, bir zaman İlk Nokta (*Hz. Bab*) ve bir zaman da bu kutsal adıyla (*Cemali Mübarek*) görünen aynı kimsedir.”

Sonuç olarak:

- Gerçeklik güneşinin tecellisinin şiddeti ve bize göre değişikliği dünyadaki insanların gelişmesine paraleldir, yoksa hakikat güneşinin zatındaki mertebelerinde bir farklılık yoktur.
- İnsanlık âlemi geçmiş asırlara göre daha ileri bir gelişme aşamasında olduğu zaman, daha geniş ve büyük bir toplumun aydınlatılması için kuşkusuz daha şiddetli ve büyük ışığa ihtiyaç duyar.
- Tanrı'yı tanımamız olanaksız olduğuna göre Tanrı Mazharlarının tanınması Tanrı irfanı yerine geçer, yani Tanrı'yı görmemiz mümkün olmadığı için seçilmiş olan O'nun Elçilerini görmek, Tanrı'yı görmek demektir.

ULÛHİYET ANCAK TANRI MAZHARLARI VASITASIYLA TANINABİLİR: (*Mufavezat Kitabından*)²⁹

“Sual: Ulûhiyetin hakikati ve Onun Rabbani Matlâlara ve Rahmani Maşrıklara taalluku nasıldır? Cevap: bil ki, Ulûhiyetin hakikî ve Ahadiyet zatının künhü (*içî, özü*) sırf tenzih ve mutlak takdistir: O her sitayışten münezze ve müberradır. Varlığın en yüksek mertebesi ile ilgili bütün vasıflar o makamda kuruntudan başka bir şey değildir. O, idrak olunmaz ve yaklaşılmaz gaypdır; tavsif ve tarife gelmez mutlak zat'tır; çünkü Tanrının zatı muhittir (*çevreleyendir*), bütün kâinat ise muhat (*çevrelenen*); elbette ki muhit muhattan büyüktür. Şu halde, muhat muhiti anlayamaz. Onun hakikatini idrak edemez. Akıllar ne kadar ilerlerse ve idrakin son derecesine de erişse, kavrayışlarının sınırı Tanrı'nın ancak yaratılış âlemindeki eserlerini ve sıfatlarını müşahede eder; yoksa Hak âlemini değil. Zira Hak âlemi onların idrakinin ebediyen dışındadır. Ahadiyet sultanının zat ve sıfatı kudsiyetin yüceliğinde olup akıl ve idrakin o makama yolu yoktur. Yol kapalı ve talep reddedilmiş.

Şurası açık bir hakikattir ki, insanın idrak eylediği şey insan varlığının fer'idir ve insan ise Rahmanın bir ayetidir; ayetin fer'i, ayetin mucidini nasıl kavrayabilir? Yani, insan varlığının fer'i

olan idrak, hiç bir vakit Tanrı taâlâyı anlayamaz. Bunun için, Ulûhiyetin hakikati bütün idraklerden gizli ve bütün insanların akıllarından örtülüdür. O makama yükselme imkânsız ve muhaldir. Görüyoruz ki her alt seviyede üst mertebenin idrakinden âcizdir. Meselâ, taş, kerpiç ve ağaç ne kadar da yükselseler insanın hakikatini idrak edemezler; hepsi yaratık olmakla beraber, görme kuvvetini, işitme kuvvetini ve diğer hasseleri tasavvurdan âcizdirler. Şu halde, mahlûk olan insan Yaratanın mukaddes zatını nasıl anlayabilir? İdraki o makama götürecektir bir yol, o makama kadar uzanabilecek bir ifade ve o makamı andırabilecek bir işaret yoktur. Toprak zerresinin pak cihan ile işi ne? Sınırlı aklın sınırsız âlem ile ne ilgisi olur? Akıllar onun idrakinden âciz, ruhlar onun izahına erişemez. ``Gözler Onu görmez, O ise gözleri görür; O lâtıftir, her şeyden haberdardır". Onun için bu makamda ne söyleneceksin, ne kadar tarif ve tavsifte bulunulsa kifayetsiz, her ne düşünülse beyhude ve her derinleşme geçersizdir.

Fakat bu Cevherler Cevherinin, Hakikatler Hakikatinin ve Sırlar Sırrının varlık âleminde tecellileri, işrâkları, zuhurları ve görünüşleri vardır. İşrâkın matlaları, tecellinin tecelligâhları ve zuhurun mazharları; Mukaddes Tanrı zatının aynaları mesabesinde olan mukaddes matlalar, küllî hakikatler ve Rahmanî varlıklardır. Hakk'ın bütün kemalleri, feyiz ve tecellileri mukaddes mazharların hakikatinde aşikârdır. Bunun örneği güneş ve aynadır. Güneş, bütün kemalât ve fuyuzatı ile saf ve latif bir aynaya vurur. Bu aynalar için güneşin mazharları ve işrâk neyyirinin matlalarıdır denir ise, maksat güneşin kendi mukaddes yüceliğinden inip aynada tecessüm eylediği veya o sınırsız hakikatin bu gözle görülür yerde sınırlandığı değildir. Böyle bir şeyi düşünmekten Tanrı'ya sığınır ve mağfiret dilerim. Böyle bir inanç, Ulûhiyetin tecessümüne (*materyalleştiren*) inananların inancıdır.

Fakat bütün vasıflar, övgüler ve sitayişler bu mukaddes mazharlara racidir; yani Tanrı hakkında, ne gibi vasıflar, sitayişler, isimler ve sıfatlar kullanır isek, cümlesi bu Tanrı mazharlarına racidir. Tanrı zatının hakikatine hiç kimse akıl erdirememiştir ki ona dair herhangi bir işarete bulunabilsin, bir söz söyleyebilsin veya onu şöyledir, böyledir diye anabilsin. Binaenaleyh, insanın isimler, sıfatlar ve kemaller hakkında bildiği, bulduğu veya anladığı şeyler hep mukaddes mazharlara ait olup onun için başka bir yere gidecek yol yoktur. Yol kesilmiş ve talep reddedilmiştir.

Öbür yandan, Ulûhiyetin hakikati için bazı isimler ve sıfatlar kullanırız. Onun görücülüğünü, işiticiliğini, gücünü, diriliğini, bilgisini överiz. Bu isimlerin ve sıfatların ispatı, Hakk'ın kemallerini ispat için olmayıp onun eksikliklerden tenzihi içindir. Madde âlemine bakınca, cehlin bir eksiklik ve bilginin bir kemal olduğunu görürüz; onun için, Tanrının mukaddes bir kemal olduğunu görürüz; onun için, Tanrının mukaddes zatı her şeyi bilicidir, deriz. Aczin bir eksiklik, kudretin bir kemal olduğunu müşahede ederiz; onun için, Tanrının mukaddes zatı her şeye gücü yetendir deriz. Böyle, diyerek Tanrının biliciliğini, görücülüğünü, işiticiliğini, gücünü ve diriliğini olduğu gibi anlayabildiğimiz iddiasında bulunmak istemeyiz; çünkü bu bizim idrakimizin üstündedir, çünkü Tanrı zatının isimleri ve sıfatları zatın aynıdır, zat ise idraklerin üstündedir; eğer zatın aynı olmasaydı, o zaman kadimlerin birden ziyade olması gerekir, zat ile sıfatları birbirinden ayırt eden mümeyyizlerin de varlığı kabul edilerek bunların da kadimliği neticesine varılırdı. Bu takdirde kadimlerin sonsuz teselsülü icap eder ki bunun hatalı olduğu gün gibi açıktır. Şimdi, bütün bu vasıflar isimler, sitayişler ve övgüler zuhur mazharına racidir; ondan başka ne düşünülür ve tasavvur edilirse sırf kuruntudur; çünkü bizi o yaklaşılmaz gaybe götürecektir bir yol yoktur. Buna binaendir ki, denilmiştir: "kendi kuruntularınıza göre bütün inceliklerinizle belirttiğiniz bütün şeyler sizin kendi yarattığınız şeyler olup yine kendinize dönüp gelir".

Tanrının ne olduğunu anlamak ister ve onun için zihnimizde bir suret verecek olur isek, bu suret muhat (*çevrelenen*) ve biz muhit (*çevreleyen*) oluruz. Elbette ki muhit muhattan büyüktür. Şu halde, açık bir gerçek karşısındayız: Mukaddes mazharlardan başka bir Tanrı hakikati tasavvur eder isek, bu sırf kuruntu olur. Çünkü hayal ve şuur dışı olan Tanrı hakikatine götüren hiç bir yol yoktur. Bu sahada aklımıza gelen ve gelebilen her şey kuruntudur. Bakınız; Milletler ve ümmetler kuruntu çevresini dönmekte olup, fikir ve tasavvur putlarına tapıyorlar da farkında bile değiller; onlar kendi kuruntularını idraklerden mukaddes ve işaretlerden

münezzeh hakikat saymaktadırlar. Onlar kendilerine tevhit ehli, başka milletlere putçu gözüyle bakarlar. Hâlbuki putun hiç olmazsa cansız bir varlığı var. İnsan fikir ve tasavvurunun putu ise kuruntudan başka bir şey olmayıp cansız bir varlığı bile yoktur. İbret alınız ey görür göz sahipleri!

Bil ki: Kemal sıfatları, Tanrı feyzinin tecellileri ve vahyin nurları istisnasız bütün Tanrı mazharlarında zahir ve mevcuttur. Fakat Tanrının ulu Kelimesi Mesih Hazretleri ile Tanrı'nın Ulu Adı Cemali Mübarek'te tasavvura sığmayan bir zuhur ve meydana çıkış vardır. Çünkü onlarda kendilerinden önce gelen mazharların bütün kemalleri fazlasıyla mevcuttur. Onlardaki kemaller, öbür mazharları tabi sırasına koyacak derecede büyüktür. Meselâ, bütün İsrail peygamberleri Tanrı vahyine mazhar idiler; Hazreti Mesih de kendisine vahiy inen bir mazhar idi fakat Tanrı kelimesine inen vahiy İshaya'ya Yeremya'ya ve İlyâ'ya gelen ilham ile hiç kıyas edilebilir mi? Bakınız ışık denilen şey esir (*enerji*) maddesinin dalgalanmasından ibaret olup göz siniri üzerinde tesir yapar ve bundan da görme meydana gelir. Şimdi, lambadaki alevde esir maddesinin dalgaları olduğu gibi güneşte de esir maddesinin dalgaları mevcuttur; fakat güneşin ışığı nerede, yıldız ve lambanın ışığı nerede? İnsan ruhunun henüz cenin halinde iken de tezahürleri var çocukluk, erginlik ve olgunluk çağlarında da tezahürleri var. Ruh aynı ruhtur, fakat cenin halinde iken işitme ve görmesi olmadığı halde erginlik ve olgunluk mertebelerinde bu hasseler bütün kuvvetleriyle tezahür eder. Tane yeni bittiği sırada yapraktır, nebat ruhunun görüldüğü yerdir; meyve merhalesine erişen tane de o ruhun yani neşvünema kuvvetinin büyük tezahürüne mazhardır, fakat yaprak makamı nerede, meyve makamı nerede? Her ikisi de tek bir nebatî ruh sayesinde neşvünema bulmakla beraber, meyveden binlerce yaprak husule gelir. Dikkat ediniz: Hazreti Mesih'teki fezail ve kemalât ile cemali Mübarekteki işrakat ve tecelliyat nerede, Hezkiyel ve Samuel gibi İsrail nebilerindeki fezail nerede? Gerçi cümlesi de Tanrı Vahyine mazhardır, fakat arada küllî fark vardır.”

Tanrı'nın Gelişi

Tevrat, İncil ve Kur'an'da Tanrı'nın bulutlar gölgesinde geleceği bazı ayetlerde haber verilmiştir.

Bakara 210 “Onlar, bulut gölgeleri içinde, Allah'ın gelip, meleklerin tepelerine inip işin bitmesini mi bekliyorlar? Bütün işler Allah'a dönecektir.”

- Nahl 33, Facr 22: “ Rabbın saf saf meleklerle geleceği gün”
- Tevrat'ta Rabbul Cunud'un (*orduların Rabbi*) gelişi
- İncil'de Semavi Peder'in geleceği haber verilmiştir.

İnsanın, varlık âleminde en yüce yaratık ve ayrıcalıklı oluşu neye bağlıdır? Tabiidir ki imanlı ruhlardır. Akıl, ruhun fonksiyonudur. Akıl keşif edici bir güçtür. Aklın fonksiyonu, belli olan verilerden yola çıkarak meçhullerin ortaya çıkarılmasıdır. Bu güç, maddi ve manevi yaşamımızın değişmesi ve gelişmesi yolunda insanı ilerletir.

Hayvanların, doğanın mecburi kanunlarının hükmü altında olmalarına karşın, insanda ise aklın gücünü göz önüne aldığımızda, artık insanın sonsuz gelişme yoluna girdiğinde, insanoğluna bir gurur hâkim oldu, kendini yenilmez ve hiç bir şeye muhtaç olmadığı bir pozisyonda görmeye başladı. Fakat farkında olmalı ve düşünülmesi ki, akıldan daha etkili bir güç onun yol göstericisi olmuştur. Akıl, gerçekten ne olursa seçilmiş amacına yönelik hizmet eder. Eğer akıl duygularımızın hizmetine girerse artık fayda ve yücelme yerine zarar ve alçalma söz konusudur.

Bu kitabın ekseni olan Mazhariyetin anlamı, Tanrı'yı ilahi zuhurda görmektir.³⁰ Tanrı ile görüşmeden maksat her asırda "Tanrı'nın görünmesi" olan ilahi elçileri görmek demektir veya İlahi zuhurlardan ortaya çıkan kelimelerini görmek ve ondan feyiz almak insana özgü bir şereftir, ayrıcalıktır. İnsan, Kutsal ruh ile (Ruhu'l kudüs) iman gücüyle iletişim kurar. Tanrı'ya yönelme ve bağlılıkla iman, korunmuş olur. Bu yönelmeyi veya irfanı, sağlıklı kılan şey uygun şekilde yapılan ibadetlerdir. İbadet; Ruhu'l Kudüs' e olan bir ihtiyaçtır. Onunla sürekli iletişim, ilahi feyiz kaynağıyla olan kesintiye engeller.

Tanrı mazharına olan imanın bir kere oluşmasıyla sürekli aynı şiddette baki kalacağı anlamına gelmez. Her zaman yönelmeden güç alır ve bağıllıkla canlı ve taze kalır.

Ruhu'l Kudüse olan ihtiyacımız ve ruhani çekim hakkında bazı bilim adamların duygularını burada görelim: ³¹

Ünlü Fransız düşünür Montesquieu “ Zihnimizde bir yaratanın kanunu nakşolunduğu zaman, bizi O'na doğru çeken bu çekim, doğanın kanunu olarak sayılmaktadır.”

Auguste Comte “Aklın gelişmesi inanç yolunda keşfedilebilir. Din içgüdüsel bir ihtiyaç olmuştur, yani insanın var oluşuyla din de ispat edilmiştir.”

Albert Einstein “Dünya dinine olan inancı , benim en güçlü ve en şerif ilmi araştırmamın kaynağıdır. En güzel ve en derin duygularım irfani duygularımdır.”

Edmond Spenser “Din, insanların kalbi duygular ve ruhi gelişmelerinden oluşmaktadır.”

Din, Akıl ve Duygumuz³²

Tarih boyunca insanoğlu hiçbir zaman teknoloji ve bilimde bugünkü kadar ilerleme kaydetmemişti. 19. asır, en büyük ilerlemenin başlangıcı olmuştur. Ancak görüldüğü gibi insanların mutlulukları bu yükselişe paralel olmamıştır. Tam tersine hiçbir dönemde sosyal, siyasi ve ekonomik açıdan bu kadar ayrılık ve birbirleriyle uzlaşmazlık görülmemiştir. Savaşlar, yoksulluk, işsizlik ve terör tüm dünyayı sarmış ve günden güne hızını artırmıştır.

Bu gün insanın doğaya meydan okuyan yüce dirayeti, akli, sahip olduğu hayret verici teknoloji, sanat ve bilim gibi imkânları ile halen sebatlı uygun bir medeniyetin kurulmasındaki acizliğinin sebebi ne olabilir? İnsanın beceriksizliğinin nedeni, onun aklının hatasından kaynaklanmıyor, belki onun duygularının hatalarındandır.

İnsan aklının gelişmesi ve işlevi, kendi istek ve arzularının yerine getirilmesi için seferber olmakla birlikte, duygularının hizmetine de girebilir. Yani insanlara hükmeden hislerinin hizmetine girmesi de söz konusu olabilir.

Din ve mezhebi kuruluşlar arasında fark vardır³³

Sağlam bir damarda sertlik olduğu zaman, kan akışı sağlıklıdır denilmez. Modern dünyada da aynen, insanların elinde bulunan din adı altında bir sürü taklitler ve evhamın, akıl ve ilim ile hiç de uygunluk göstermemesi yüzünden, dini kabul etmeyip hatta muhalefete kalkışan insanlar epeyce çoğalmaktadır. Bu gün artık materyalistlerin geçmiş hayalleri olan ekonomi ve siyasi güvenliğinin gerçekleşmediği ortadadır. Bilimde, teknolojide ve maddi medeniyetin en yüksek zirveye çıktığı bu dönemde, maalesef ruhani ve ahlaki değerlerin iniş gösterdiği bir dünyada, insanların mutluluklarındaki noksanlık insaf sahibi olan herkes tarafından kabul edilmektedir.

İnsanın perişanlığı, dünyadaki uygun olmayan hadiselerin nedeni, onun aklının hatasından olmayıp duyguların hatasından meydana gelmektedir. İnsan aklının gelişmesi, onun isteklerinin en iyi bir şekilde elde edilmesi için uygun bir araç olmuştur. Fakat hislerimize hizmet eden ve tabii olan aklımız, duygularımızın esiri olmuştur. Böylece sürekli bireylere hâkim olmaya çalışan, insanlara ferman veren, duygularımız olmuştur.

Akıl plan yapar ve uygular. Genellikle insanların duygularına hükmedecek bir güç sayılmaz. Tam tersine, birçoğumuzda akıl bir araç olarak istediklerimizi elde etmek için çabalar. Yani akıl hislerimize hâkim olma yerine duygularımızın hizmetine girer. O zaman duygularımıza hükmeden ne olabilir? Tabiidir ki; daha güçlü bir duygu olmalıdır. Ferman veren en güçlü duygu gerçek dindir. Din duygusu, insanın diğer duygularını etki altına alır, yol gösterici olur, sosyal ve kültürel birliğin oluşmasına yardımcı olur. Evet, insanların duygularını kontrol altına alan en büyük güç ve faktör dindir. Din insanların istek ve arzularını arındırır ve akli daha kutsal hedeflere yönlendirir. Din, dağılmış güçleri bir merkezde toplar. Sağlıklı ve kutsal amaçların belirlenmesi için yapıcı bir faktördür.

Dinin yerini alan mezhebi kuruluşlar, anlaşıldığı gibi taklit ve evhamlara dönüşmüş ve kitlelerde anlaşmazlık, kin, kıskançlık, bağnazlık, savaşlar, hırs, benlik ve ahlaki sapkınlıkla olan mücadelesinde yenik düşmüş durumdadırlar. Bu patolojik sosyal yaşamda artık yeni bir ruhani medeniyetin doğmasından başka bir çare kalmamıştır.

Genel barış inancı giderek dünyada yaygınlaşıyor, ancak onun kurulması için köklü bir çözüm yolu bulunamıyor. Yüce ve etkili bir ruhani gücün eksikliği herkesçe hissedilmektedir. Bugünkü dünyamızda Bahai dini, genel barış ve insan âleminin birliğine canlı bir örnek teşkil etmektedir.

Algının kusurları³⁴

1- Algılamanın koşulu, kişinin algılanan şeyi kavramış olmasını gerektirir. Başka bir ifade ile algılamak istediğimiz şeyin düşünce kabımıza sığması gerekir. Bu kavrama her hangi bir şey oluşturmuyorsa onun algılanması olanak dışıdır. Yoksa o algılama noksandır veya kısmi algılamadır. (*Algılama, kavramaya bağımlıdır ve teferruatıdır- Hz. Abdülbaha*)³⁵ Tanrı'yı algılamanın şartı O'nu kavramaktır. Tanrı'nın kavranması da mümkün olmadığına göre, bu anlayışımız kısıtlı ve sınırlı aklımızla hiç de mümkün değildir.

2- Tanrı'yı yaratan ve kendimizi yaratılan (*Mahlûk*) olarak kabul ediyoruz. Her yaratan kendi yarattığına âlimdir, yani ilmi vardır, biliyordur. Böyle bir bilgiye "faili ilim" denir. Yani bu ilim, malumun oluşmasına nedendir. Başka bir deyimle, var olan malum, ilme bağlıdır. Böylece yaratılan yaratanını tanıyamaz. Yani hiçbir zaman çizilmiş resim, ressamı anlayamaz veya hiçbir sanat sanatçısına yol bulamaz.

"O'nu hak ettiği gibi kimse tanıyamamıştır ve hak ettiği vasıflarla O'nu kimse vasıflandıramamıştır."³⁶

Hz. Ali de bu konuda " Yol kapalıdır ve talep de reddedilmiştir" diye buyurmuştur (*Essebito mesdud vettelebe merdud*)³⁷

3- Doğada var olan her mertebelikler kendi kategorisinin üstündekileri algılayamaz, yani her alt mertebe, üst mertebeyi algılayamaz (*Cansız, bitki, hayvan, insan ve Ruh'u'l Kudüs mertebeleri gibi*). Çünkü üst mertebe alt mertebenin özelliklerine sahip olduğu için ona yabancı değildir. Fakat alt mertebe, üst mertebenin özelliklerinden yoksun olduğundan onun gerçeğini kavrama olanağı yoktur. Yaradılış âleminde mertebelerin farklılıkları üst mertebenin algılanmasında engel olmasına karşın, madde olmayan ruhani olan âlemde, bir üst mertebeyi algılamak artık hiç de olanaklı değildir.

4- Varlık âleminde hiçbir şeyin zatının tanınması mümkün değildir. Her varlıktan ne biliyorsak, bu o varlığın özü değil, onun özelliklerinin bir kısmıdır. Örneğin bir çiçeğin veya bir ağacın mahiyetini ve özünü anlayamayız fakat onun rengi, kokusu ve meyvesi gibi özelliklerinden onu tanıyabilmemiz mümkündür. Yaratık âleminde hal böyle olunca, Tanrı makamına ve özüne ulaşabilmemiz de olanak dâhilinde olamaz.

5- Tanrı mutlak bir surette görünmezdir, gayptır ve insan ise Şuhut (*görünür*) âlemedir. Tanrı'nın tanınması için gayp âleminden çıkıp görünür âlemde belirmesi etmesi icap eder. Böyle bir görünme söz konusu olmadığına göre, Tanrı'nın feyzi ancak elçiler tarafından zuhur edebilir yani görünmez olan, elçiler şeklinde görünür hale gelir.

Hz. Bahau'llah buyuruyorlar:³⁸

"Görünmediği sürece gayp olarak adlandırılması doğrudur, görünmediği takdirde tanınmazdır. Gayp adı alırken ve idrak edilemez olan varlık, nasıl olur da görünebilsin. O tanınmamıştır ve tanınmayacaktır. Bu mükemmel ve sağlam ilahi kelimedede derin düşünene ve onda gizli olan amacın hazinesine ulaşana ne mutlu. Eğer birisi o gizemliliğin gereği olan gaybın irfanına ulaştığı iddiasında bulunursa yalancıdır."

Varlık Mertebeleri³⁹

Ruhun bir anlamı “varlık gücü”dür. Var olan her şeyin bir ruhu vardır, yani onu oluşturan ve varlığını gösteren güce Arapça olarak ruh denir. Öyleyse var olan her şeyin mutlaka bir ruhu vardır (*Kur’an - “Her şey diridir”*). Fakat ruhlar farklı mertebe ve aşamalarda farklı özellikler göstermektedir.

Cemadi ruh: Belirli bir düzende, belirli moleküllerden ibaret, bir hacmi, ağırlığı ve şekli olan bileşimden meydana gelmektedir.

Nebati Ruh (Bitkisel Ruh): Bu mertebede, alt mertebenin özelliklerine ilaveten beslenme, solunum, gelişim, doğuş, ölüm ve kısmi hareket söz konusudur.

Hayvani Ruh: Bu aşamada cemad ve nebat ruhunun özelliklerine ilave olarak duyuşalgılama ve kısmi irade özelliklerine sahiptir.

İnsani Ruh: Bu mertebe; cemadi, nebati ve hayvani ruhların özelliklerini bir arada içerir, ayrıca alt mertebelerde bulunmayan akıl ve algılama ile meçhullerden malumları keşfeder, doğaya karşı çıkar ve hatta ona üstünlük sağlar, irade ve şuur sahibi olur. İster ilahiyatçılar ister materyalistler herkes kabul eder ki, bu mertebede insan diğer varlıklardan ayrıcalıklıdır. Kapasitesi yüksek ve üst aşamaya yükselmeyi hak eder.

İnsan, tüm alt mertebelerin özelliklerine sahip olduğundan en mükemmel varlıktır. Varlık âleminde insanın mükemmeliyetine zemin hazırlanmıştır ki; yaratılışın gayesine ulaşabilsin. Hâlbuki cemad, nebat ve hayvan bu kapasiteye sahip değildir. İnsan bu özelliğe sahip olduğundan dolayı, yaratılışın gayesi yani Tanrı irfanı ve sevgisine layıktır.

Hz. Bahauallah buyuruyor:⁴⁰

“Tanrı insanı; tüm ümmetler ve yaratıklar arasındaki, gayesel nedeni ve kâinatın yaratılış sebebi olan marifet ve muhabbet için seçti...”

İmani ruh: Bu ruh Tanrı'nın kutsal ruhu olan elçilerin ruhuyla irfan (tanıma ve iman) sonucunda birleştiği zaman yeni bir doğuş ve yaratılış ve en yüksek mertebeyi oluşturan imani veya semavi ruhtur. Böylece, Tanrı'nın kutsal ruhu veya Ruh'u'l kuds'un insan ruhuyla birleşmesinden doğan imani ruhtur. Ruhani ve tabiat kurallarının birçoğu birbirlerine benzerlik gösterdiği için, doğadan bir örnek yerinde olur. Ovumla (*kadın hücresi*) spermin (*erkek hücresi*) birleşmesinden oluşan embriyo (*cenin*) gibidir, denilebilir.

İlahi Mazharların ruhlarının ezeli ve ebedi oluşu

“Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım”⁴¹ buyruğu, Hz. Muhammed'in kutsal ruhunun ezelden var oluşunu gösterir, yoksa Hz. Muhammed'den önce gökler yaratılmıştı. Bu ifadelerin ruhani anlamda olduğunun bir başka örneği; Hz. İsa: “Ben gökten geldim” demesine rağmen, Hz. İsa, Meryem'in karnından doğmuştur.

İlahi Mazharların üç makamı

İlahi mazharlar bazen kulluk mertebesinde olurlar, bazen resullük mertebesinde ve bazen da ulûhiyetle bağlantı olur ve Tanrı dilinden konuşurlar.

Tanrı dilinden veya tarafından konuşan ilahi mazharlar, Tanrı ile bir olduklarını iddia etmezler, O'nu temsil eder ve O'nun vekili olarak görünürler.

Bu hususta Hz. Abdülbaha'nın izahını birlikte görelim:⁴²

“Bil ki: Mukaddes Tanrı mazharlarının sonsuz kemaller makamları var ise de, onlarda başlıca üç mertebe mevcuttur. Birinci mertebe cismanidir; ikinci mertebe insanî mertebe veya nefs-i natıkadır; üçüncü mertebe ise ilâhî zuhur ve Rabbanî yansıma mertebesidir.

Cismani makam unsurların birleşmesinden vücuda gelir ve oluşmuştur, her terkinin tahlile

uğraması zarurîdir. Muhtelif unsurlardan meydana gelen bir bütünün dağılmasına imkân yoktur.

İkinci makam: Nefs-i natika makamı olup insanın hakikatidir. O da sonradan var olmuştur. Mukaddes Tanrı mazharları bunda bütün insan cinsi ile müşterektirler. Bil ki: İnsan ruhu yer yuvarlağı üzerinde sürmekte olan birçok asırlardan ve devirlerden beri mevcut olmakla beraber hadistir (*sonradan var olan*). Bu ruh Tanrı'nın bir ayetidir. Onun için bir kere vücut bulduktan sonra ebedidir. İnsan ruhunun başlangıcı var ise de sonu yoktur. İnsan ruhu, sonu gelmeyen bir sona kadar bakidir. Böylece arz küresinde bulunan mevcut türler hadistir. Çünkü bir vakitler yeryüzünde bütün bu gördüğümüz nevilere ve hatta arz küresi bile mevcut değildi. Bununla beraber, varlık âlemi mevcut idi, çünkü varlık âlemi arz küresine münhasır değildir. Hâsılı, insan ruhu hadis olmakla beraber baki, ebedî ve sürekli. Çünkü nesne âlemi insana nisbetle eksiklik âlemi olup insan âlemi nesnelere nisbetle kemal âlemidir. Eksiklik kemal derecesine erişince, ebedilik kazanır. Bu söylediğim misaldir, siz maksadı anlayınız.

Üçüncü makam: İlâhî zuhur ve Rabbanî tecelli makamıdır. O, Tanrı kelimesidir, ebedî feyizdir, Ruh'u'l kudüstür. Onun ne başlangıcı var ne sonu; çünkü evlilik ve sonluk imkân âlemine göredir. Hak âlemine göre değil. Hak katında başlangıç aynı sondur ve son aynı başlangıçtır. Gün, hafta, ay, yıl, dün ve bugün arz küresine göre olup güneşte böyle şeyler yoktur. Orada ne dün ne bugün ne yarın ne ay ne yıl denilen şeyler var, hepsi eşittir. Aynı veçhile, Tanrı kelimesi bütün bu şeylerden münezze olup madde âlemindeki sınırlardan, kayıt ve kanunlardan âzâdedir, nübüvvetin hakikati, Tanrı kelimesi ve tam Tanrı mazhariyeti olup, başlangıçtan ve sondan arıdır. Fakat bu makamın parlamışları, güneşte olduğu gibi, birbirinden farklıdır. Meselâ, Mesih burcundaki doğuş son derece parlak bir doğuş idi. Bu, bâkidir, ebedîdir. Bakınız, bu dünyaya nice cihangir padişahlar gelmiş, nice memleket idaresinde tedbir sahibi vezirler ve emirler gelmiştir. Onlar varlık sahasından silinip gittikleri halde, Mesih'in nesimi durmadan esmede, ışığı parlamada, ahengi yükselmede, bayrağı dalgalanmadır.

Böylece, Tanrı zuhuru mazharlarında üç makam bulunduğu belli oldu: Beşer makamı, nefs-i natika makamı ve Tanrı zuhuru ve Râhmani yansıma makamıdır. Ancak beşer makamı dağılır, yalnız nefs-i natika makamının başlangıcı olmakla beraber sonu yoktur, ebedî hayatla müeyyiddir. Mesih'in: "Baba oğuldadır" diye ifade buyurduğu mukaddes hakikat ise başlangıçsız ve sonsuzdur. Başlangıç, açıklama makamıdır. Açıklama vukuundan önceki susma, uykuya benzetilmiştir. Uyumakta olan bir kimse söz söylemeğe başlayınca uyanmış gibi olur. Uykuda bulunan bir kimse uyanınca yine aynı şahıstır. Onun makamında, yüceliğinde, yüksekliğinde, özünde ve yaradılışında herhangi bir değişiklik vukua gelmemiştir. Sükût makamı uykuya, zuhur makamı ise uyanıklığa benzetilmiştir. İnsan, ister uyur ister uyanık, aynı insandır. Uyku ve uyanıklık zaman ile ilgili birer halettir. Sükût zamanına uyku, zuhur ve davete başlamağa ise uyanıklık tabir buyrulmuştur. İncil'de, "Bidayette Kelime mevcut idi ve o kelime Tanrı'nın katında idi" buyrulmuştur. Şimdi, Hazreti Mesih, Mesihlik makamına ve sahip olduğu kemallere ancak vaftiz olunduğu sırada Ruh'u'l kudüs'ün bir güvercin şeklinde inmesi üzerine ermiştir demek doğru olmaz. Hakikat şudur ki, Tanrı kelimesi ezelden kendi kudsiyetinin yüceliğinde bulunmuş ve bulunacaktır."

Tasavvuf ve yeni anlayışımız

Vahdeti vücut ve tasavvuf mektebinin, kendi döneminde çok yüksek anlayışa ve irfana daha yaklaşan ve diğer normal insanlardan üstün olması açısından bir tereddüt yoktur. Mutasavvıflar geçmişte hakikat şehrine varmaya talip olup sevgilinin irfanına varmaya çaba gösteren ve derin düşünme ve hatta çileler çekerek Hakka daha yakın olmak isteyen insanlar idiler. Örneğin, ilkokulda çeşitli sınıflar var, mutasavvıf ve arif kimse bu okulun kıdemlisi ve en üst sınıfta olan kimse olarak sayılır. Gelişmenin gereği olan ilkokuldan, lise veya üniversiteye yükseldiğimiz zaman, durum değişir ve artık yeni ufuklarda uçmaya hazır olmamız gerekir. Mutasavvıf ilköğretimde her ne kadar kıdemli ise bir üst eğitime geçtiğinde yani, yeni zuhurlarda Hakikat güneşinin irfanından mahrum kalmamalıdır. Derin düşünmeye, talep ve çabaya son verilmemelidir. İnançta ilerleme olmazsa durgunluk var demektir. Böylece yeni zuhurlarla

inancında gelişme ve ilerleme kaydetmezse, geçmiş heba olmuş demektir. Bahailikte ilahiyatta bir olgunlaşma söz konusudur. İnsanlık âlemi sınıf atlamış ve ergenlik çağına girmiş bulunmaktadır. Gerçek anlamda bir mutasavvıf taklitleri terk edip gerçeği araştırmakla sınıfı geçmesi ve yeni aşamaya hazır olması gereklidir.

Tanrı'ya tapmak ve putperestlik

Tanrının zatının tanınması mümkün olmadığına göre, yani O'nu kusurlu ve sınırlı algılamamızla sınırlandırmamız olanak dışı olduğundan, Tanrı diye gönlümüze yerleştirdiğimiz ve irfanını iddia ettiğimiz şey, ancak sınırlandırılmış, halk ile eşleştirilmiş, vehim gücüyle kafaların atölyesinde şekillendirilerek yapılaştırılmış yapay Tanrıdan başka bir şey olamaz. İşte Tanrı, bireyin yaratıcı olması gerekirken artık yaratılanı olmuş olur. Birey tapması gereken Tanrı'yı kendi eseri durumuna düşürür. İnsan böyle bir pozisyona girdiğinde artık puta tapanlara ne diyebilir? Puta tapanların yaptıkları iş, kendi yapıtına Allah diye tapmalarıdır. Evhamlarında Tanrı'yı şekillendiren ve O'na tapanlarla bir fark vardır ki, puta tapanların taptıkları şey his edilir ve varlığı görülür fakat evhamdan ibaret Tanrı'ya tapanların taptıkları şeyin mevcudiyeti de yoktur ve tamamen evhamdan ibaret olmaktadır.

Hz. Bahau'llah buyuruyor:⁴³

“Yüz bin Musa taleb Tur'unda “Beni göremezsin” çağrısından yere düştü ve yüz bin Ruh'ül kudüs yakınlık göğünde “Beni tanıyamazsın” kelimelerinin duyulmasından muzdarip oldu.”

Tanrı'ya Yakınlık veya Uzaklık

Tanrı mekânı olmayan olduğuna göre, zatına olan yakınlık ve uzaklık fiziki olmayıp ancak bu yakınlık veya uzaklık O'nun zuhur feyzi ile olan yakınlık veya uzaklık olarak söz konusu olabilir. Hz. Bahau'llah buyuruyor:⁴⁴

“... Rabbanî zuhurun doğuş yeri ve Rahmânî tecellinin yerleşim yurdu olan kalp, bazen tecelli edenden gafil olur. Bu gaflet durumunda Haktan uzak kalır ve böylece uzak kavramı da onun için doğru demektir. Tanrı'yı anma durumunda ise Hakka yakındır ve yakınlık adı onun hakkında geçerlidir... Evet; Bu makamda hakka yakınlık O'na yönelmek, uzaklık ise O'ndan gafil kalmaktır.” ...O Kıdem Sultanı yakınlık, uzaklık, anılmak, isimler ve sıfatlardan münezzehtir.”

Yine buyuruyorlar:

“Eğer Senin hükümünün kabulü ve iradene uyulması vacip olmasaydı, Seni Tevhitten bile münezzehe görürdüm ve herhangi bir anı ile Seni anmazdım. Seni anmak, ne haddime! Dilimden çıkan anma, Senin şanımdan olmayıp ancak benim haddimin sınırları içindedir. Bu varlığımın günahından ortaya çıkmış ve var oluşumun hatasından bu hata baş kaldırmıştır.”

Halk veya yaratıklar nedir acaba? Bu varlıklar nereden gelmiştir?

En doğru yanıt “Tanrı'nın bir feyzidir” demektir. Böylece var olan her şeyin tanınması, İlahi feyze giden bir yol olur. Bu feyiz Tanrı'dan “sudur” (çıkış) etmiş durumundadır. Örneğin; resim veya nakış ressamdan sudur etmiştir. Konuşma, konuşmacıdan sudur etmiştir. Sudurda, ressamdan veya konuşmacıdan ortaya çıkmakla birlikte olanlardan bir şey eksik olmamıştır. Zuhurda ise mutasyon ve değişimle esas nesne artık yok olur ve başka bir nesneye dönüşür. Örneğin bir tohum filiz, sap, dal, yapraklar ve meyveler şeklinde ortaya çıkar, yani tohum artık yok olur ve başka şeylere dönüşür. Tanrının feyzi Zuhuri değildir (*Vahdeti Vücutta Tanrı'nın tecellisi zuhuridir der*). Sudur dendiği zaman Tanrı zatında bir eksilme, değişim ve başkalaşma söz konusu olamaz.

Tanrı tecelliyatı zuhuri değil suduri feyzindedir. Tanrıdan sudur eden feyiz İlahi elçilerde olup fakat Tanrı'nın zatı değildir. Tanrı'nın suduri feyzine ulaşip ilahi mazharlarla böyle bir iletişim kurmanın adı “Tanrı marifeti veya İrfanı”dır. İlahi mazharlara olan irfan ve iman Tanrı'ya olan iman ve irfandır. Yoksa Tanrı zatı her benzetmeden ve izahtan arı olduğundan zatının irfanına veya marifetine ulaşmaya çalışmak hatadır. Sonuç olarak Tanrı'yı tanımak veya O'nun saklı hazinesine yol bulmak için ancak O'ndan sudur edenin tecellisini tanımaktan başka bir seçeneğimiz yoktur.

Hz. Bahauallah buyuruyor: ⁴⁵

“Eğer manevi gözünü açarsan (*Nefsini tanıyan Rabbini tanır*) beyanını nefsin bağıllığından özgür ve mücerret olarak görürsün ve “ Her şeyi tanıyan, Rabbini tanır” diye gönül kulağı ile Rabbanî kutsal güvercinin nağmesinden işitirsin. Çünkü her şeyde ebedi izzetin tecelli ayeti ve birlik güneşinin parıltıları mevcut ve görünürdür. Yani bu bir kimseye özgü değildir. Bu, şüphesi olmayan bir haktır, eğer tanıyanlardan iseniz.”

Güneş aynı, fakat tecellisi her hangi bir makamda farklıdır. Makam ve mertebe farklı olursa tecelli de o kapasiteye göre farklılık gösterir.

Hz. Bahauallah buyuruyor: ⁴⁶

“Hakka mensup olan tüm eşya “Ben Tanrı’danım benden başka bir ilah yoktur” çağrısıyla konuşmakta. Yani bu apaçıktır ki, bu söz ve bu makam o şeyin nefsinden olmayıp Hakkın gölgesinde yerleştiği sürece Haktan sayılmaktadır. Onun ilişkisi kesildiği an aynı şey Tanrı nezdinde cehennemlik olarak anılmaktadır.”

Maddi yaşamın amacı: ⁴⁷

Ruhani amacın unutulduğu maddi bir hayatın gayesi mümkün olduğu kadar azami refah ve zevk, aynı zamanda asgari zahmet ve sıkıntıdır. Başka bir ifade ile yaşam kâr ve zarardan ibaret olur. Hal böyle iken, kâr elde etme ve zarar da kaybetme anlamında ise, yaşam boyu elde etmekle meşgul olan bir insan ölüm vaktinde elde ettiklerini bir anda kuşkusuz kaybeder. Böyle bir yaşam sonunda maddeten zarar ve ziyandan ibaret olmaz mı?

Fiziki yaşamın seyri doğum, gelişme, olgunluk ve sonra iniş ve en sonunda da ölümdür. Ruhani yaşamın ilginç yanı sürekli yükselişidir. Bu yaşam maddi yaşamla paralellik göstermez. Maddi yaşam belirli bir yaştan sonra iniş gösterirken ruhani yaşam aksine yükselmektedir.

Tanrı kendi sıfatlarını insanların içinde yaratmıştır ve bu gizlenen özellikleri insan, akılla ve eğitimle ortaya çıkarmak niteliğinde ve kabiliyetindedir. Bir tohumda nasıl koku, renk ve bitkisel potansiyel gizlenmiş durumdaysa, aynen Tanrı sıfatları da insanın özünde saklıdır. Hz. Bahauallah buyuruyorlar:

“ Her şeyin özünde ve gerçeğinde, isimlerden sadece bir isim tecelli etmiş ve sıfatlardan ancak bir sıfat parlamıştır. Fakat insan, istisna olarak Tanrı'nın tüm isim ve sıfatlarının mazharı ve kendi varlığının aynası olarak karar kılmıştır. Böylece kendi en büyük bağışını ve kadim rahmetini tahsis buyurmuştur.”

Dinlerin Özü Birdir

Ana karnında embriyo başlangıçta iki hücrenin birleşmesi ile geometrik olarak çoğalır. Gelişme aşamasındaki dönemler hiç birbirlerine benzemeyen bir dönüşümler yolunda ilerler ve gelişmesi tamamlandıktan sonra ayrı bir âleme girmiş olur. Embriyonun farklılıkları tek bir vücudu temsil eder. Doğumdan sonra da süt dönemi, emekleme, yürüme ve ergenlik çağına kadar tüm aşamaları tek bir insanın gelişen varyasyonlarıdır. Yani kişi aynı kişi olmakla birlikte, zamanla ayrı farklılıklarla ortaya çıkmıştır. Başka bir ifade ile bu kadar farklılaşma, başkalaşmaya neden olmaz. Yeni doğan Mehmet bütün aşamalarda gene aynı Mehmet'tir.

Yaradılış âlemi noksanlar âlemi olduğu için, sürekli değişim ve gelişim halindedir ve en etkilisi ruhani eğitim ve ilahi mazharların zuhurudur. Böylece her din öncekilerden daha ileri ve sonrakilerden daha geridir. Bu ileri ve geri olmak, tabiidir ki nispidir. Yani dinler insan âleminin kapasitesine göre gelişir. Bu gelişme insanın kapasitesine, ihtiyacına ve birbirleriyle olan ilişkilerine göre şekil alır. Değişik lambalardan yansımaya rağmen ışığın gerçek kaynağı aynıdır. Güneş farklı ufuklardan doğsa da aynı güneştir.

İsim ve sıfatların ortaya çıktığı yer

Tanrı; her isim ve sıfattan arınmıştır. İsim ve sıfat zaten bir sınır getirir. Hâlbuki Tanrı

sınırsızdır ve sınırlama kabul etmez.

Tanrı'ya atfedilen sıfatlardan maksat, O'nu bazı noksanlıklar ve eksikliklerden arındırmaktır. Örneğin biz cahiliz, o zaman Tanrı cahil olamaz ve âlimdir denir. Biz aciziz, öyleyse Tanrı güçlüdür. Biz fakiriz, öyleyse Tanrı zengindir. Rahim, Rahman, gören, işiten ve benzeri birçok sıfatlar Tanrı'nındır deniliyor.

Hız. Bahauallah (*Tevhit Levhinde*) buyuruyor:⁴⁸

“Bütün bu isimler ve sıfatlar seçilmiş elçilere aittir çünkü bunlar birer ayna gibi Tanrı'nın isim ve sıfatlarını yansıtır. Yoksa O kendi zatında gizlidir...”

Yine:

“ Tüm güzel isimler (*Esmâ-i Hüsnâ*) ve yüce sıfatlar, İlahi Emrin doğuş yerine döner. Çünkü halk arasında Tanrı zuhuru işte odur. Kim elçisini tanımışsa Allah'ı tanımıştır. Ondan yüz çeviren Yüce ve Diri olan Allah'tan yüz çevirmiştir.”

Zuhur

Zahir, mazhar, mazhariyet, zuhur ve zuhurat aynı kökten oluşan Bahai literatüründe çok tekrarlanan kelimelerdendir. Zuhurun anlamı görünmek veya ortaya çıkmaktır, mazhariyetle aynı anlamdadır. Tasavvufta, zuhurun eş anlamı tecellidir. Tecellinin bir anlamı da, bir şeyin tamamen yokluktan varlık âlemine oluşması olmayıp var olan gerçeklerin üzerinden perdelerin kaldırılması demektir. Gerçeklik her ne kadar mevcut olup belli ise de, gayp perdesi ile gizlenmiştir. Bu itibarla gizli denilir. Tecelli oluştuğunda perde çekilir ve saklı olan, insanlara görünür ve ayan olur.

Doğuş ve yeni yaratılıştan maksat, varlık âleminin yokluktan değil, gayp âleminden görünür âleme olan intikalidir.

Bu ilahi tecelliden dolayı ilk olarak, irfan sahibi inananlar üzerinde bir değişim ve gelişim oluşmaktadır. Sonra bu değişim, kendi çevresinin de bir değişiminde ve hareketlenmesinde etkili olmaktadır. Bu yeni yaratılış yeni ufuklara doğru genişlemektedir. Hız. Abdülbaha'nın buyurduğu gibi; “insan tüm ilahi kemallerin tecellisinin tecelligâhından ortaya çıkmıştır.”⁴⁹

Yine buyuruyorlar:

“Bütün akıl ve gönül sahibi olanlar, O'nun en alçak yarattığının mahiyetinin ne olduğunu bilmek isteseler, her birisi kendilerini acizlik içinde gördükleri halde, nasıl olur da O İzzetli hakikat güneşinin ve gaypta olan ve idrak edilmez zatının irfanına ulaşabilirler?”

Tabiat âleminin tanınmasında, bilim adamlarının ve araştırmacıların çabaları ancak eşyanın özüne değil, onların özellikleri ve birbirleriyle olan ilişkileri dairesindedir. Yoksa eşyanın özüne ve gerçeğine kimse ulaşamaz. Bir varlığın gerçeği ile onun özellikleri ayrı ayrı şeylerdir. Bizim irfan ve bilgimiz her şeyin gerçeğine veya özüne değil onun özelliklerine veya fonksiyonlarına aittir. Örneğin bir çiçeğin özüne vakıf olmak mümkün değil, çiçeğe dair bilgimiz, onun özelliği olan rengi, kokusu ve şeklidir. Hal böyle iken, madde alanının dışında olan ruhani konuların özünün anlaşılması hiç de mümkün değildir.

Kafamızda bir düşünce başkaları için gizlidir ve belli olmaz, başka bir ifade ile gayptır. Ne zaman ki bu düşüncemiz ifade veya yazı ile ortaya çıkarsa; O zaman mana olan düşünce görünür hale geçer veya zahir olur. Yani gayp, görünür hale gelmiş ve ortaya çıkmış demektir. Aynen Tanrı gayp olunca, onun elçileri, O'nun görünürü veya “Zuhuru” olur. Zuhur, görünmeyen görünür şeklidir.

Tanrı Mazharlarının Birliği

Hız. Bahauallah buyuruyor:⁵⁰

“Ey Tanrı'ya inanan! Her zuhurda, Emrin kendisine ve ondan açığa çıkan zuhurata bakar ol! Ta İlahi yoldan sapmayasın. Örneğin; insanı göz önüne al, eğer onun tanınması bizzat kendisine yönelik olsa, her hangi bir elbise ile görsen onu tanırsın. Fakat kendisini değil, onu elbise ve gömlekle tanırsan, her an veya her gün gömlek değiştiğinde onu tanımaktan mahrum olup perdelenirsin. Öyleyse dünya bağılıklarından ve ufukların cihetlerinden ve isimleri görünümünden bakışını kaldır ve zuhurun aslına nazar eyle. Olmaya ki; zuhur anında ağacın aslından perdelenmiş kalasınız ve tüm ameller ve yaptıklarınız boş ve batıl olup böylece, farkında olmadan ispattan olumsuzluğa dönersiniz.”

Tanrı Mazharı, Zuhur, Tecelli

İlahi kutsal Mazharlar, insanın seçkin türüdürler. Tanrı Onları has bir özelliklerle seçkin kılmıştır. Örneğin hayvanın, nebata (bitki) ve nebatın cansızlara göre ayrıcalığı gibi. Aynı şekilde elçiler beşer iken, Ruhü' kudüs'le seçkin olan bir mertebeye ulaşmışlardır. Ruhü'l kudüs Tanrı'nın bir feyzidir. İlahi mazharların özel bir eğitim ve çabalarına gerek kalmadan Tanrı'nın kutsal ruhu, ilahi bağış olarak onlara ulaşır ve onları ayrıcalıklı kılar.

Hz. Abdülbaha buyuruyorlar:⁵¹

“İnsan gerçeği diğer varlıklardan daha üstün olup yarattık âleminin gerçeklerinin keşfedicisidir. Özellikle insani kâmil, feyiz sahibi ve aydınlanmış ışık, yani yüce elçi en yüksek tasvirleri içeren ve tam parlayan temiz ayna gibidir. Gerçeklik güneşi bu aynada aksetmiş, ebedi bağışlardan haber vermektedirler...”

Yine:⁵²

“Bu kutsal Mazharlar olan elçiler, ayna misalidirler ve Tanrı da en şiddetli yansıyan güneş gibidir. Böylece aynalar Hakikat Güneşinden feyiz alırlar. Güneş kendi yüce mertebesinden inip aynanın içine girmemiştir. Onun ışığı saf, temiz ve istidatlı bu aynalara yansımıştır. Aynalar yeryüzünden fakat ulûhiyet kutsal âlemindeydir. Güneşin ışınları yansıtmakta ve aynalar ondan feyiz almaktadır. Her şey ondan olmasına rağmen, güneş yüce mertebesinden inip aynada yerleşmemiştir.”

Yine buyuruyorlar:⁵³

“Aynadaki güneş, “Ben güneşim” derse doğrudur. “Ben güneş değilim dese” de gene doğru söylemiş olur. Güneş tüm cemel, celal ve kemaliyle bu saf ve şeffaf aynada görünürse de, yüce mertebesinden inip bu aynada yer almamıştır. Hâlbuki ebediyen takdis ve tenzihin yüce mertebesinde bakidir. Yeryüzündeki tüm varlıkların güneşten feyiz almaları gerekir, çünkü varlıkları güneşin hararet ve ışığına bağlıdır... Eğer o güneşten mahrum kalırsa mahvolur, yok olur...”

Yevmu'llah - Tanrı'nın Günü

Kutsal kitaplarda çok sık rastlanan Tanrı günü teriminin özel bir anlamı vardır. Esasen gün çoğu zaman gecenin karşıtıdır. Başka bir ifade ile gün, ışık ve gece karanlığın sembolüdür. Işık veya nurun anlamı bir yönden ilim, karanlık ise cehaleti de temsil eder.

İlahi kitaplarda “Gün” özellikle Tanrı'nın Günü, insan âleminin veya tarih seyrinin doruk noktası olarak vasıflandırılmıştır. Birkaç örnekle konuyu açalım:

- Birey yaşamında çeşitli aşamalar vardır; bebeklik, emekleme, yürüme, yeni yetme devri ve buluş çağı. Ergenlik çağına ayak basan her birey anılan aşamaları ardı ardına geçirmiş, fiziksel ve bilişsel olarak ergenlik aşamasına gelmiştir. Ergen bir kimse farklı dönemlerden geçmiş olup daha önce sahip olmadığı yeni özellikleri elde eder.
-
- Bir tohum veya taneyi göz önüne getirelim; tohum ekildiği zaman, topraktan filiz şeklinde baş kaldırır ve kendini gösterir. Sonra gövde, dallar ve yapraklar ortaya çıkar ve zamanla tomurcuk, çiçek ve en son meyveler oluşur.
-

Yukarıdaki iki örnek, yani ergenlik çağı ve ağacın meyve verme zamanı neticedir ve Tanrı

günü ile eş anlamdadır. Yani insan toplumunda gelişme ve ilerlemenin sonucunda aydınlık ve insanlığın olgunluk dönemi başlayacaktır.

Bahai Dini mensupları ilahi elçilerin birliğine inanır, çünkü tüm zuhurların görev, makam ve özellikleri aynıdır fakat ortaya çıkışları farklı görünebilir ve o da insan âleminin alıcılığı ve kapasitelerine uygun olarak değişik şiddette olabilir. Güneş aynıdır ve farklı değildir, ancak ışığı günün saatine göre değişik olabilir. Sabah güneşinin doğuşunda ısı ve ışığı azdır, öğle vakti ise en şiddetli derecededir, akşam tekrar ısı ve ışığı azalır ve kaybolur.

Tanrı'nın günü hakkında bir de toplumlardan bir örnek sunalım: Sosyal hayatın yapı taşı aile teşkil eder. Bir kadın ve erkeğin evlenmesiyle ve doğal olarak çocukların doğması ile sosyal yaşamın ilk birlik ünitesi meydana gelmiştir. Zamanla ailelerin bir araya gelmesi ve iş birliği yapmaları kabileleri veya ikinci birlik birimini oluşturdu, kabileler de zamanla şehir düzenini oluşturdular. Medine, modon ve medeniyet kelimeleri şehir ve şehirlilikten türüyor. Bu sosyal gelişmenin önemli bir yeri olan milletler bu aşamada ortaya çıktı ve milli birlikler oluştu. Sosyal yaşamın en zirvesi milletlerin birliği ile insan âleminin birliği vakti geldi çattı ve bu birliğin kurucusu Hz. Bahauallah takdir edildi ve geçmiş ilahi kitaplarda Yevmullah diye vaad edildiği günün sabahı doğmuş oldu.

Allah'ın günü olarak vasıflandırılan o yüce ve kutsal günün önemi hakkında Hz. Bahauallah'ın bazı buyruklarını birlikte görelim:⁵⁴

“Bu gün Tanrı'nın Günüdür, Hak özü, bu günde konuşmaktadır..”

“Bu gün günlerin efendisi ve günlerin sultanıdır...”

“Zaman âleminde, bu günün bir saati tüm saatlere bedeldir, hatta mukayeseye gelmez.”

“Güneş ve ay, bu güne benzer bir gün görememiştir...”

“ Son peygamberin sonluk mertebesi, bu günün makamını ve önemini açıkça ortaya çıkarmıştır.”

İnsan Ruhu⁵⁵

Bu bölümde son derece etkileyici ve değerli bir konferansı veya makalenin özetini sizinle paylaşmak istiyorum. Adib Tahirzade Bey'e ait olan bu açıklama ve bilgiler, ilkin bir konferansta sunulmuş ve sonra ona kendi eserlerinde yer vermiştir. Tahirzade Bey eşsiz bir araştırmacı, yazar ve yüce bir bilgindir ve aynı zamanda yıllarca Müşavirlik ve Yüce Adalet Evi üyeliği yapmış, son derece değerli bir kimsedir. Bütün eserleri olağan üstüdür, ayrıca “İnsan Ruhu” adlı kitabı da bir şaheserdir. Bu makalenin çevirisini okuyucularıma sunuyorum, beni mutlu ettiği gibi, herkesi de mutlu etmesini diliyorum.

“İlahi ahdi misak ile insan ruhu arasındaki iletişim, temel bir kuralla idare edilmektedir. Hz. Bahauallah saklı sözlerde bu esasını yüce bir kelam ile açıklayıp izahta bulunuyorlar: “Sen Beni sevmezsen sevgim seni sarmaz.”

Yukarıdaki buyruktan bu gerçek anlaşıldığı gibi, Tanrı ile insan ruhu arasında bir aşk ve sevgi bağı vardır. Ancak insanın ilahi bağışa ulaşabilmesi için, ilk adımı atması gerekir. Başka bir ifade ile insan, gönül penceresini açmakla bu yolda ilk adımı atmış olur.

Ruh; manevi bir gerçek olup varlığı cismani değildir. Bundan dolayı yapısı bilimsel araçlarla veya maddi aletlerle algılanamaz ve keşfedilmesi mümkün değildir. Yani, ruhun özü ve gerçeği, insanın anlayış ve algılamasının dışındadır.

Hz. Bahauallah Bağdat'ta iken Kazvinli Molla Hadi'ye gönderdikleri mektupta buyuruyorlar: “ ... İlkin ve sonun akıllarıyla sonsuza dek, bu Rabhani latifede ve ebedi yüce tecellide derin düşünürsen, elbette, hak ettiği gibi onu tanımaktan kendini aciz ve kusurlu görürsün.”

İnsan bu fani dünyada yaşadığı sürece, ruhun gerçeğini keşfetmesi mümkün değildir. Ancak birey onun özelliklerini ve eserlerini kendisinde hissedebilir. Ruh hakkındaki bilgilerimiz ve

anlayışımız, ancak kutsal buyruklar kanalıyla bize ulaşmış olanlardan ibarettir. İlk olarak bu hususta ruhani iç görüşümüzü açan İlahi elçiler idiler. Fakat geçmiş devirlerde, insan âlemi tam olarak ilahi veya ruhani âlemleri algılama kapasitesinde sahip değildi. Bu gerçeği teyit eden Hz. İsa'nın (Yuhanna bab 16, ayet 12) "Size söyleyecek daha çok şeylerim var fakat şimdi dayanmayacaksınız. Fakat O hakikat ruhu gelince size her hakikatin yolunu gösterecek, zira kendiliğinden söyleyemeyecektir." buyruğu çok öğreticidir.

Bu yüzden önceki elçiler, sözlerinde sadece ruh kelimesinden bahsetmişler ve onun gerçeğinden ve sırlarından söz etmemişlerdir.

Bize en yakın bir zuhur olan ve nübüvvet devrinin hatémi olan Hz. Muhammed, ruh ile ilgili çok küçük bir ayetle Kur'an'da işaret buyurmuş ve bununla yetinmiştir. İsrâ, ayet 85 "Ey Muhammed! Sana ruhun ne olduğunu soruyorlar, de ki: Ruh, Rabbimin emrinden ibarettir"

Bu yeni zuhurda, Hz. Bahau'llah ve Hz. Abdülbaha ruhun mahiyetini birçok izahatla açıklamışlardır. Bu kutsal zatlar levihlerinde ruhun varlığına tanıklık etmişler ve onu tanınması mümkün olmayan ruhani bir gerçek olarak vasıflandırmışlar. Onu " En büyük bir ayet" olarak anmış ve tasdik etmişlerdir. Tanrı Emri'nin eserlerinde ruhun özelliği ve tanımı hakkındaki açıklamalar bir araya getirildiğinde çok hacimli bir eserin ortaya çıkacağından bir şüphe yoktur.

Hz. Bahau'llah'ın ilahiyata gerçekten büyük bağlılığı, çağındaki insanların kapasitelerine uygun, ruh hakkındaki açıklamaları olmuştur. Bu izahat ve açıklamalar tabiidir ki Ruhun mahiyeti ve özü hakkında olmayıp onun özellik ve fonksiyonları hakkındadır. İnsan ruhunun manevi bir gerçek olduğundan ve ruhani âlemden kaynaklandığından, kelimeler onun özünün vasıflandırılmasından, aklın ve maddesel beşeri duyguların onun gerçek mahiyetini algılamaktan aciz olduğu görülür.

Hz. Bahau'llah'ın kendisi, Abdü'l Rezzak adlı bir inanana bu konuyu şöyle buyuruyorlar:

"Nefsin (Ruhun) gerçeğinden sormuştun. Bu; İlahi bir ayettir, Melekûta bir cevherdir, Her bilgi sahibi kişi onun gerçeğinden ve tüm arif olanlar onu algılamaktan acizdir..

Ruhun özü, Tanrı ayetlerinden bir ayettir ve Tanrı sırlarından bir sırdır! Odur en büyük ayet, onda âlemlerin saklı bulunduğu ve şimdilik dünyanın onu anmasında tahammülü bulunmayan bir haber vericidir."

Hz. Bahau'llah'ın yazılarından anlaşıldığı gibi, insan ruhu ruhani âlemlerin tecellisi olup embriyonun oluşması ile insan yapısına eşlik eder. Böylece cenin öncesi, insan ruhunun varlığını iddia eden görüş, Bahai öğretilerine uymamaktadır. Emrin Velisi Hz. Şevki Rabbani bu konuda şöyle buyuruyorlar:

"Nefis veya insan ruhu, fiziksel olarak oluşan ceninle aynı zamanda ortaya çıkar"

Giriş ve çıkıştan, yükseliş ve inişten arınmış olan ruhun, maddesel olarak bedenin içinde olduğu tasavvur edilemez veya o maddi şeylerle ilişkilendirilemez. Hz. Bahau'llah, Abdu'l Rezzak Levhinde şöyle buyuruyorlar:

"Bu makamlar, ayrıca ruhun makamları çeşitli levihlerde anılmıştır. O, giriş ve çıkıştan mukaddestir. Odur, uçmakta olan durgun ve seyretmekte olan oturan. Hem ilki ve sonu olan hem de ilklikten ve sonluktan mukaddes olan âleme o tanıklık eder."

Ruhun cisme olan bağlantısı, aynen nur ile aynanın bağlantısına benzemektedir. Aynada görünen ışık, aynanın kendisinden olmayıp başka bir kaynaktan yansımaktadır. Bu yüzden ayna kırıldığı takdirde, aslında ışık bakidir.

Ruh cisimle birlikte olduğu zaman, insan varlığının kendine özgü olan özellikleriyle ortaya çıkar. Bu yeni varlığın başlangıcı embriyonun (*ceninin*) oluşmasıdır. Ancak sonu bulunmamaktadır. Hz. Abdülbaha buyuruyorlar:

“ İnsan ruhunun başlangıcı var olmasıyla birlikte nihayeti yoktur ve ebede dek baki ve berkarardır.”

Ruh baki ve ebedi bir gerçektir. İlahi âlemlerde özüne mahsus gelişmesi devam etmektedir. Ebedi yaşama olan tasavvur ve inanç, insanın iç görüşünü genişleten gerçekten en büyük etkidir. Ruhun yok olmayışı ve ebedi olduğu düşüncesi her inananın kalbinde derin bir sevinç yaratmaktadır ve Güçlü Tanrı'nın kendisine bu sonsuz yaşamın bağışı için şükranlarını sunar.

Ruhani gerçeklerin algılanması için Tanrı'nın kutsal eserlerinin okunması ve onda olan anlamlar üzerinde derin düşünülmesi gerekir. Bu konuda ders almak için başka bir kaynak daha vardır. O da doğa kanunlarının incelenmesidir. Fakat bu doğa kanunlarındaki araştırmanın şartı, kutsal eserlerde bulunan gerçekleri de göz önünde bulundurmadır. Tanrı sözlerinin ve doğa kurallarının birlikte araştırılması, insanın ruhani konularda, özellikle insan ruhu konusunda anlayışın yükseltilmesi için yardımcı olur. Hatırlanması gereken bir konu, İlahi kaynaklar gerçeklerin algılanması için kendisi doğru kaynak olduğundan, doğa kurallarını bu esas kaynağa göre değerlendirmemizin gerekli olduğudur. Yoksa yalnız doğa kurallarına göre ruhani gerçeği yorumlamak bazen şaşırtıcıdır ve yolun kaybolmasına neden olabilir.

İlahi yaradılışın tek bir gerçek olduğu anlayışı, insanın dini gerçekleri daha derin algılamasına yardımcı olur ve ruhani ve cismani âlemlerin birbirlerinden ayrı olmadığını gösterir. İkisinin de varlık âleminin bir parçası olduklarını gösterir. Doğa âlemine hükmeden kurallarla, İlahi dinlerde ve insan âleminde var olan usuller arasında her zaman bir benzerlik vardır. Örneğin ağacın yaşamı, gelişme ve büyümesi üzerine hükmeden kanunlarla, insan yaşamını yönlendiren usullere bir bakınız. Ne kadar maddi ve manevi açıdan benzerlik vardır. Ağaç kökleri toprağın derinliğine iner ve böylece maddesel maddelerden kendi beslenmesini sağlar. Ağaç toprağa nazaran daha üst mertebede olmasına rağmen yaşamını sürdürebilmesi için toprağa bağlı kalır. Bu bağlılığına rağmen ağaç aksi istikamette gelişir ve yükselir. Sanki toprakla bir alakası yokmuş gibi ondan uzaklaşmak ister ve dallarını göklere yayar. İnsan da maddi bağılıklardan vazgeçtiği zaman ruhu, ruhani yöne meyleder ve benzer bir şekilde maddi âlemde kesilmiş (*inkıta*) olur. Ağacın göğe doğru gelişmesi, onu topraktan uzaklaştırır. Dünyada maddi âlemde en değerli şey olan güneş ışınları ve ondan kaynaklanan enerjinin çekimi yüzünden yemyeşil kalır. Güzel tomurcuklar oluşturup böylece tatlı meyveler verir. Ağacın gelişmesi onun iradesi dışında oluşmaktadır. Örneğin, tohumun eğer bir iradesi olsaydı, toprağa karşı sevgi ve bağlantısı yüzünden gelişmesini toprağa doğru yönlendirirdi ve dallarını toprakta saklardı. Kuşkusuz o zaman ağaç biçiminde de olmazdı ve güneş ışınlarından olan mahrumiyetten ötürü çürüyüp mahvolurdu. Bu kural, insan yaşamında da geçerlidir. İnsan bu toprak âleminde yaşadığı sürece rızkını sağlamak için çalışma ve çaba içinde bulunmak zorundadır. Maddi hayatı için maddi araçlara da gereksinimi vardır. Öte yandan, Tanrı'nın insanla yaptığı sözleşmede, onun maddi dünya bağlantısından kesilmesini ve ruhani âlemlere yönelmesini takdir buyurmuştur. Burada bilinçsiz olan ağaçtan farkı, insanı yaptıklarında özgür bırakıp irade vermiştir. Şimdi insan kendi isteğiyle, takdir edilen Tanrı ahdi misakını görmezlikten gelirse ve maddi dünyaya bağlanıp bağlantılarına ve aldatici görünüşüne gönül verirse, giderek maddiyata tutsak olur. Ruh imandan mahrum kalır ve ruhani yoksulluğa batar, kalır. Bunun aksine, insan ruhani âlemlere yönelirse ve İlahi zuhurun kaynağına iman ederse ve bütün ilgisini fani dünya işlerine yönlendirmezse, Gerçeklik güneşinin ışıklarıyla ruhu aydınlanır ve yaradılışının yüce amacına ulaşmış olur.

Yukarıdaki örnekte, yani ağaç ve insan arasındaki benzerlik, Tanrı'nın ruhani ve cismani âlemlerinin usul itibariyle birbirlerine benzerliklerinde görülür. Öyleyse doğa kanunlarının incelenmesinden, bazı ruhani esasların keşfi mümkün olabilir.

Hız. Bahauallah kutsal levihlerinden birinde, maddi âlemdeki her varlığın benzeri ve eşinin ilahi âlemde de bulunduğunu hatırlatıyor. Örneğin, ilahi mazharın (*elçi*) maddi âlemdeki benzeri ve eşi, görünürdeki güneştir. Nasıl ki güneş ışık ve enerjinin kaynağı ve toprak âleminin yaşam nedeniyse, ilahi mazhar insan bağlamında aynı rolü oynamaktadır. Gerçekten görünürdeki güneşin özelliklerine dikkat ettiğimizde, manevi güneşler olan ilahi mazharların özellikleri ve eserleri de aynıdır. Öyleyse, ruhun benzeri ve eşi, maddesel (*cismani*) âlemde veya doğada ne olabilir diye aklımıza bir soru gelebilir. Kutsal eserlerden anlaşıldığı üzere, ruhun benzeri maddi

âlemde anne rahminde gelişmekte olan cenindir (*embriyo*). Cenin üzerinde derin düşünmekle kısmen de olsa ruhun esas ve özelliklerinin anlaşılması mümkün olabilir.

Örneğin ceninin yaşamı iki hücreden başlar, ilk olarak bu cenin organdan mahrumdur fakat kapasitesi sayesinde bu yeni hücre çoğalarak sonunda mükemmel bir insan haline gelir. Aynı şekilde, insan ruhu da varlığının ilkinde her çeşit deneyiminden yoksundur. Ancak “Göksel Cevher” olarak saklı bir güce ve özelliklere sahiptir. Yaşam boyunca bu gizli özelliklerin giderek güçlenip ortaya çıkması kapasitesine sahiptir. Korunmuş olan ceninin rahim içinde gelişmesi ve organların oluşması Tanrı'nın programlaması ve takdiri olması gibidir. İnsan ruhunun eğitiminde de bedenle birlikte olduğu sürece, ruhani özelliklerini kazanıp yerleştirilmesi çabaları mukadder olmuştur. Gerçek anlamıyla yaşam yani bu maddi rahim aşamasında ruh, ilahi erdemlere ve mükemmelliğe erişebilmektedir.

Korunmuş olan Ceninin rahim içinde gelişmesi ve organlarının oluşmasının Tanrı'nın programlaması ve takdiri olması gibi, insan ruhu da bedenle birlikte olduğu sürece, ruhani meziyetleri kendinde yerleşmesi mukadder olmuştur. Gerçek anlamıyla yaşamın bu maddi rahim aşamasında, ruhun ilahi erdemlere ve mükemmelliğine erişebilmektedir.

Ruh ile cenin arasındaki bir diğer benzerlik, çocuğun ana rahminde gelişmesidir, ta ki gerekli olan doku ve organları olgunlaşabilin. Yeni doğan bebeğin gerekli organları oluşmadan doğarsa, bu dünyada eksik organların tamamlanmasına olanak yoktur, sakat olup mükemmelliği sağlanamaz. Aynı şekilde, insan ruhunun da bu dünyada ruhani özelliklerini elde edip güçlenmesi gerekir. İlim, hikmet, aşk, sevgi, alçak gönüllük ve benzeri karakterleri elde etmesi ancak bu dünyada mümkün olabilir. Bakınız; ana rahminde oluşan bazı organların rahimde bir işlevi veya faydası yoktur. Örneğin gözün ana rahminde bir fonksiyonu yoktur. Fakat doğumdan sonra, güneş bu dünyada bu gözün görebilme özelliğinin kullanılabilmesine olanak sağlar. Ana rahminde gözün oluşması ve bu dünyada güneşin ışınlarının varlığı sonucunda, yani bu iki nesnenin buluşması insanın en değerli özelliği olan görebilme duyusunu sağlamış olur. Aynı şekilde, bu dünyada elde edilen ruhun erdemleri ile öbür dünyadaki - bize bu dünyada ayan olmayan- özelliklerin birleşmesiyle, öbür dünyada ruhun yükselmesi olasıdır.

İnsan bu dünyada olduğu sürece, ruh ve beden birbirlerine bağlıdır. Ölüm vakti gelince, bu bağlantı kopar. Beden esas yeri olan toprağa döner ve ruh da aslına yani ilahi, ruhani âlemlerine döner (*aslına raci olur*). Ceninin yaşamı birer hücrenin gelişmesi ile başlar ve mükemmel insan yapısına dönüşerek bu dünyaya adım atar. Ruh için de aynen geçerlidir, Ruh da başlangıçta ruhani âlemden bedene yoldaş olunca bir etkisi ve değeri yoktur. Fakat doğru yolun yolcusu ise ve bu toprak âleminde ruhani yaşama sahip olup ruhani meziyetler elde etmişse, ruhun ayrılışından sonra son derece güçlülük ve yücelikle kendi vatanına dönmüş olur, yani Rabbani ayetlerin ve ilahi sıfatların belirtisi olan bu ruhani aşamada insan ruhu kendi şahsiyet ve kimliğini kazanmış olur. Hz. Bahau'llah'ın buyurduğu gibi Yüce âlemde ilahi nebilerle ve Hakkın seçkinleriyle bir arada olacaktır.

H. Bahau'llah, Abdu'l Rezzak Levhinde, bu maddi dünyada, ilahi yolda gidenlerin ruhlarının bedenden ayrılışını şu sözlerle belirtiyor:
“... bedenden ayrılışından sonra, benzeri olmayan bir güç, kuvvet ve hâkimiyetle görünecekler, latif ve kutsal ruhlar son derece kudret ve ferahlık içinde bulunmaktalar.”

Burada, ruhun ruhani gelişmesinde bir farklılık ve tezat vardır. Ruh, ceninle bağlantısı kurulduğu zaman, tüm güçlerinden yoksundur, ancak bedenden ayrıldığı ve öbür âleme girdiği dönemde rahmani sıfat ve özelliklerle donanmış olur. Nasıl ki; bu dünyada yeni doğan bebeğin sağlığı ana rahmindeki uygun gelişmesine bağlı ise ruhun gelecek âlemde mertebesi de, bu âlemde elde ettiği mükemmellik aşamasına bağlıdır.

H. Bahau'llah levihlerinin birisinde buyuruyor; Ruhani âlemlerin tümü, bu toprak âleminin çevresinde dönmektedir, ancak her âlemde, her bireye Tanrı tarafından özel bir mertebe takdir buyrulmuştur.

Doğa kurallarından birisi, daha yüksek mertebede bulunan hayat, daha alt seviyelerdeki hayatın çevresinde döner ve onlara bağımlı ve muhtaçtır. Maddi yaşamdaki tüm canlılar ihtiyaçları olan her şeyi en alçak seviyede bulunan topraktan almaktalar. Toprak âlemi (*cemad âlemi*) diğer yaşam biçimlerinin her ne kadar aşağısındaysa da, ancak daha yüksek seviyede bulunan hayat biçimlerini şekillendirir. Daha doğrusu, bitki (*nebat*), hayvan ve insan âlemleri cemad (*toprak*) âleminin eksenini etrafında dönmektedir. Hz. Bahau'llah'ın eserlerinde, aynı şekilde İlahi âlemlerin de insan âleminin eksenini çevresinde dönmekte olduğu buyrulur. Öyleyse öbür âlem, bu âlemden ayrı olmayıp onu içermektedir. Doğada, bebek ana rahminde gelişme halindeyken, gerçekten dünyamızdadır, yalnız, küçücük bir sınır (*placenta*) ana rahmi ile dünyamızı ayırıyor. Yumurta içinde bulunan civcivin durumu da aynıdır. Yumurtayı çevreleyen incecik kireçli zar açılmadan önce bariyer olarak görev yapmaktadır. Gerçek olarak aslında yumurta ile civciv her ikisi de bu dünyada yer almaktalar. Bebek ana rahmindeyken, doğumdan sonra girecek olan dünyanın bu kadar ona yakın olduğunu kesinlikle hayal edemez.

Bu kural ruhani âlemlerde de geçerlidir. Bu fani dünyada yaşadığımız müddetçe öbür âlemi kapsayan esaslarını algılamamız olanak dışıdır ve İlahi âlemlerdeki yüceliğini ve yüksekliğini algılamadan aciziz. Ancak bedenden ayrılan ruh o gerçeklere ulaşabilir, ayrıca öbür ruhani âlemin ne kadar bu dünyaya yakın olup ne şekilde bu dünyayı içerdiklerini anlar. İşte bu aşamada ruh Hz. Bahau'llah'ın aşağıdaki buyruğunun gerçeğini fark eder:

“Bu âlemlerle öbür âlem arasındaki fark, cenin âleminin farkıyla bu dünyadaki fark gibidir.”

Tanrı rahim âlemindeki cenine, geçici yuvasının gerçeğini keşfetmek ve sınırlılığını ayrıca bu dünyanın genişliliğini ve güzelliğini anlama kapasitesi vermemiştir. Aynı şekilde insanda da ruhani âlemleri algılama gücü bulunmamaktadır. Tanrı eğer bu algılama gücünü verseydi, yaşam tutkusu ortadan kalkmış olurdu. Hz. Bahau'llah'ın buyurduğu gibi, öbür dünyadaki gerçek inananların makamı, iğne deliği kadar onlara açıklansaydı, o insanlar şevkten dolayı helak olurlardı. Bağdat'ta Hz. Bahau'llah'ın huzuruna eren Seyit İsmail Zebih'in hikâyesi ilginç bir örnektir.⁵⁶ Hz. Bahau'llah, Zebih'in ricasını kabul buyurdu ve bir an İlahi gayp âlemlerini ona gösterdi. Bu görmeden sonra Zebih bu fani dünyada yaşamaya dayanmadı ve kendi eliyle hayatına son verdi.

Bu âlemi terk eden kimseler, bu maddi dünyayı da kapsayan öyle bir âleme girerler ki; Hz. Bahau'llah'ın yazılarına göre, bu arınmış kutsal ruhların nüfuzu, Ebha Melekûtundan insan âlemine yansır ve beşerin ilerlemelerine esas nedeni teşkil eder. Doğaya baktığımızda, cenin ve onu bekleyenlerin halini göz önüne aldığımızda konu daha net anlaşılır hale gelir. Örneğin daha doğmamış bebeğin gelişimini çok samimi olarak bekleyen nice insanlar olur. İlk sırada bebeği karnında geliştiren annedir, doğacak çocuğuna âşıktır, onun selamet ve korunması için canını bile feda etmeye hazırdır. Sonra sıra babaya ve diğerlerine gelir. Hepsi de gelecek bebeğin sağlığı için gayret sarf edecek durumdadırlar. Bunlara rağmen bebek cenin halindeyken ona karşı oluşan sevgilerden haberdar değildir. Buna benzer, manevi kemallerle bezenmiş ruhlar da insanların ruhani gelişmesini üstlenirler. Hz. Bahau'llah eserlerinin birçoğunda, bu dünyada insan âleminin ilerlemesinin nedeninin, nebilerin ve seçkinler topluluğunun yardımları olduğuna işaret ediyor. Ne zaman bu yeni zuhurda inananlar fedakârlık ve kahramanlık gösterecekler Mele-i Ala'nın sevinç ve mutluluklarına neden olurlar. Hz. Bahau'llah, Abdu'l Rezzak Levhinde, arınmış kutsal ruhların insan âlemine olan etkisini şöyle açıklıyor:⁵⁷

“İnsan ruhunun doğasını soruyorsun. Bil ki, özüne büyük âlimlerin akıl erdiremediği ve sırrını en keskin zekâların bile çözmekten aciz kaldığı insan ruhu, Tanrı'nın bir izi, bir işaretidir. Bütün yaratıklar içerisinde, Yaratıcısı'nın üstünlüğünü ilk ilan eden, izzetini ilk tanıyan, gerçeğine sarılan ve önünde ilk secdeye varan odur. İnsan ruhu sadakatle Tanrı'ya sarılırsa, O'nun nurunu aksettirir ve eninde sonunda O'na döner. Yaratıcısına sadakatte kusur ederse kendi nefis ve havasının esiri olarak sonunda bunların derinliklerinde çöker kalır.

Bugün halkın şüphe ve vehimleriyle sürüklenerek Ezeli Hakikat'ten yön çevirmeyen, din adamları ve yöneticilerin kopardığı yaygaralara kapılarak O'nun Emrini kabulden geri durmayan herkes, insanların Rabbi olan Tanrı'nın en kudretli işaretlerinden ve En Yüce Kalem tarafından

Tanrı kitabına kaydedilen isimlerden biri sayılır. Ne mutlu o kimseye ki böyle bir ruhun gerçek içeriğini tanır, makamını teslim edip faziletlerini keşfeder.

Eski kitaplarda, “emare”, “levvame”, “mülheme”, “raziye”, “mütmainne”, “merziye” gibi, ruhun geçirdiği birçok aşamadan bahsedilir. En Yüce Kalem bunların üzerinde durmak istemez. Bugün, alçakgönüllülükle Tanrısı ile beraber yürüyüp O’na sarılan her ruh, kendisini bütün iyi isim ve makamlarla şereflenmiş bulur.

İnsan uyurken ruhunun herhangi dış bir faktörden ciddi şekilde etkilendiği iddia edilemez. Onun asli hal ve karakterinde değişiklik olmaz. İşleyişinde meydana gelen herhangi bir değişim dış sebeplerde aranmalıdır. İnsan ruhunun çevresinde, algı ve anlayışında görülen değişimler, hep bu dış etkilere bağlanmalıdır.

İnsan gözünü göz önüne getiriniz. Kendisinde bütün yaratıkları görme yeteneği bulunmasına rağmen en ufak bir sorun onu herhangi bir şeyi görme imkânından mahrum kılacak derecede körleştirir. Bu sebepleri yaratan Sebepler Sebebi’nin, varlık dünyasındaki her değişim ve değişikliği bunlara bağlı kılan Kimse’nin İsmi aziz olsun. Bu evrendeki her yaratık, ancak O’nun irfanına (*manevi anlayışına*) açılan bir kapı, O’nun saltanatının bir işareti, O’nun isimlerinin bir görünüşü, O’nun haşmetinin bir izi, O’nun kudretinin bir belirtisi, O’nun doğru yoluna ileten bir kılavuzdur.

Gerçek söylüyorum; insan ruhu, özünde, Tanrı’nın işaretlerinden bir işaret, sırlarından bir sırdır. İnsan ruhu, Kadir-i Mutlak’ın zorlu izlerinden bir izdir, Tanrı âlemlerinin gerçekliğini ilan edip duran müjdecidir. Onun içerisinde dünyanın şu anki durumuyla anlamaktan tamamıyla aciz bulunduğu bir şey saklıdır. Allah’ın, bütün kanunlarına sinmiş Nefsinin görünüşünü düşün ve sonra O’nu, Tanrı’ya isyan eden, insanları isimlerin Rabbi’nden uzaklaştıran, onları şehvet ve kötülük peşinden koşturan o alçak ve şehvani tabiatla karşılaştır.

Bana ruhun bedenden ayrıldıktan sonraki halini de sormuşsun. İyi bil ki, bir insanın ruhu Tanrı’nın yollarında yürümüş ise muhakkak suretle tekrar dönüp Sevgilinin celaline (*büyüklüğüne, ululuğuna*) kavuşur. Hakk’a yemin olsun ki, böyle bir ruh dile ve kaleme gelmez bir makama erer. Allah’ın Emri’ne sadık kalıp O’nun yolunda sebat ve istikamet göstermiş olan ruh, bu ölümlü dünyadan ayrıldıktan sonra öyle bir kudret kazanır ki, Kadir-i Mutlak’ın yaratmış olduğu bütün âlemler ondan istifade edebilir. Böyle bir ruh, Manevi Padişah’ın ve İlahi Mürebbi’nin izin ve iradesiyle, varlık dünyasını mayalayan temiz bir maya rolünü oynar, dünyadaki sanat ve harikaların ortaya çıkmasına vasıta olan kudreti verir. Hamur, ekşimek için mayaya muhtaçtır. Feragat (*hakkından kendi isteğiyle vazgeçme*) timsali olan ruhlar bu dünyanın mayasıdır. Düşün ve müteşekkir ol.

Bu konuya birkaç levihimizde temas ederek insan ruhunun gelişmesindeki çeşitli aşamaları açıkladık. Gerçek söylüyorum, insan ruhu giriş çıkıştan arınmıştır. Sakin olmakla beraber hareketli, hareketli olmakla beraber sakin. O, aslında, hem şartlara bağlı bir dünyanın varlığına hem de başı ve sonu olmayan bir âlemin gerçekliğine tanıklık eder. Bak, gördüğün rüya birkaç yıl geçtikten sonra gözlerinin önünde tekrar nasıl canlanıyor? Rüya sana görünen âlemin ne garip bir sır olduğunu göz önüne getir. Tanrı’nın özüne akıl ermeyen hikmetini düşünüp türlü görünüşlerini hayretle seyret...

Allah’ın işlerinin hayranlık verici eserlerini görüp, genişliğini ve niteliğini düşün. Nebilerin Mührü (*Hz. Muhammed*) “Ey Tanrım! Sana karşı hayret ve hayranlığımı arttır.” demiştir.

Maddi dünyanın sonu olup olmadığını soruyorsun. Bil ki, bu mesele bakışa göredir. Bir bakışa göre maddi dünya sonlu, başka bir bakışa göre ise sonsuzdur. Biricik gerçek Tanrı ezelden beri var olup ebede dek var olacağı gibi, yarattığı da başlangıçsız ve sonsuzdur. Bununla birlikte, yaratılmış her şey bir nedene bağlıdır. Bu keyfiyet, aslında, Yaratıcının birliğini şüpheye yer vermeyecek şekilde ispat eder...

Ey gözlerini Cemalime dikmiş olan kimse! Bugün, Nur'un doğuş yeri parlamakta, Yüceler Yücesi'nin nidası çınlamakta. Bundan önce demiştik; bugün, bir kimsenin kendi Rabbini sorguya çekeceği gün değildir. Allah'ın, Ebha'nın doğuş yerinden yükselen nidasını işiten herkese düşen vazife ayaklanıp şöyle demektir; "Lebbeyk, lebbeyk, (*buradayım, buyurunuz, emir sizindir*) ey İsimlerin Sultanı! Lebbeyk, lebbeyk, (*buradayım, buyurunuz, emir sizindir*) ey Göklerin Yaratıcısı! Ben tanıklık ederim ki, Tanrı kitaplarında gizlenmiş ve Elçilerin tarafından Mukaddes Kitaplarda yazılmış olan her şey bu Gün'de Senin zuhurunla tahakkuk eylemiştir."

Bu kutsal ruhlar, insan üzerinde ancak hayır ve iyilikte etkilidir. Hz. Abdülbaha'nın vurgusu şu: Allah hiç bir zaman kötü ruh yaratmamıştır. Öyleyse bu dünyada hiçbir insanın yaşamında, öbür âlemde şer olan ruhların müdahalesi söz konusu değildir. Ruh diğer âleme yükselişinde kötü sıfatlarını kendisiyle götürmez, çünkü öbür âlem her bir kötülükten arınmıştır, dolayısıyla o âlemde bu dünyaya şerrin bulaşması mümkün değildir.

Ruh da kazandığı ilahi karakterleri ve ruhani özellikleri ayrılış zamanında kendisiyle öbür âleme götürür, fakat kötü karakterleri öbür âleme intikal etmez. Çünkü aslına bakarsak kötülüğün varlığı yoktur, iyiliğin olmayışına kötülük denir. Konunun anlaşılması için birkaç yararlı örnek görelim: Bakınız; karanlığın bizzat bir varlığı yoktur, yani karanlık ışığın olmayışıdır. Fakirlik de servetin olmayışıdır, fakirliğin bir ölçüsünün olmaması gerekir, ancak zenginliğin olmayışı şeklinde ifade edilir. Kötü bir insan, ahlaki değerlerinin azalması şeklinde kabul edilebilir. Böyle bir kimse ruhani açıdan fakir olduğu için kendisiyle öbür âleme götürebileceği çok bir şey yoktur.

İlahi âlemde ruhun ilerlemesi ancak güzel karakterler ve beğenilmiş ahlakla kendini süslemesine bağlıdır. Tanrı tarafından gönderilen elçilerin esas gayesi, insana bu dünyadaki doğru yolu seçmede kılavuz olmak ve insanı ruhani sıfatların elde edilmesine teşvik etmektir. Ruhani organlar olarak sayılan bu yüce sıfatlar, öbür âlemde ruhun ilerlemesine yardımcıdır. İlahi öğretilere olan itaat, her zaman ruha ilahi karakterler bağışlar. Bunun dışındaki ruh, hüsrarla ve ruhani yoksullukla ilahi âleme döner.

İlahi eserleri araştırdığımızda, anlaşılıyor ki; dünyamızdaki varlıklar arasında nasıl ki cansız, bitki, hayvan ve insan gibi mertebeler varsa, hatta bir mertebede de çeşitli dereceler mevcutsa, ilahi âlemlerde de ruh ilerlemesine devam etmektedir ve bu dereceler de bu dünyada elde edilen gelişmelere bağlı olmaktadır. Ruhun öbür dünyada mertebesinin yücelmesindeki etken olan başka bir faktör, Tanrı'nın bağış ve inayetidir, onun etkisi ve oluş mekanizması insanoğlunun anlayışı dışındadır.

Hız. Bahau'llah'ın kutsal yazılarına göre, daha üstün mertebede bulunan insan ruhları her zaman daha alt mertebede bulunan ruhları kavrayabilir, fakat alt mertebedeki ruhlar daha üst seviyedeki ruhların gerçeklerini algılayamazlar. Madde âleminde de hal böyledir, yani daha alçak mertebede olanlar, daha üst mertebedekilerin özelliklerini algılamaktan acizdir. Varlık âleminin üçlü mertebesi (nebat- hayvan - insan) her ne kadar hepsi aynı havadan soluyor ve aynı güneşten feyiz alıyorlarsa da, bitki hayvan âleminde ve hayvan da insan âleminin özelliklerinden habersizdir ve algılayamaz. Bunun tersine ve aynı esasa göre hayvan, bitki âlemine ve insan da diğer mertebelere hâkimdir.

Ruhun bir diğer yükseliş yolu vefat etmiş olanlara dua ve münacattır. Ayrıca Bahai kutsal eserlerine göre, ebediyete intikal edenlerin anısına hayır vermek, ihtiyacı olanlara yapılan yardım ve katkı, onların ruhlarının yükselmesine neden olur...

İnsanın yaşam süresinde ruh, manevi gelişmelere ulaşır. Bu özellikler örneğin; ilim, irfan, alçakgönüllülük, bilgelik, sevecenlik, sevgi ve benzeri sıfatlardan oluşur. İnsanın ruhani gelişmesi, canlı varlıkların gelişmesine benzer. Ağaç örneğine tekrar dönersek, tohumun toprakta gelişmesi, ilk önce toraktan filizlenme, sonra sap, dal, yaprakların oluşması ve böylece meyve verme aşamasını görürüz. Bir ağacın nihai amacı ve esas gayesi meyve verme aşamasıdır

denilebilir çünkü ağacın yaratılışının gayesi meyve vermektir. Bu olay ve özellik ruh için de geçerlidir. Ruh ceninin oluşum döneminde bedenle birlikte olur, giderek ilahi kemalleri elde etmeye çalışır. Ruhun artık meyve verme zamanı gelmiştir. Bu aşamaya gelmeden varlığın gayesine ulaşmış olduğu söylenemez. Bu amaca ulaşabilmesi için iki gücün (*insan ruhu ile Tanrı'nın Kutsal Ruhu*) birleşmesi (*irfanı*) gerekmektedir. Böylece Tanrı, kendi ahdi misakı (*sözleşmesi*) yoluyla, insanlara O'nun Zuhur Mazharlarını tanımasını ve ona yönelmelerini emreder.

Hız. Bahauallah namaz duasında, yaratılışın maksadını şöyle açıklar:
 "Ey Tanrım! Beni, Seni tanımak ve Sana ibadet etmek için yaratmış olduğuna tanıklık ederim..."

Bu yeniçağın İlahi zuhurunun mazharı olan Hız. Bahauallah'ın eşiğine yönelmiş olan bir kimse, yani O'nun iradesine teslim olmakla ve O'na karşı oluşmuş aşk ile ruhu, zuhurun bağışlarını elde etme kapasitesini kazanmış olur. Böylece insan ruhu ve yaşam bahşeden Hız. Bahauallah'ın tecelliyatıyla birleşme sonucundan onurlu ve asil olarak yeni doğmuş varlık, iman ruhudur. Böylece insan ruhu artık yaratılışının gayesine ulaşmış demektir.

Çeşitli çağlardaki dinlerde, İlahi zuhurun mazharı, kendi inananlarına iman lütfünü bağışlamışlardır. İşte Hız. İsa'nın "İkinci doğum" diye nitelendirdiği şey budur. Bu yepyeni çağda, insanın gönlü Hız. Bahauallah'ın sevgi ateşiyle alevlendiği ve kutsal Emrinin hakkaniyetine güven getirdiği zaman, aynen cenin gibi bu yeni aşamada iman ruhu ile aydınlanmış olur. Bu yeni doğanın ruhani gelişmesi tabiidir ki ruhani beslenmeye muhtaçtır. Göksel gıda bu yeni devirde Hız. Bahauallah'ın lisanından ve kelimelerinden nazil olan, her sabah ve akşam sürekli okunması gereken İlahi Sözlerdir. Ayrıca O'nun kutsal emirlerine kesin itaatiyle "iman ruhu" giderek gelişir, inanan imanında sağlam ve köklü olur ve inanan kendi yaşamında güven ve sevinç kaynağı olur. Bunun tersine, birey bu ruhani gereksinimden gaflet etmişse iman temelleri sarsılır ve giderek tamamen kaybolur. Hız. Bahauallah, levihlerinin birçoğunda iman ruhuna kavuşan ruhlar hakkında övücü beyanlarda bulunmuştur:

"...iman edene öyle bir makam mukadder olmuştur ki; iğne deliği kadar, o makamdan yeryüzü sakinlerine ifşa olunursa, herkes sevinçten helak olur..."

Başka bir yerde, kendi irfanına ermiş ruhlar hakkında buyuruyor:

"Eğer bu gün iman edenlerin makamları açıklanırsa, korkulur ki; bazıları aşırı sevinç yüzünden helak olsunlar... Tanrı'ya yemin olsun! Eğer bu Emirde birisinden bir nefes çıkarsa, yeryüzündeki hazineler onula kıyaslanamaz. Ne mutlu erenlere, vay olsun gafil kalmış olanlara!"

Hız. Bahauallah başka bir levihte gerçek inananların makamının değeri hakkında buyuruyorlar: "Tanrı; yeri ve göğü ve onda olan her şeyi kendi sevenlerinin yüzü hürmeti için yaratmıştır."

Tanrı, insan ruhunu kendine doğru çekmeyi sever fakat insanla yaratıcısı arasında çok engeller vardır. Bunlardan maddi işlere olan aşırı bağlılık insanın ilahi eşiğe yaklaşmasına engel olur. İnsan Tanrı'ya yaklaşmak isterse ilk önce bu kayda değer engelleri ortadan kaldırmalıdır. İşte Tanrı bu yüce maksadı için, kendi peygamberlerini her çağda göndermektedir.

Hız. Bahauallah bir levihte buyuruyorlar: ⁵⁸

İnsanla yaratıcısı arasında üç basamaklı engel vardır. Kendi dostlarına Tanrı ile görüşebilmek için bu engelleri aşmayı öğütüyorlar: birinci engel; dünya ve onun süslerine olan bağlılık. İkinci engel; Uhrevi âlemin mükâfatlarını beklemek ve üçüncü engel, görünüşteki isim ve şöhrete olan bağlılıktır.

Birinci Engel

İnanan bir kimse, ne zaman ki; aklınca maddi ve özel menfaatleri, Tanrı Emrinin işlerinin önüne geçirirse, gerçekte bu fani dünyanın eşyasına bağlı olmuştur denilebilir. Kastedilen şey, insanın kendi özel menfaatlerine tamamen göz yummak değildir ancak bu özel menfaatlerini

ruhani hedeflerin gerçekleşmesi için kullanmasıdır ve dünyevi şeylerin onunla Tanrısı arasında perde olmasına izin vermemesidir.

Dünyadan kesilmişlik (*inkıta*), çoğu zaman doğru bir şekilde anlaşılmıyor. Sanki dünya ve dünya işlerinden tamamen kesilme olarak algılanıyor. Çoğu insanlar kesilmişliğe ulaşabilmeyi kendini toplumdan soyutlanmak olarak bilirler. Manastırlara yerleşip riyazet (*dünya lezzetlerinden ve rahatından sakınma*) çekip dervişler cemine girip bireysel sorumluluklardan sıyrılıp uzaklaşmak olduğunu zannederler. Yukarıda bahsedilenlerin hiçbirisi Hz. Bahau'llah'ın öğretilerine uygunluk göstermemektedir.

Dünyaya bağlılık bir anlamda, insan ve Tanrı arasındaki engel veyahut bireyin yaratıcısına doğru yaklaşmasına engeller demektir. Bahai eserlerinin incelenmesinden anlaşıldığı gibi, âlemlerin Rabbi bu dünyayı sadece insan için yaratmıştır. Hz. Bahau'llah buyuruyorlar:

“Ey Toprak oğlu... Yerde gökte ne var ise hepsini sana verdim...”

Bu kutsal sözden anlaşıldığı gibi, bu dünya ve onda olanların hepsi insanoğlu için yaratılmıştır. Tanrı'nın isteği dünya zenginliklerinden insanın yararlanmasıdır. Akıllıca ve dirayetle doğal kaynakları doğanın kanunlarına göre kullanmaktır. Bir işle iştigal etsin, tüm iyiliklerden ve meşru rahatlıklardan yararlansın.

Birisi zengin olabilir, aynı zamanda dünya bağlılıklarından da azade ve kesilmiş olabilir. Gerçekten eğer insan kendini ilahi öğretilere uyarlamışsa bu yukarıdaki özelliğe ulaşmak mümkündür. İnkıta; yani kesilmişliğin gerçek anlamını algılamak için insan doğasını göz önüne almak gerekir. Bilindiği gibi insanın hayvani tabiatında, onu kendini beğenmeye ve benliğe doğru sürüklenme zaafı vardır. İnsan doğasının var olmak ve yaşamak özelliği, onu gıda, giyim ve konak teminine mecbur eder. İnsan sürekli rahatlık, zenginlik ve zevk peşine gider. Bu şartlarda tüm ruhsal, akılsal ve duygusal kapasitesini kullanarak bireysel çıkarlarını elde etmek için çaba sarf etmektedir. İnsan yaşamın patronu ve sahibi olarak artık o tüm akılsal kapasitesinin ve tüm maddi servetinin ekseni haline gelir. Örneğin bu birey bu kutsal Emirle tanışır ve gerçeğini anlar, onun aşkı gönül hanesine yerleşir. Yani bu şahıs bu kutsal Emri de diğer varlıklarının listesine ilave eder ve halen kendisi tüm varlıkların patronu unvanını elde tutmaktadır. Tanrı Emrinin de içinde bulunduğu tüm varlıklar bireyin etrafında dönerek bireysel çıkarlarına hizmet etmektedir. Şimdi bu bireyin, dünya bağlılıklarına gönül verdiği söylenebilir, çünkü bireysel çıkarları Emri işlerin önüne çıkmıştır ve nefsanî arzuları ruhani duygularına üstün gelmiş durumdadır. Bu şahıs dinini diğer eşyaları ve servetleriyle aynı kefeye koymuştur. Nasıl ki varlıklarından yararlanmışsa, aynı şekilde dininden de yararlanma beklentisi içindedir.

Dünya varlıklarından gerçek kesilmişlik, Tanrı'nın kutsal Emrini yaşamın ekseni olarak koyduğu zaman gerçekleşmiş demektir, yani tüm bireysel istekleri ve maddi arzuları Tanrı Emri'nin ekseni etrafında dönmelidir. Bu durumda insan elde ettiği tüm maddi şeylerden ona bağlı olmadan yararlanabilmektedir. İlahi Emir (*din*) yaşamının esas ekseni ve hayatın uyarıcısı olduğundan, hiçbir zaman ilahi öğretilere aykırı herhangi bir davranış sergilemez ve günlük yaşamında attığı her bir adım ilahi emirlere uymaktadır. İnsan bu yüce makama ulaştınca, Emrin işleri onun şahsi çıkarlarından üstün olur ve ne zaman Emrin hizmetine kalkarsa, onları hizmet yolunda karşılaştığı zorluklara göğüs germeye hazır olur. İşte böyle bir şahıs kesilmişliğin (*inkıtânın*) zirvesine çıkmış demektir.

İkinci engel

Kutsal eserlerin incelenmesinde, yaradılışın amacının Rahman olan Tanrının irfanı olduğu anlaşılır. İslami hadiste buyrulduğu gibi Tanrı ilk “Gizli bir hazine” imiş ve sonra tanınmasını istemiş ve dolayısıyla insan da onu tanıсын diye yaratmıştır. Şimdi insan Tanrısını bulmuş ve ona iman etmiştir. Küçük namazda daha önce gördüğümüz gibi Hz. Bahau'llah günlük olarak dostların okumaları için buyurmuştur:

“Ey Tanrım: Seni tanımak ve Sana tapmak için beni yaratmış olduğuna tanıklık ederim...” Böylece insanın yaradılışı, Tanrı'sına arınmış gönülle hizmet ve ibadet edip onun rızasını elde

etmeye umutlu olsun diye yaratılmıştır. Fakat amaç hizmetlerden dolayı mükâfat elde edilmesi değildir. İnsanın eylemleri, başka nedenlerden değil, ancak ilahi aşkın hatırı için işlendiği zaman Hak nezdinde makbul olur. Hz. Bahauallah Akdes Kitabında bu gerçeği açıklıyorlar: “ ̣Emirlerime Cemalimin aşkına uyunuz”.

Gerçekten inanan bir şahıs, hakiki bir aşkla Tanrı mazharına iman ettiği zaman, artık kendi bireysel çıkarlarını ön plana almaz ve doğal olarak onları bir kenara iter. O, bu denli âşıktır ki, varlığını onun yolunda bir karşılık beklemeden feda etmeye hazırdır. İnsanın yaptığı iyi işlerde gelecek âlemde bir mükâfatın beklentisi olduğu takdirde, bu bir bağlılık (kesilmişliğin karşıtı) sayılır, bu durumda onunla Tanrı’sı arasında bir set olur. Gerçek kesilmişlik, insanın Tanrı’nın hatırı için yaptığı her işten bir mükâfat beklentisi olmayışıdır.

Üçüncü engel

Hz. Bahauallah’ın kutsal eserlerinde “İsimlerin Melekûtu” hakkında birçok işaretler vardır. Tanrı’nın zatı ve özü tüm isimlerin üstünde olup ruhani ve cismani âlemlerde tüm isimlerini ve sıfatlarını tecelli ettirmiştir. Öyle ki; her varlıkta ilahi isim ve sıfatlarının bir yansıması vardır. Bu yansıma ruhani âlemde o kadar şiddetlidir ki; insan bu dünyevi yaşamında onu algılayamaz. Fakat beşeri âlemde bu yansıma isimler âleminde kendini gösterir ve insanoğlu çoğunlukla ona bağlanır.

Hz. Bahauallah kutsal levihlerinde, kendi inananlarını isimler âlemine tutsak olmamaları konusunda uyarıyor. Bilinen İslami bir hadiste “İsimler semadan indirilmiştir” buyruğunda geniş anlamlar saklanmıştır. İlahi sıfatların her birisi bu âlemde bir isimle giydirilmiş, isimler şeklinde ortaya çıkmıştır. Örneğin eli bolluk (*cömertlik*) Tanrı’nın bir özelliğidir ki; insanlarda da görülmektedir. Bu özelliğe sahip olan birisi genellikle bu sıfatıyla mağrur olur ve başkalarının onu eli bol diye isimlendirmesini sever. Yani başkaları onu eli bollulukla onaylarsa mutlu olur ve eğer bu özelliğini görmezlikten gelirlerse üzülür. İşte bu isimler âlemine olan bağlılıklardan bir örnektir. Her ne kadar bu örnek eli bolluluk hakkındaysa da bu durum tüm ilahi isimler, sıfatlar ve onun insanlardaki tecellisi hakkında da geçerlidir.

Genellikle insan bu özelliklerinin Haktan olduğunu bilmesi gerekirken, kendisinden kaynaklandığını sanır ve bencilliğini tatmin etmek için onu sarf eder. Örneğin bir âlim, kendisinin tanınması için âlim unvanını kullanmaktadır. Adı duyulduğu zaman iftihar eder ve mutluluk duyar veya adını yüceltirse gönlü hoş olur ve sevinir. Bunların hepsi de isimler âlemine olan bağlılıkların örnekleridir.

Hz. Bahauallah’ın öğretilerinin en yüce örneği olan Hz. Abdülbaha kesilmişliği kendi yaşamında davranışlarıyla bariz bir biçimde ortaya koymuştur. O Sevgili Mevla’mız, hiçbir zaman ad ve şöhret peşinde olmamışlardır. Bunun örneklerinden bir tanesi şudur ki; kesinlikle kendi resminin çekilmesine razı değildiler. Kendi resminin çekilmesinin bir varlık gösterisi olduğunu vurguluyorlardı. Londra’ya vardıkları zaman kimseye resim çekme izni vermediler, ancak muhabirlerin baskısı ve ahababın ısrar üzerine, ahabpların hatırı için sonra izin verdiler.

Hz. Bahauallah’ın Hz. Abdülbaha’ya inayet buyurduğu lakaplar kendilerinin yüceliği ve yüksek makamlarını gösteriyor fakat Hz. Abdülbaha bütün bu unvanlar arasında sadece “Abdülbaha - Baha’nın kulu” lakabını kendilerine yakıştırdılar, (*Hz. Abdülbaha’nın bir resminin altında İngilizce olarak adını “abdül Baha” şeklinde, yani küçük a ve büyük b şeklinde yazmışlar- çevirmen*) ve tüm ahabplardan da bu adla hitap etmelerini istediler. Hz. Abdülbaha son derecede fanilikle kendilerini tanımlıyorlar:

“Adım Abdülbaha’dır, sıfatım Abdülbaha’dır, gerçeğim Abdülbaha’dır, vasfım Abdülbaha’dır, Cemali Kıdemin kulluğu en yüce ve aydınlatıcı tacımdır, insan cinsinin hizmeti benim kadim tutumumdur... Abdülbaha’nın ne bir ismi var ne de bir lakabı, Abdülbaha’dan başka ne bir anı ve ne de bir vasıf ister. İşte budur benim arzum, budur en büyük isteğim, budur benim ebedi hayatım ve budur benim sonsuz izzetim.”

İsmlere bağıllık açısından, Hz. Bahauallah'ın yeni düzeninin özelliklerinden biri de; gurur ve benliğe bürünmüş şahsiyetleri emir alanına sığdırmaz. Emirde Mahalli, Milli ve Uluslar Arasındaki kurumlara hükmedici güç bağışlamasına rağmen bu kuruluşlarda hizmet şerefine ulaşanlara bireysel hâkimiyet hakkı vermemiştir. Toplumda güç kullanarak şöhret ve kudret peşinde olan kimselerin tersine Bahai kuruluşlarında üyelerin, Hz. Bahauallah'a vefakâr olmak istedikleri takdirde, fanilik, huzu ve huşu tutumundan başka bir yol tutmaları mümkün değildir.

İsimler âleminden kesilmişlik bir Bahai için çok zorlu bir iş olabilir ve bu yolda telaş ve çaba yaşam boyu sürebilirse de bir başka taraftan eğer birey onda olan erdemler ve başarıların gerçekten kendisinden olmayıp ilahi sıfatların tecellisi olduğunu fark edip algılamasına ulaşmışsa, isimler âleminin bağıllığından özgür olup gerçek tevazu ve huşu makamına ermiş olur. Böyle bir kimse insan âleminde artık ruhani erdemlerin kaynağı olur. İşte bu Tanrı tarafından insanoğlu için takdir edilen en yüce makamdır.

Bir Bahai bireyin ahdi misaka olan hizmeti bu üç engelin ne derecede aşılabildiğine bağlıdır. (Makalenin sonu)

Bu incelemeyi iki levihle bitirmeye çalışacağız. Aşağıdaki levih Medinetu'l Tevhid (*Tevhit Şehri*) veya Selman Levhi'nin bir kısmıdır. "Bahauallah'ın zuhuru cilt 1" kitabında Selman hakkında daha uzun izahat bulabilirsiniz. İkinci levih ise Hz. Abdülbaha'nın İsveçli Nöroloji Profesörü, büyük araştırmacı filozof Auguste Forel'e yazılan levhin bir özetidir. Bu iki levih insan âlemine bahşedilen eşsiz ve en büyük ilahi ilim ve felsefe hazinelerindedir.

Selman 40 yıl, Hz. Bahauallah'ın mektuplarını sahiplerine hikmet ve dirayetle ulaştıran ve yaşamı boyunca bir yerde mesken tutmayan, hatta çoğunlukla yüz binlerce kilometreyi yayan giden çilekeş, görünürde geçerli olan ilimlerden yoksun fakat Hz. Bahauallah'ın ona bahşettiği Tanrı ilmiyle son derece hikmetli ve sevilen bir hizmetkârdı. Hz. Bahauallah'ın Levihleri kitabından⁵⁹ bu özet alıntıyı sizinle paylaşalım:

Benim Üzgün İsmimle!

Ey Selman! Can şehrinde Rahman'ın tatlı yelleri gibi çıkararak varlıklar ve imkân ehli üzerine es. İstikamet ayağı, feragat (*hakkından kendi isteğiyle vazgeçme*) kanadı ve Tanrı sevgisinin ateşiyle tutuşmuş bir yürekle gez, dolaş. Böyle yap ki kışın soğuğu sana tesir etmesin ve Allah'ın birliği vadisinde yürümekten alıkoymasın.

Ey Selman! Bu günler, açık ve sabit "La İlahe İllallah" (*yoktur Allah'tan başka bir ilâh*) zikrinin hüküm sürdüğü günlerdir; çünkü nefy edatı ("LA" olumsuz bir edat ile başlaması) olumlu edatın ve ona mazhar olanın önüne gelmiştir. Hiç kimse, şimdiye kadar, Rabbin bu latifesine dikkat etmemiştir. Geçmişte gördüğün üzere, nefy harflerinin (*Hz. Muhammed'in Ahdi Misak konusunda Hz. Ali'yi işaret eden açık emrine, çevresindekiler tarafından uyulmaması kastedilmiştir*) görünüşte ispat (*olumlu / haklı anlamında*) harflerine galip gelmiş olması bu sözün etkisiyle olmuştur. Bu sözü indiren Zat, bazı üstü örtülü hikmetlerden dolayı bu vecizede olumsuzluk edatını öne koymuştur. Bundaki gizli hikmetlerin bir parçasını dile getirecek olursam, muhakkak ki insanları yıldırım çarpmasıyla bayılmış, hatta ölmüş gibi görürsün. Bu dünyada gördüğün şeyler Emir heykellerinin (*vücut*) isteklerine aykırı gibi gözükse de gerçekte hepsi Tanrı'nın iradesi ile olmuş ve olacaktır. Bir kimse bu levhi okuduktan sonra bahsi geçen söz üzerinde düşünecek olursa bilmediği hikmetleri anlamaya başlar, çünkü kelimelerin sureti Hakk'ın mahzeni ve anlamları Birlik Sultanı'nın bilgi incileridir. Tanrı'nın koruyucu eli insanların onu öğrenmesini yasaklamıştır. Tanrı iradesi taalluk edip de kudret eli onların mührünü kırınca insanlar o manalara vakıf olurlar.

Mesela Furkan'daki (*Kuran*) kelimeleri göz önüne getir. Bu kelimelerin tamamı ulu ve aziz olan Kıdem (*Varlığına başlangıç bulunmayan; Allah*) Cemali'nin bilgi hazineleridir. Bütün din bilginleri bu kelimeleri gece gündüz okuyup onlara dair tefsirler yazdıkları halde kelime definelerinde saklı incilerden bir tanesini bile ortaya çıkaramamışlardır. Vaat edilen zaman gelince önceki zuhurumun (*Hz. Bab'ın zuhuru kastedilmiştir*) kudret eli onlardaki hazinelerin mührünü halkın seviye ve anlayışına göre kımlıdattı. Bu nedenle ortalıktaki ilimlerin bir harfini

bile bilmeyen zamane çocukları gizli sırlara, akıllarının yettiği kadarıyla, vakıf olmuştur; öyle ki Beyan'daki (*Babi toplumundan*) bir çocuk, asrın din bilginlerini sustururdu. Budur işte kudret eli ve Birtik Sultanı'nın her şeyi kuşatan iradesi... Bir kimse bu açıklama üzerinde düşünecek olursa hiçbir zerreinin Hakk'ın iradesi olmadan kıılmadığını ve hiçbir kimsenin Tanrı'nın isteği olmadan tek bir harfi bile anlayamayacağını görür. Yüce olsun O'nun şanı! Yüce olsun O'nun kudreti! Yüce olsun O'nun saltanatı! Yüce olsun O'nun azameti! Yüce olsun O'nun Emri! Yüce olsun O'nun yer ve gök melekûtunda bulunanlara gösterdiği fazıl!

Ey Selman! Rahman'ın kalemi buyuruyor; Bu Zuhur'da nefy (*olumsuzluk*) edatını ispatın (*olumlu olanın*) önünden kaldırdım. Bunun hükmü, Tanrı dilerse, irade göğünden iner ve sonra biz onu göndeririz.

Ey Selman! Bu Gün her şeyi ayna olarak gör; çünkü yaratıklar tek bir kelimeyle yaratılmışlardır ve Tanrı'nın karşısında aynı durumdadırlar. Eğer yüzlerini Mukaddes Ebha Ufuk'tan parlayan bu ulu ve ebedi güneşe dönerlerse, [bu güneş] hepsinde kendi şekil ve heybetiyle görünür. Bu takdirde güneşin bütün nitelik ve sıfatları o aynalar için geçerli olur çünkü o aynalarda güneşten ve güneşin parlamışından başka bir şey görülmez. Her arif ve basiretli kişi iyi bilir ki, aynalardaki bu nitelikler o aynaların kendilerinde bulunmaz, tam tersine güneşin inayet kaynağından o aynalara vuran tecelliden kaynaklanır. Bu tecelli var oldukça nitelikler de varlıklarını sürdürür, tecelli aynalardan silinince o aynaların niteliği sırf yalan ve iftira olur. Çünkü isimler ve sıfatlar, aynaların değil, güneşten çıkan tecellinin çevresini dönerler.

Ey Selman! Bütün isimlerin izzeti, yüksekliği, büyüklüğü ve şanı Tanrı'ya mensubiyetlidir. Mesela çeşitli milletler tarafından yapılan Evlere bakınız. Herkes o evleri tavaf etmekte ve ziyaret etmek için uzak yerlerden gelmekte... Şurası açıktır ki, bu Evlere gösterilen saygı, Celali Celil olan Kıdem (*Varlığına başlangıç bulunmayan; Allah*) Cemali'nin onları Kendisiyle ilişkilendirmiş olmasındandır. Herkes, Kıdem Cemali'nin eve ihtiyacı olmadığını bilir. Herkes bilir ki, her yer, O'nun Mukaddes Zatı'na göre, aynıdır. Tanrı'nın bu Evleri Kendine mensup kılmış olmasının nedeni kullarının kurtuluşuna bir vesile yaratmaktır. Maksudı, insanları Kendi fazlından mahrum bırakmamaktır. Tanrı'nın buyruğuna uyup O'nun katından emredildiği şekilde davrananlara ve bu sayede ermişler zümresine katılanlara ne mutlu!

Bu alaka kesilmediği sürece bu Evler ve onları tavaf edenler Tanrı katında kıymetlidirler. Bir kimse bu alaka kesildikten sonra bu Evlerden birini tavaf ederse, kendi nefsinin çevresini dönmüş ve Tanrı katında cehennemlikler sırasına girmiş olur. Enfüsi evler dahi böyledir. Böyle bir kimse, Hakk'a arka çevirince, put hükmü onun hakkında geçerli olur ve ona saygı gösterenler, Tanrı katında puta tapan bir kimse sayılır. Şimdi düşününüz ki, bu Evler, gerek Allah'a mensup buldukları sırada, gerekse de bu mensubiyet sona erdikten sonra, aynı şekli taşırlar. Bu Evlerin her iki haldeki dış görünüşleri de aynıdır, öyle ki, bu Evlerin dış görünüşü alakanın bulunduğu ve bulunmadığı durumda hiçbir şekilde değişmez. Ancak alaka kesilince, gizli ve örtülü ruh, o Evlerden geri alınır. Bunu ancak arif olanlar anlarlar. Enfüsi Evler demek olan bütün isim mazharlarına da bu gözle bak...

Ey Selman! Tanrı'nın anlatmak istediği şeyi anlayıp ermek istersen Rahman'ın sözlerine temiz bir yürek ve mukaddes bir gözle bak ve üzerlerinde düşün.

Ey Selman! Ariflerin bütün söyleyip yazdıkları, sınırlı olan insan aklının çerçevesini aşamaz. İlmin en yüksek seviyesine çıkan akıl ve irfanın (*manevi anlayışın*) en esrarlı derinliğine inen kalp, hiçbir zaman kendisi için mümkün olanın üstüne çıkamaz, hiçbir zaman kendi hayal ve düşüncelerinin sınırlarını geçemez. En derin düşünürün tefekkürü, en kutsal evliyanın duaları, insanın kaleminden veya dilinden dökülen en yüce övgüler, ancak Tanrı tecellisinin kendi özlerinde yarattığının bir yansımasıdır. Bunun üzerinde derinliğine düşünen herkes, hiçbir yaratığın aşamayacağı bir takım sınırlar olduğunu kabul eder. Tanrı'yı tanımak ve hayal gücünde canlandırmak için öteden beri gösterilen çabalar ve yapılan benzetmeler, O'nun, Kendi iradesiyle ve sadece Kendisi için yarattığı yaratık âleminin sınırlarıyla

sınırlanmıştır. O, herhangi bir kimsenin anlayışıyla bilinmekten veya herhangi bir kimsenin getirdiği örneklerle tanınmaktan arıdır. Kendisiyle yaratıkları arasında ne bir ilgi, ne bir bağ ve ne de Zatına götürecek bir iz ve işaret vardır. Âlemleri çevreleyen iradesiyle kâinatı yaratmıştır. Hak, ezelden beri kendi birliğinin yüceliklerinde bütün varlıkların anlayışlarından mukaddes Sultan'dır ve ebede dek Kendi yavaşılmaz ihtişam ve büyüklüğünün yüksekliklerinde varlıkların kavrayışından arınmış olmaya devam edecektir. Bütün yerde ve gökte bulunanlar O'nun Kelimesiyle yaratılmış, mutlak yokluktan varlık sahasına çıkmışlardır. Tanrı Kelimesiyle yaratılan bir yaratık nasıl olur da Kıdem (*Varlığına başlangıç bulunmayan, Allah*) Zatı'nın tabiatını anlar?

Ey Selman! Kıdem Sultanı'na giden yollar herkes için kapalıdır. Hiçbir algı O'nun mukaddes alanına erişemez. Bu böyle olunca, o Kıdem Sultanı, inayetinin bir eseri ve fazlının bir delili olmak üzere, Birlik Ufku'ndan Hidayet (*doğru yol, Hak yolu*) Güneşlerini (*Tanrı Elçileri*) insanlar arasında doğdurarak bu Mukaddes Varlıkları tanımanın Kendi Zatı'nı tanımak olmasını kararlaştırmıştır. Her kim Onları tanırsa Tanrı'yı tanımış olur. Her kim Onları dinlerse Tanrı'yı dinlemiş olur. Her kim Onların doğruluğuna tanıklık ederse Tanrı'nın doğruluğuna tanıklık etmiş olur. Onlara arka çeviren Tanrı'ya arka çevirmiş sayılır. Onları inkâr eden Tanrı'yı inkâr etmiş demektir. Onlar yer ile gökleri birbirine bağlayan köprülerdir. Onlar, Allah'ın yer ve gök padişahlıklarında kurulmuş Terazilerdir. Onlar insanlar arasında Tanrı'nın Zuhuru, hüccet (*senet, vesika, delil*) ve kesin kanıtlarıdır.

Ey Selman! Kullar arasında duyulmuş olan her şeyden kesil ve feragat (*hakkından kendi isteğiyle vazgeçme*) kanatlarıyla Ebha'nın mukaddes semasında uç. Tanrı'ya ant olsun, O'na doğru uçup manalar kutbuna erişersen, varlıkta Sevgili hazretlerinin çehresinden başka bir şey görmezsin ve arka çevirenleri adlarının bile anılmadığı bir gün gibi ve ancak böyle görürsün. Başka bir dil gerek ki bu makamı ansın ve başka bir kulak gerek ki işitsin...

Ey Selman! İnsanlara söyle; Kıdem (*Varlığına başlangıç bulunmayan; Allah*) denizinin kıyısına geliniz ki bütün renklerden arınmış olarak mukaddes ve tertemiz yere, Manzar-ı Ekber'e (*En büyük nazargah*) erişesiniz.

Ey Tanrı'nın sevgilileri! Rahatlık döşeginde yatmayınız. Sizi yaratan Rabbinizi tanıyıp O'nun başına gelenleri duyunca yardımına koşunuz. Susmayınız, ağzınızı açınız ve O'nun Emri'ni yaymaktan bir an geri durmayınız. Bilseniz, bu sizin için bütün gelmiş ve geleceğin hazinesinden daha iyidir. İşte En Yüce Kalem'in Tanrı kullarına öğüdü budur.

Sözün özü, ey Selman, aklı başında hiçbir insan yoktur ki yönelmişle yüz çevirenin ve Tanrı birliğine inananla inanmayanın aynı mertebe ve derecede olduğunu söylesin ve buna razı olsun... İştittiginize ve bundan önceki bazı kitaplarda okuduğunuza gelince; maksat Gerçek Tanrı'nın kutsiyet alanına aittir. İsimler, isimler melekûtunda birdir denmiştir. Melekût'u hayal ürünü sanma, bugün, melekût, ceberut ve lâhut arşın çevresini dönmektedir. Bu makamda görülen mertebe ve âlemlerin feyizlendirmesiyledir ki, lâhut, ceberut, melekût ve daha ötesi kendi mevkilerinde mevcut ve berkarardılar. Bu makamlar hakkında fazla detay caiz olmayıp irade semasında muallâktır; Tanrı'nın Kendi fazlıyla indireceği zamana kadar da böyle kalacaktır. O, gerçekten, her şeye gücü yetendir."

Prof. Dr. Aguste Forel Levhi

Hz. Abdülbaha'dan Prof. Forel'e dünyanın en zengin ilahi ve felsefi konuları içeren mektubun hikâyesini, İzzetullah Zebih (Ahengi Bedi yıl 15, sayı 11), Prof. Forel'in kızı olan Martha Bronze dilinden şöyle özetlemiştir:

"Biz her Çarşamba akşamı Karlsruhe'ye haftalık Bahai toplantısına gidiyorduk. Babam bir gün " Siz Çarşamba günleri nereye gidiyorsunuz ve ne yapıyorsunuz?" diye sordu. Ben yaşam boyu tüm din ve mezheplere karşı gelen ve mücadele veren birisin olan babama nasıl "bir dini toplantıya gidiyoruz" diye cevap verebilirdim. Düşünmeye başladım. Bahai olduğumu ve hiçbir

zaman yalan söylememin gerektiğini hatırladım ve “Bahai toplantısına gidiyoruz (*eşim ile birlikte*)” diye yanıt verdim. Babam “ Bahai ne demek?” dedi. Ben de evrensel öğretilerden kısaca bahsettim. Babam araştırmacı ve düşünür olduğundan, “bu konuda bir kitap varsa okurum” dedi. Ben de “Bahauallah ve Yeni Devir “ kitabını verdim. Bir kaç gün sonra “çok önemli ve derin düşünmeye değer bir konudur” dedi ve Hz. Abdülbaha’ya mektup yazmam mümkün mü? dedi. Ondan sonra Fransızca bir mektup yazdı ve Hz. Abdülbaha’ya yolladı. Çok kısa zamanda uzunca bir levih, yanında Fransızca tercümesiyle gönderildi. Babam bu levhi okuduktan sonra zihninde ve anlayışında bir devrim oluştu. Ondan sonra birçok düşünce liderlerine ve barış cemiyetlerine ve özellikle sosyalist önderlerle mektuplar yazarak onlara Bahailiği tebliğ etti ve kesinlikle Bahai inancına sahip olduğunu saklamayarak herkese açıldı.”

Prof. Aguste Henri Forel 1848’de İsviçre’de doğdu ve 1931’de vefat etti. Kendisi dönemin en büyük âlim ve düşünürlerdendi. Kendisi, Nöropsikiyatrist, biyoloji filozofu (karıncaların yaşam ve anatomisi hakkında 5 ciltlik kitabın yazarı), sosyolog, materyalist ve dönemin sosyalistlerinin babası olarak bilinen ve insan haklarının ve barışın hararetli savunucusu idi. Sigmund Freud, onu methetmiştir ve bilimsel çalışmalarından epeyce yararlanmıştır. Yaşamı boyunca 1200 makale ve birçok kitaplar yazmıştır. Beyin anatomisi hakkında klasik kitabı bulunmaktadır. (Beyinde bilinmeyen merkezleri, o ilk defa açıklayarak belirlemiştir)

Birçok eserlerde (Türkçe dâhil) yayınlanan Forel’in vasiyetnamesinde, kendisi 1920’de Bahai inancına girdiğini ve Bahai dininin dünya barışı ve insanlığın birliği için tek ümit olduğunu yazmıştır.

Forel’in bu düşüncesini Rus büyük yazar Tolstoy da aynen ifade etmiştir; “ Dünya barışının anahtarı, Akka’daki zindanda olan Bahauallah’ın elindedir.”⁶⁰

İsviçre devleti, Forel’i ülkelerinin medar-i iftihar, dünya insanların vicdan sesi, barışın savunucusu ve en büyük bilim adamı ve düşünürü için kadirşinaslığın gereği, memleketin en büyük parası yani 1000 Frank’ın arka yüzüne resmini koymuştur.

Prof. Dr. Orhan Türkdoğan, ⁶¹ Etnik Sosyoloji kitabında, “Yeni bir din mi? Bahailik” bölümünde, aşağıya aldığımız bir alıntıyı aynen aktaralım:

“ Dr. Auguste Forel’in Zürih Üniversitesi profesörü olarak Atatürk’e yollanmış olduğu 15 Kasım 1927 tarihli bir de mektubu mevcut. Dikkat çekici bu tarihi mektubun aslını aynen aşağıda veriyoruz: (İngilizceden çeviri)

“ Ekselansları
Mustafa Kemal Paşa
ANKARA

Ekselansları,
Size doğrudan yazma cesaretini kendimde bulursam bunun nedeni sizin ışık saçan konuşmalarınızın özetini altı gün boyunca her sabah ve öğleden sonra 3 saat “droit du peuple”da okumamdır. Bu fikirleriniz itiraf edeyim ki beni ateşlemiştir.

Ayrıca: Bu konuda (Almanya’da) Viyana’da “Neue Freie Press”de iki yıl önce tarafımdan yazılıp övgü ile Bahai’likten bahseden aynı makalenin tarafsız Türkçe çevirisi İstanbul’da günlük çıkan bir gazetede de yayınlanmıştır. Bu bana, size yazma cesaretini vermiştir.

İlişikte 12 Bahai prensibini içeren bir yazı gönderiyorum. Bu din 1852 yılında İran’da kurulmuş olup, şimdilerde bir milyon inanana vardır.

Dikkatinizi 5,6,7,8 ve 9. Prensiplere çekmek istiyorum. Böylece Türkiye’de İslam dinine ek olarak Bahailiği de resmi bir din olarak açıklayabilirsiniz, ileriye doğru büyük bir adım atmış olacaksınız. Böylece tüm Avrupa’ya ve hatta tüm dünya milletlerine örnek olacaksınız. Ayrıca bu konuda Hayfa’da bulunan Şevki Efendi’ye siz ya da sizin adınıza biri yazabilir. Âmin

Ekselanslarının cesaretimi hoş göreceğini ümit ediyorum

Saygı ve hayranlığımdan emin olunuz

İmza

Dr. A.Forel

Former Professor at the University of Zurich”

Hz. Abdülbaha’nın Prof. Forel’e yazdıkları ilahi levhin bir kısmını birlikte inceleyelim.⁶²

“Güneşin özelliklerinden olan ışın gibi, aklın güçleri de ruhun özelliklerindedir. Güneş, ışınları yenilenmekte olduğu halde kendisi kalıcıdır. Görüyorsunuz ki insanın aklı yükselmekte ve alçalmaktadır. Hatta yok da olabilir. Aklın belirtisi ise vücudun sağlığına bağlıdır. Sağlam bir vücut, sağlam bir akla sahiptir. Ruh ise vücuda bağlı değildir. Akıl ruhun kuvvetiyle algı, hayal ve elde etme gücüne sahip olur. Ama ruh özgür bir güçtür. Akıl, duyular aracılığı ile belli şeyleri kavrar. Ruhun ise sonsuz doğuşları vardır. Akıl sonlu bir daire içinde olduğu halde ruh sonsuzdur. Aklın, görme, işitme, tatma, koklama ve dokunma duyuları ile kavramları vardır. Oysa ruh

özgürdür. Görüyorsunuz ki ruhun uykuda ve uyanırken hareketi vardır. Bazen uyanırken meçhul kalan güç sorunların birini rüya âleminde çözebiliriz. Aklın ve beş duyunun çalışmaması ile algılamadan aciz kalırız. Cenin ve bebeklik devresinde akıl tamamen kayıptır. Ruh ise son derece güçlüdür. Aklın yok olduğu zamanlarda dahi, ruhun gücünün var olduğuna dair deliller çoktur. Fakat ruh, aşamalar ve mevkilere sahiptir. Cansız varlığın, kendi âleminin gerektirdiği gibi, bir ruh ve yaşama sahip olduğu açıktır. Meçhul bir sır gibi görünen bütün evrenin yaşama sahip oluşu, doğa bilginlerince bile açıklığa kavuşmuştur. Kur'an şöyle buyurur: “ Her şey diridir”

Bitki âleminde de gelişme gücü vardır, bu gelişme gücü ruhtur. Hayvan âleminde ise ruh, duyu gücüdür. Fakat insan âleminde ruh, her şeyi içine alan bir güçtür. Bütün önceki aşamalarda akıl yok olduğu halde, ruhun tecelli ve belirtisini görüyoruz.

Duygu gücü, ruhu kavrayamaz. Fakat akıl gücü onun varlığına deliller getirir. Ayrıca akıl gücü, evreni içine alan ve aşamaların her birinde eseri ve belirtisi olan, fakat gerçeği akılların kavrayışının ötesinde olan, gözle görünmez bir gerçeğin varlığına deliller getirir. Şöyle ki; cansız varlık, bitkinin gerçeğini algılayamaz. Hayvan ise eşyalara egemen olan insanın keşfedici gerçeğini kavrayamaz. Hayvan doğanın esiridir. Onun kanunlarından ve kurallarından dışarı çıkamaz. Fakat insanda keşfedici bir güç mevcuttur. İşte bu doğaya hükmedip onun yasalarını bozar. Örneğin, cansız varlık, bitki ve hayvan tamamen doğanın esiridir. Bu güneş, bütün büyüklüğü ile öylesine doğanın esiridir ki; hiç iradesi yoktur ve doğanın yasalarından zerre kadar dışarı çıkamaz. Cansız varlık, bitki ve hayvan gibi başka varlıkların da hiç biri doğa yasasının dışına çıkamazlar. Hepsisi de doğanın esiridir. Fakat insanın vücudu doğanın esiri olduğu halde, ruhu ve akli özgür ve doğaya egemendir. Görüyorsunuz ki, doğanın yasasına göre insan, toprak üzerinde yaşayan varlıktır. Fakat insanın ruhu ve akli doğa yasasının dışına çıkarak kuş gibi havada uçar, deniz üzerinde hızla dolaşır, balık gibi denizin dibine dalarak keşifler yapar. İşte bunlar doğa yasaları için büyük bir yenilgidir. Ayrıca insan, dağları dağıtabilen ve büyük bir güç olan elektrik kuvvetini bir lambada hapseder. Bu doğa yasasına aykırıdır. Bunun gibi de doğanın gerekliliğine göre saklı bir sır olarak kalması gereken birçok şeyi insan keşfederek görünmez alandan görünür alana getirmektedir. Bu da doğa yasalarına aykırıdır. İnsanın keşfettiği eşyaların özellikleri, doğanın sırlarındandır. Geçmiş devirlerdeki olaylar doğa âleminde silinmiş olduğu halde insan onu bulur. Daha doğada belirtisi olmayan, gelecekteki olayları insan delil getirmek suretiyle keşfeder. Doğa yasasına göre haberleşme ve buluşma yakın uzaklıklara özgü olduğu halde insan, eşyaların gerçeğini bulan o manevi gücüyle doğudan batıya haberleşir. Bu da doğa yasalarının dışına çıkmaktır. Doğa yasasına göre görüntü kaybolabilen bir şeydir. İnsan bu görüntüyü bir camda sabitleştirir. Bu da doğa yasasına aykırıdır.

Dikkat ediniz: Bilim, sanayi, teknik, icatlar ve diğer buluşların tümü doğanın sırlarındandır. Doğa yasası gereğince saklı kalacaktı. Fakat insan, buluş yeteneğiyle doğa yasasının dışına çıktı ve bu saklı sırları görünmez alanından görünür alana çıkarttı. Bu ise doğa yasasına aykırıdır. Kısacası, insanın gözle görünmeyen o manevi gücü, kılıcı doğanın elinden alır ve doğanın başına indirir. Başka varlıklar çok büyük oldukları halde, bu mükemmellikten yoksundur. İnsanda irade ve bilinç mevcuttur, doğa ise ondan yoksundur. İnsanda irade ve bilinç mevcuttur, doğa ise ondan mahrumdur. Doğa mahkûmdur, insan ise özgürdür. Doğa bilinçsizdir, insan ise bilinçlidir. Doğa geçmiş olaylardan habersizdir, insan ise buluş yeteneğiyle bilir. Doğa kendisinden habersizdir, insan ise her şeyden haberdardır. Eğer biri “ insan doğa âleminin küçük bir parçasıdır ve bütün bu mükemmelliklere sahiptir, o halde bu mükemmellikler doğa âleminin bir tecellicisidir ve böylece doğa, bu mükemmelliklere sahip olup ondan yoksun değildir” diye derse, cevapta şöyle deriz: Parça bütüne bağımlıdır. Bütünde bulunmayan mükemmelliklerin parçada bulunması imkânsızdır. Doğa; eşyanın gerçeklerinden doğan zorunlu ilişkiler ve özelliklerden ibarettir. Bu evrenin gerçekleri her ne kadar son derece farklı görünüyorsa da, birbirlerine sıkı bir şekilde bağlıdır. Bu değişik gerçeklerin hepsini birbirlerine bağlayan toplayıcı (koordine eden) bir vasıta gerekmektedir. Örneğin, insanların organları, parçaları ve elemanları ayrıcalığın son haddinde olduğu halde, insan ruhu olarak yorumlanan o toplayıcı vasıtayla hepsi birbirlerine bağlanır. Düzenli olarak yardımlaşma ve işbirliği sağlanır. Vücudun yaşamasına sebep olan düzenli yasalar altında, bütün organların hareketi gerçekleştirilir. Onun istemi altında bütün organlar daima kendi görevini yerine getirmekte olduğu halde, insan vücudu bu toplayıcı vasıttan büsbütün

habersizdir...”

Kaynaklar

- ¹ Kemaleddin Bahtaver Dinler Tarihi
- ² Hz. Abdülbaha Mufavezat
- ³ Dr. Davudi Aine Bahai 136
- ⁴ Dr Davudi Aine Bahai 135
- ⁵ Dr Davudi Aine Bahai 135
- ⁶ www.bahairesearch.ir/html/modules.php?op=modload
- ⁷ www.rasekhoon.net/Library/Content-22747-5-5.aspx
- ⁸ Hz. Bahauallah Münacat kitabı
- ⁹ Hz. Bahauallah Kitabı Akdes Sayfa 20- Par,4
- ¹⁰ Hz. Bahauallah Kurdun Oğlu Risalesi Sayfa...
- ¹¹ Bahai Radyosu. Arşiv, Mayıs 2010 röportajı
- ¹² Dr. Muşrifzade Ulûhiyet Kitabı
- ¹³ Hz. Abdülbaha Mufavezat
- ¹⁴ Hz. Abdülbaha Hitabat
- ¹⁵ Dr Davudi Ulûhiyet ve Mazhariyet kitabı
- ¹⁶ Dr Davudi Ulûhiyet ve Mazhariyet kitabı
- ¹⁷ Hz. Abdülbaha Emir ve Halk Kitabı- 27
- ¹⁸ İslami hadis
- ¹⁹ Hz. Ali
- ²⁰ Kur'an A'raf ayet 171
- ²¹ Hz. Muhammed Kur'an Zümer sure, ayet 3
- ²² Hz. Muhammed Kur'an. Bakara suresi ayet 40
- ²³ Dr. Davudi Aine Bahai
- ²⁴ Hz. Abdülbaha Hetabat cilt 1, S. 90
- ²⁵ Hz. Bahauallah İkan s. 79
- ²⁶ İkan S. 57
- ²⁷ Medine Levhi – Maide Asumani 4/324
- ²⁸ Nesir Levhi S. 196- Dr. Davudi 167 (ulûhiyet)
- ²⁹ Hz. Abdülbaha Mufavezat 37. bölüm
- ³⁰ Davudi İnsan der Ainee Bahai S. 219
- ³¹ Kemaleddin Bahtaver Dinler Tarihi
- ³² Stanwood Coop Dünya için Güven
- ³³ Stanwood Coop Dünya için Güven
- ³⁴ Dr. Davudi Ulûhiyet ve Mazhariyet -3
- ³⁵ Hz. Abdülbaha Mufavezat 38. bölüm
- ³⁶ Kudsi Hadis www.visalidivani.com/050606.html
- ³⁷ Hz. Ali. Nehcul Belage
- ³⁸ Mecmuaye ilahi- Ulûhiyet, 81
- ³⁹ Hz. Abdülbaha Hitabat, Mufavezat
- ⁴⁰ Dr. Davudi Ulûhiyet ve Mazhariyet, Cevahire Tevhid
- ⁴¹ Kutsi hadis
- ⁴² Hz. Abdülbaha Mufavezat 38. bölüm S.126
- ⁴³ Hz. Bahauallah Mecmueye Alvah (Mısır-S.209)
- ⁴⁴ Hz. Bahauallah Mecmueye Alvah (Mısır-S.209)
- ⁴⁵ Hz. Bahauallah Tevhit Levhi S.108
- ⁴⁶ Hz. Bahauallah Kitabı Bedi s.15:İ
- ⁴⁷ William Hacher Ruhani Yaşam S.136
- ⁴⁸ Hz. Bahauallah Tevhit Levhi
- ⁴⁹ Dr. Saidi, pejuheşname -3
- ⁵⁰ Hz. Bahauallah Ulûhiyet ve mazhariyet(Dr. Davudi)
- ⁵¹ Hz. Abdülbaha Hetabat cilt 1- S.7
- ⁵² Hz. Abdülbaha Hetabat cilt 2- s.50
- ⁵³ Hz. Abdülbaha Mekatip Cilt 2, S.279
- ⁵⁴ Dr. Davudi Ulûhiyet ve Mazhariyet
- ⁵⁵ Adib Taherzade Ruhe İnsani
- ⁵⁶ A. Taherzade Bahauallah'ın zuhuru cilt 1 sayfa 101 – 103
- ⁵⁷ Hz. Bahauallah Bahauallah'ın Sesi no: 82, s.82
- ⁵⁸ A. Taherzade. Maide Asumani- 4, s.24

---

⁵⁹ Hz. Bahauallah'ın levihleri Selman Levhi

⁶⁰ <http://www.goftman-iran5.info/-othermenu-13/1066> en.wikipedia.org/wiki/Janet_Afary

⁶¹ Orhan Türkdoğan, Etnik Sosyoloji kitabı sayfa 461

⁶² Hz. Abdülbaha Sevgiden Birliğe kitabı

Bahai Eserleri
Basım ve Dağıtım A.Ş.